

Diplomová práce

2012

Martina Šulcová

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Teologická fakulta
Katedra pedagogiky

Diplomová práce

VÝZNAMNÉ OSOBNOSTI SOUČASNÉ ČESKÉ
PEDAGOGIKY ZÁŽITKU

Vedoucí práce: PhDr. Otakar Jíra

Autor práce: Bc. Martina Šulcová

Studijní obor: Pedagogika volného času - PS

Ročník: 2. NMgr.

2012

Prohlašuji, že svoji diplomovou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že, v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění, souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě (v úpravě vzniklé vypuštěním vyznačených částí archivovaných Teologickou fakultou) elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

22. března 2012

Martina Šulcová

V prvé řadě nejvíce děkuji vedoucímu diplomové práce PhDr. Otakaru Jírovi za trpělivé vedení celého projektu, za bohaté podněty, cenné rady, připomínky, názory, ale i za vstřícný a pro mě obohacující postoj k řešené problematice, za optimistický, nikdy nevyhasínající přístup a stálou podporu. Dále také děkuji ostatním vyučujícím Teologické fakulty za konzultace týkající se tohoto tématu a jejich ochotu vždy poradit s realizací. Mé srdečné poděkování patří taktéž mé rodině a mým nejbližším, kteří mi vždy vyšli vstříc a poskytovali pevné zázemí nejen při psaní těchto textů, ale i při celém studiu.

Obsah

Úvod	6
I. TEORETICKÁ ČÁST	9
1 Přiblížení pojmů	9
1.1 Pedagogika zážitku.....	9
1.1.1 Dělení pedagogiky zážitku.....	15
1.1.1.1 Dělení pedagogiky zážitku podle koncepcí	15
1.1.1.2 Jiná dělení zážitkové pedagogiky	20
1.1.1.3 Typy osobností organizující program	23
1.2 Česká pedagogika zážitku	23
1.3 Současná česká pedagogika zážitku	24
1.4 Významné osobnosti	25
2 Vývoj pedagogiky zážitku na našem území	26
2.1 Pedagogika zážitku do roku 1989.....	26
2.1.1 Vývoj do 50. let 20. století.....	29
2.1.2 60. léta 20. století.....	30
2.1.3 70. léta 20. století.....	31
2.1.4 80. léta 20. století.....	32
2.2 Pedagogika zážitku po roce 1989	33
2.3 Nejvýznamnější sdružení či organizace od roku 1862 do 21. století na našem území	38
II. EMPIRICKÁ ČÁST	48
1 Metodologie (přípravná fáze).....	48
1.1 Cíl a účel práce	48
1.2 Výzkumný design.....	48

1.2.1 Předmět výzkumu	50
1.2.2 Výzkumné vzorky.....	50
1.2.2.1 Vstupní výzkumná sonda.....	52
1.3 Stručný harmonogram (strategie) práce	54
1.4 Přístup k problému	55
2 Sběr a zpracování dat	57
2.1 Fixace dat.....	57
2.2 Příprava dat pro analýzu	57
2.2.1 Transkripce a kódování.....	57
2.2.2 Redukce prvního řádu	60
3 Analýza dat	63
3.1 Metoda vytváření trsů.....	63
3.2 Metoda srovnání a kontrastů	65
3.3 Metoda zachycení vzorců	69
3.4 Metoda zakotvené teorie.....	70
4 Vyhodnocení a interpretace výsledků analýzy dat.....	74
4.1 Vyhodnocení metody vytváření trsů	74
4.2 Vyhodnocení metody srovnávání a kontrastů	75
4.3 Vyhodnocení metody zachycení vzorců.....	76
4.4 Vyhodnocení metody zakotvené teorie	85
Závěr	89
Seznam použitých zdrojů	91
Seznam příloh.....	98
Abstrakt	99
Abstract.....	99

Úvod

Jak už říká sám název, hlavním tématem a motivem pro tuto diplomovou práci je zážitková pedagogika. Pedagogický obor, který má s pedagogikou volného času více společného, než se na první pohled zdá. Obor, který pod pedagogiku volného času spadá a vychází z ní, vlastně lze říci, že se z ní i vyvinul, a jeho kořeny bychom hledali právě v těchto místech jen několik desítek let dozadu.

Pedagogika zážitku je disciplína poměrně velice mladá, ne tak svým významem a metodami jimi používanými, ale spíše tímto terminologickým pojmenováním. Disciplína, plně se rozvíjející a světu oficiálně se odkrývající především až po sametové revoluci, v listopadu roku 1989. Na našem území mladý a nový pedagogický směr, který je tu krátkou dobu, za to jeho růst pokračuje neuvěřitelným tempem, získává na síle a především na popularitě. Díky odborníkům u nás nabírá nových rozměrů a lze se s ním setkat na pracovišti, ve škole, ve volném čase či v jiných souvislostech, jednoduše na místech, kde by to většina lidí nečekala, např. v kultuře, sportu aj.

V práci se konkrétně zabýváme problematikou „Významných osobností současné české pedagogiky zážitku“. Zde určitě každému správně vyvstávají na mysl nepřehlédnutelná jména osobností české scény jako je Allan Gintel, Jan Neuman, Ota Holec, ale i Ivo Jirásek, Radek Hanuš či Daniela Zounková.

Čerpáno je z publikací nejen výše zmíněných autorů, ale vzorem pro zpracování jsou i díla autorů jmen E. Fink, J. Huizinga, J. Kirchner, P. Hora, V. Vecheta, E. Bakalář, A. Martin i R. Pelánek.

Z cizojazyčné literatury nás budou v práci zajímat například dokumenty Outdoor sports Education, Outdoor sports in Educational and Recreational Programmes, ale i přínosná publikace Outdoor and experiential learning: an holistic and creative approach to programme design.

Hlavní inspirací k tomuto zpracování je fakt, že s rychlým nárůstem zážitkové pedagogiky v České republice, najdeme na českém území stovky osobností zabývajících se tímto tématem, nepřehledné množství publikací řešících tento problém. Problém, na který má každý svůj subjektivní náhled a vytvořený názor či stanovisko. Proto je pro čtenáře obohacující, najít v této práci odpověď na otázku: „Kdo jsou významné osobnosti naší současné pedagogiky zážitku?“

Každý má tak možnost, seznámit se s hlavními předními českými jedinci, vidět, proč a z jakého důvodu byli vybráni mezi ty nejdůležitější, čím natolik upoutali, že patří do úzkého výběru z velkého množství, a nakolik právě oni obohatili, či stále obohacují tuto českou scénu.

Hlavní pohnutkou a motivací pro toto vypracování je několik článků v časopisech zážitkové pedagogiky Gymnasion, kde si autoři k daným tématům vyměňují své názory a ukazují své odlišné postoje k problematice. Hnací silou pro toto téma tedy je přijít na to, kdo a jak dlouho se pedagogikou zážitku zabývá, zda jejich názory jsou převzaté, či zda se problematikou sami zabývají, tudíž si vlastní stanoviska tvoří ze svých dlouholetých zkušeností či praxe nebo pouze z teoretického působení na českém území. Zjišťovat, kdo a v jakém rozsahu na našem území působí, a z jakého důvodu do Gymnasionu přispívá, či proč je právě jemu svěřena odpovědnost za uvedený text v těchto zážitkových celorepublikových časopisech, je jedním z našich úkolů. Práce se tedy pokouší popsat, shrnout, srovnat, ale i zanalyzovat problematiku významných osobností na našem území. Z metodologického hlediska jde tedy o výzkum empiricky zaměřený.

Diplomová práce je dělena na dvě části, díky tomuto dělení je text lépe přehledný a čtenář se v něm může bez problémů zorientovat.

První část, tedy stať teoretická, každého seznamuje s okolnostmi zážitkové pedagogiky. Nejdříve jsou v teoretické části rozebrány termíny jako „současná“, dále „významná“, ale i „česká osobnost“, které slouží k jasnému předporozumění terminologického významu těchto slov. Každý, komu přijde práce do ruky, bude vědět, jak je na problém nahlíženo, a co si pod těmito výrazy představit.

Dále se také dozvídáme, jak porozumět pedagogice zážitku, jak ji lze definovat. Porovnáváme si více tvrzení, nakonec přihlížíme k jednomu rozhodnutí, kde se budeme inspirovat právě známými autory těchto myšlenek.

Při rozebírání termínů pedagogiky a pedagogiky zážitku, nechybí ani několik příkladů z nepřeberného množství možných dělení tohoto téměř nového pedagogického oboru. Každý si tak může uvědomit různost pohledů autorů a rozmanitost popisovaného oboru.

Závěr teoretické části se už nezabývá spíše terminologickými pojmy, ale slouží jako zázemí a pomalé navození rozebíraného tématu v empirické stati. Nejen, že v této

subkapitole zjišťujeme, kam až sahají „zážitkové“ kořeny, ale z napsaného textu taktéž vyplývá, z čeho se pedagogika zážitku vyvinula, odkud pochází, kdo se jí zabýval, kdo stál u zrodu a jaká jména s počátkem především bývají spojována. Zmínka je i o inspirativních myšlenkách, které tomu všemu dávají základ, a které se uvádějí do praxe díky organizacím či sdružením, v té době vznikajících, dnes pyšníci se nepřehlédnutelným jménem. Seznam průběžně vznikajících společenství už od konce 18. století, doplňuje popis politické a celkové situace stávající doby, která, ne vždy, stála ruku v ruce s volnočasovým programem a aktivitami pořádanými pro společnost, mladé i dospělé.

Čtenář tak je schopen chápat a rozumět působícím okolnostem, vlivům i stávající situaci, tudíž má určité znalosti, které mu pomáhají lépe poznávat a spojovat souvislosti s nastávajícím textem v pokračující „výzkumné“ části.

V následující empirické stati je tedy, nejdříve v přípravném metodologickém úseku, určen cíl a účel práce. Je jasně naznačeno, kam celé zpracování tohoto problému směřuje a s jakým záměrem je směr právě takový. Metodologii nechybí ani design výzkumu, v němž je zaznamenán typ, způsob zpracování, v čele s jasným určením předmětu práce a tolik důležitými výzkumnými vzorky se vstupní výzkumnou sondou.

V našem případě začínáme kvantitativní metodou, jelikož z nepřeberného množství autorů a jedinců vyjadřujících se k pedagogice zážitku, vyřazujeme ty méně důležité. Poté se zbylým počtem pracujeme metodou analýzou dokumentů. Ostatními, tentokrát kvalitativními metodami, za pomoci komparace, data srovnáváme, zhodnocujeme a určujeme významné osobnosti současné české pedagogiky zážitku přesně podle kritérií, které jsme si určili už v předešlých částech. Používána je především metoda vytváření trsů, zakotvené teorie, model zachycení vzorců či metoda kontrastů a srovnávání. Zde data dopodrobna rozebíráme a v následující fázi vyhodnocení z předešlých daných informací i tabulek, vytváříme grafy, ze kterých stanovujeme závěry a stanoviska, ke kterým docházíme, a které jsou značně viditelné. Nakonec srovnáme, zda a jak se nám shodují daná fakta v Empirické části 1.4 s názvem Přístup k problému.

Samotný závěr je pouhé poslední slovo a konečných pár vět k tématu a zpracování textu. Slouží ke shrnutí výsledků, k nimž dospějeme, a zda, či nakolik se podařilo naplnit v úvodu stanovené cíle.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 Přiblížení pojmů

Na samotném začátku celé diplomové práce, tedy v první části, budou objasněny tolik důležité termíny, ze kterých se bude vycházet, a které jsou odrazovým můstkem k vypracování napsaného. Čtenáři se tak naskýtá možnost přesně se dozvědět, jak je samotné téma chápáno, co si konkrétně představit pod termínem pedagogika zážitku. Tím získá náhled, jak celé situaci porozumět, bude seznámen s tím, jakým směrem se hodlá práce rozvíjet, jakým způsobem bude autor téma rozpracovávat, pojímat, čím se bude zabývat a z čeho bude vycházet. Nejen, že se v této stati dozví o různých možných děleních zážitkové pedagogiky, ale také bude seznámen například s koncepcemi, jak je vymezuje R. Hanuš a L. Chytilová, či neunikne zmínce o členění typů osobností, které se v oboru aktivně pohybují.

V podkapitolách 1.2, 1.3 a 1.4 věcně představíme konkrétní a přesné vymezení termínů z názvu práce, jako je „současná česká pedagogika zážitku“ a „významné osobnosti“.

Čtenář tak bude schopen plynule navázat na další kapitoly s tzv. „předporozuměním“ a nahlížet na věc ze stejného úhlu pohledu.

1.1 Pedagogika zážitku

Než se začneme zabývat konkrétním oborem pedagogiky zážitku, stojí za to zmínit, co máme na mysli slovem pedagogika. J. Jůva píše, že pedagogika je věda o celoživotní výchově dětí, mládeže i dospělých.¹ Pokud konkrétně vyhledáme definici v Pedagogickém slovníku, zde se dočteme, že: „Pedagogika je obor vzdělávání na pedagogických fakultách a jiných fakultách připravující učitele, respektive předmět v rámci tohoto studia. V odborném významu je to potom věda a výzkum zabývající se vzděláváním a výchovou v nejrůznějších sférách života společnosti.“²

Zároveň J. Průcha v jiné publikaci konkrétněji uvádí, že: „Pedagogika je vědou zahrnující jak teorii, tak i výzkum, jejímž předmětem jsou edukační procesy obsahující

¹ Srov. JŮVA, V. *Úvod do pedagogiky*. s. 8.

² PRŮCHA, J. ; WALTEROVÁ, E. ; MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*. s. 169.

intencionální učení.³ Skalková zajímavě podotýká, že právě obecná didaktika se zabývá veškerou naukou o výchově, která tvoří již zmiňovaný předmět celé pedagogiky.⁴ J. Průcha vidí rozdíl v tom, že: „Pedagogika je jako věda o výchově, studuje a stanovuje normy všestranného vychování, zato didaktika vyučuje teorie normy, jak správně vyučovat.“⁵

Pro tuto práci budeme brát pedagogiku především jako vědu zabývající se vzděláváním dětí a mládeže v nejrůznějších sférách života společnosti, která zahrnuje, jak teorii, tak i výzkum, jejímž předmětem jsou také edukační procesy obsahující intencionální učení.

Termín pedagogika je názorně vysvětlený, proto si dovolíme přistoupit k samotnému pojmu pedagogiky zážitku. Pedagogika zážitku není cizím neznámým termínem, má jen pedagogicky aktuální obsah. „Zážitková pedagogika jako pedagogický obor či směr, uvádí Jirásek, je dosud ne zcela akceptovaný odbornou komunitou a hledá své zdroje, specifika, souvislosti, systematické zařazení do souboru pedagogických disciplín.“⁶ O jednotné definici se tedy dnes stále diskutuje.

Z pohledu W. Michla je pedagogika zážitku pedagogický směr, který chce napravovat deficity moderní doby, vznikající nedostatkem bezprostředních zkušeností a zážitků, neuvědomováním si vlastní tělesnosti a ztrátou přirozeného prostředí, kde k výchově prožitkem nutně patří vedle prožívání i vzpomínání a vyprávění.⁷

Další autor zase tvrdí, že: „Zážitková pedagogika je pedagogický směr, který využívá zážitku jako prostředku výchovy a vzdělávání.“⁸ „Zároveň uskutečňuje změnu způsobu myšlení a upozorňuje na spojitost „mozku, srdce a ruky“, na triádu, která zabezpečuje komplexnost lidského života a sociálních vztahů.“⁹

V Pedagogickém slovníku zjistíme, že zážitkovou pedagogiku, nebo chcete-li pedagogiku zážitku, můžeme nazývat, jak výchovou prožitkem, tak i výchovou dobrodružstvím.¹⁰ Úlohu zážitkové pedagogiky ve výchově se snaží vysvětlovat navíc i

³ PRŮCHA, J. *Moderní pedagogika*. s. 79.

⁴ Srov. SKALKOVÁ, J. *Obecná didaktika*. s. 13.

⁵ PRŮCHA, J. *Moderní pedagogika*. s. 22.

⁶ JIRÁSEK, I. *Artefiletika : vymezení pojmu zážitková pedagogika*. Dostupné [online].

⁷ Srov. NEUMAN, J. *Překážkové dráhy, lezecké stěny a výchova prožitkem*. s. 38.

⁸ Tamtéž, s. 34.

⁹ VÁŽANSKÝ, M. ; SMÉKAL, V. *Základy pedagogiky volného času*. s. 135.

¹⁰ Srov. PRŮCHA, J. ; WALTEROVÁ, E. ; MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*. s. 287-288.

řada dalších termínů, vedle výchovy prožitkem či dobrodružstvím, které jsou uvedeny v Pedagogickém slovníku, J. Neuman navíc říká, že se můžeme setkat i s označením jako pedagogika prožitku, výchova zkušeností, ale také se hovoří o výchově v přírodě, výchově výzvou a zkušenostním učením.¹¹

Pro širší pohled je k dispozici i Jiráskovo pojetí, které říká, že: „Pod označením zážitková pedagogika budeme rozumět teoretické postižení a analýzu takových procesů, které pracují s navozováním, rozbořením a reflexí prožitkových událostí, za účelem získávání zkušeností přenositelných do dalšího života.“¹² Bylo by také dobré dodat, jak píše R. Pelánek, že pomocí zážitkové pedagogiky výchovně působíme na účastníky a ovlivňujeme tři zdroje, ze kterých pramení chování lidí: znalosti, dovednosti a postoje.¹³

Za každých okolností se ale autoři vždy shodují na tom, že je to přístup, který užívá autentický prožitek jako prostředek, se kterým se dále pracuje ve smyslu vyvolání výchovných změn jedince, kde cílem celé této pedagogiky zážitku je vyzkoušet základní postavení, ale také pohotovost a připravenost zahájit aktivní život. Zážitkově pedagogické přístupy vytvářejí situace, které člověku umožňují vlastním, originálním, konkrétním pro-žitím odhalit neznámé oblasti, dosáhnout vědomosti a získat empirické poznatky.¹⁴ V našem prostředí se v souvislosti se zpětnou vazbou můžeme setkat s názvy jako debriefing, reflexe, review, sharing, i jednoduše jen zpětná vazba.¹⁵

A co je pro zážitkovou pedagogiku typické? J. Průcha píše, že tento pedagogický směr zahrnuje především programy organizované formou fyzicky náročné činnosti spojené s určitou mírou rizika ve vnějším, přírodním i městském prostředí, se zaměřením na rozvoj sebepojetí, sociálních vztahů a vztahů k životnímu prostředí. Proto kromě fyzického výkonu programy zahrnují i sebereflexi, reflexi sociální interakce a pozorování prostředí.¹⁶

¹¹ Srov. NEUMAN, J. *Překážkové dráhy, lezecké stěny a výchova prožitkem*. s.38-41.

¹² JIRÁSEK, I. *Gymnasion I*. s. 15.

¹³ Srov. PELÁNEK, R. *Příručka instruktora zážitkových akcí*. s. 18-19.

¹⁴ Srov. VÁŽANSKÝ, M. ; SMÉKAL, V. *Základy pedagogiky volného času*. s. 133.

¹⁵ Srov. REITMAYEROVÁ, E. ; BROUMOVÁ, V. *Cílená zpětná vazba*. s. 11-12.

¹⁶ Srov. PRŮCHA, J. ; WALTEROVÁ, E. ; MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*. s. 287-288.

Podle J. Neumana můžeme zážitkovou pedagogiku či výchovu prožitkem chápat v různých souvislostech:

- jako výchovu konfrontující účastníky se silnými prožitky v aktivitách, které obsahují stupeň rizika a dobrodružství;
- jako motivaci mladých lidí k sebevýchově pomocí nevšedních zážitků;
- jako návod na aktivní trávení volného času a překonání jednotvárnosti dnů;
- jako překonávání hranic účastníků po stránce tělesné a duševní;
- jako sebepoznávání, rozšiřování obzoru, pomoc při hledání místa ve světě;
- jako prostor pro sociální učení, získávání důvěry v sebe i ostatní lidi;
- nebo jako možnost získávání společných prožitků ve skupině.¹⁷

Paul Conner se také pokusil sumarizovat základní body takového programu:

- musí mít aktivní a smysluplnou podobu a jeho výsledek musí být pro účastníka později využitelný;
- musí vycházet z momentální úrovně poznatků a zkušeností účastníka, respektovat jeho potřeby a pocity;
- má přinést změnu ve smyslu restrukturalizace dosavadních zkušeností účastníka a jejich rozšíření o nové poznatky.

Pokud vezmeme lektory a instruktory, tak ti záměrně připravují situace, které odpovídají čtyřem základním stupňům dobrodružství a rizika:

- první úroveň - jedná se o přirozené aktivity a hry, s nimiž není spojené riziko a supervize lektora není nutná;
- druhá úroveň - hry a aktivity mají charakter objevování a začínají mít podobu dobrodružství, občasné vstupy supervizora jsou nutné;
- třetí úroveň - tzv. „kritická zóna“, v aktivitách dochází k nárůstu napětí a zpravidla se dostavuje strach, po překonání překážky či vykonání náročného úkolu se skupina vrací zpět do stavu uklidnění, přítomnost supervizora je v této úrovni nezbytná;
- čtvrtá úroveň - někdy i tzv. stav „nehody“.¹⁸

¹⁷ Srov. NEUMAN, J. *Překážkové dráhy, lezecké stěny a výchova prožitkem*. s. 39.

¹⁸ Srov. MATOUŠEK, O. ; KROFTOVÁ, A. *Mládež a delikvence*. s. 205.

Pokud se slova „zážitková“ a „pedagogika“ rozdělí, dozvídáme se, že je nazývána jako „zážitková“ proto, neboť výchovný prožitek, s nímž dále pracujeme, uplynul do minulosti, a „pedagogika“ proto, že její podstatou je výchova v širším slova smyslu zahrnující výchovu a vzdělávání čili budoucí zisk zkušeností, uvádí D. Másilka.¹⁹

Bohužel, jak již bylo řečeno výše, v současné době zážitkové pedagogice chybí vytvořená obecně přijímaná definice, proto diskuse nad obecnou terminologií je velmi živým a současným tématem.

Bohužel i běžný pojem zážitek je podle odborníků, v kontextu jeho užití, z přísně pedagogického hlediska používán nesprávně. V dnešní době je tak důležitý a často zmiňovaný, jelikož se vedle práce stal zážitek základní metodickou kategorií dnešní moderní pedagogiky.²⁰ Chybou se často stává to, že v běžném životě hovoříme o zážitcích, ale máme na mysli prožitky. Rozlišení prožitků od zážitků představuje rozlišení dvou fází prožívání skutečnosti: prožitky představují vždy současný stav. Naproti tomu zážitek představuje zkušenost vytvořenou zpracováním minulého prožitku. Jde tedy o kvalitativně vyšší zkušenost oproti zkušenosti nezpracované.²¹

Abychom se ale do sféry silné zážitkové reality přenesli a spoluvytvářeli skutečnost světa hry, musíme přijmout roli, kdy se staneme hráčem. Svět hry nelze nějak uměle vyvolat a empiricky zkoumat, plnohodnotně jej lze pochopit pouze jeho prožitím.²²

Přitom ovšem nutno nezapomínat, že pocit dobrodružství se vytváří v naší mysli. Je to napětí, které vzniká vždy, kdykoli se rozhodujeme udělat krok do neznáma, zahájit činnost, o niž nevíme, jak skončí. Toto napětí a zvláště zakončení takové předem nevyzkoušené situace se přetváří v silné prožitky.²³ Samotný pobyt v přírodě právě takový je, probouzí v lidech zvědavost, nadšení a radost. Zkušenosti a zážitky tohoto druhu zprostředkovávají pocit sounáležitosti s okolní přírodou.²⁴ Výchova dobrodružstvím a výzvou ale není jen záležitostí aktivit a sportů v přírodě, v moderní

¹⁹ Srov. *Občanské sdružení Atmosféra- Co je zážitková pedagogika*. Dostupné [online].

²⁰ Srov. VÁŽANSKÝ, M. ; SMĚKAL, V. *Základy pedagogiky volného času*. s. 132.

²¹ Srov. VECHETA, V. *Outdoor aktivity : 50 her a aktivit pro trénink, školení i zábavu*. s. 12.

²² Srov. JIRÁSEK, I. *Prožitek a možné světy*. s. 86.

²³ Srov. NEUMAN, J. *Dobrodružné hry v tělocvičně*. s. 12.

²⁴ Srov. VIEHOFFOVÁ, H. ; REUYSOVÁ, E. *Jak s dětmi trávit volný čas*. s. 7.

době se stále více přesouvá také do uměle budovaného dobrodružného prostoru, píše J. Neuman.²⁵

Pedagogika zážitku může zahrnovat i procesy zabývající se vzděláváním či výchovou dětí a mládeže. V těchto oblastech lze najít styčné body s rekreologií, což je vědní disciplína, která zkoumá rekreování (znovuvytvoření, osvěžování, zotavování). Předmětem takového studia rekreologie je rekreace.²⁶

Možno pracovat i s dalšími oblastmi aplikace pedagogiky volného času, nejen s výchovou zážitkem, ale i např. s animací, což je výchovná metoda založená na nedirektivních a akčních metodách povzbuzování mladých lidí k hledání vlastní cesty životem, a schopnosti realizovat svou svobodu a autonomii. Dále se streetworkerem jako formou práce s mládeží, která probíhá ve volném čase, ale přesahuje do sociální pedagogiky, zde pedagogický pracovník vyhledává mladé lidi v prostředích, která jsou pro klienty naopak přirozená.²⁷

Pro tuto práci si vystačíme s tím, že budeme brát pedagogiku zážitku jednoduše jako pedagogický směr a obor zabývající se teoretickým postižením a analýzou procesů, které pracují s navozováním, rozbořem a reflexí prožitkových událostí, a využívající zážitek, ale i autentický prožitek, jako prostředek ve smyslu vyvolání výchovných či vzdělávacích změn jedince, tedy uskutečňující změnu myšlení a upozorňující na spojitost mozku, srdce a ruky, s cílem nalézt či vyzkoušet jedincovo základní postavení, získat zkušenosti, pohotovost a připravenost do dalšího aktivního života.

Důležité je ještě podotknout, že pokud se řekne pedagogika zážitku, konkrétně pro naše zpracování, budeme mít na mysli tyto klíčová slova či předmětová hesla:

- hra/y (aktivita/y) – Abychom se do takové sféry silné zážitkové reality přenesli a spoluvytvářeli skutečnost světa *hry*, musíme přijmout roli, kdy se staneme *hráčem*.²⁸
- dobrodružství - ...zážitkovou pedagogiku, nebo chcete-li pedagogiku zážitku, můžeme nazývat jak výchovou prožitkem, tak i výchovou *dobrodružstvím*.²⁹

²⁵ Srov. NEUMAN, J. *Dobrodružné hry v tělocvičně*. s. 238.

²⁶ Srov. *Odpočinek-volný čas-rekreace a rekreologie*. s. 7. Dostupné [online].

²⁷ Srov. PÁVKOVÁ, J. ; HÁJEK, B. ; HOFBAUER, B. et al. *Pedagogika volného času*. s. 77-79.

²⁸ Srov. JIRÁSEK, I. *Prožitek a možné světy*. s. 86.

- pedagogika – „...budeme brát pedagogiku zážitku jednoduše jako *pedagogický* směr a obor zabývající...“

- prožitek – „...procesů, které pracují s navozováním, rozbořem a reflexí *prožitkových* událostí ...“, „...využívající zážitek, ale i autentický *prožitek*...“

- příroda – ...můžeme se setkat i s označením jako pedagogika prožitku a výchova v *přírodě*...³⁰

- reflexe (rozbor, debriefing, review, sharing, zpětná vazba) – „...obor zabývající se teoretickým postižením a analýzou procesů, které pracují s navozováním, *rozbořem a reflexí*...“

- volný čas – ...návod na aktivní trávení *volného času* a překonání jednotvárnosti dnů...³¹

- výchova (vzdělávání) – „...jako prostředek ve smyslu vyvolání *výchovných* či *vzdělávacích* změn jedince...“

- zážitek – „...využívající *zážitek*, ale i autentický prožitek...“

Všechny tyto zmíněné klíčové body a předmětová hesla vychází z textu a definic v subkapitole 1.1 s názvem Přiblížení pojmů.

1.1.1 Dělení pedagogiky zážitku

V podkapitole této teoretické části uvedeme typy lidí, kteří zážitkový program organizují. Ještě předtím nahlédneme do všech možných odlišných dělení pedagogiky zážitku, jak podle koncepcí, podle konceptů prožívání, tak podle druhů zážitků, výchovných cílů aktivit, ale i podle typu akcí. Je zřejmé, že uvedené vzory jsou jen malou ukázkou z nepřehledného množství možných dělení. Pro příklad ale zcela úspěšně postačí.

1.1.1.1 Dělení pedagogiky zážitku podle koncepcí

Tento způsob dělení podle koncepcí uvádíme jako první a je mu vyhrazena samotná jedna podkapitola, protože díky němu má čtenář možnost nahlédnout do dění v

²⁹ Srov. PRŮCHA, J. ; WALTEROVÁ, E. ; MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*. s. 287-288.

³⁰ Srov. NEUMAN, J. *Překážkové dráhy, lezecké stěny a výchova prožitkem*. s. 38-41.

³¹ Srov. Tamtéz, s. 39.

určitých zeměpisných polohách, vidět způsoby metodiky pedagogiky zážitku, a to nejen u nás, ale i v zahraničí.

Výsledkem a výstupem všech čtyř zmíněných směrů následujícího dělení je současné pojetí české pedagogiky zážitku, která využívá těchto přístupů, jen v odlišných poměrech. Vzniká tak snaha propojit a vytvořit nejlepší koncepci této pedagogiky, která čerpá ze všech níže zmíněných koncepcí.

V současné době, jak uvádí R. Hanuš a L. Chytilová, se u nás můžeme tedy setkat s několika propagovanými koncepcemi týkajícími se zážitkové pedagogiky, jsou to Prázdninová škola Lipnice, Kurt Hahn, Project Adventure či Modely zkušenostního učení.³²

Prázdninová škola Lipnice - celkově vzato výchovný program tohoto sdružení staví na autentickém prožitku, neobvyklých, často psychicky náročných aktivitách, přesahujících rámec každodenního života.

Program Prázdninové školy Lipnice vychází z myšlenky, že hra dospělých není jen mařením času, ale smysluplným nenahraditelným zážitkem. Program, který je určen především dospívajícím a dospělým, se účastníky snaží inspirovat k sebepoznání, k tvořivému a pozitivnímu řešení problémů, k osobnímu přechodu od potřeby vlastnění k potřebě bytí a prožívání. V prohlášení této Školy se na konci druhého tisíciletí praví, že Prázdninová škola Lipnice má v mladých lidech probouzet touhu po vnitřní svobodě, a tím i vědomí spoluzodpovědnosti za stav a vývoj společnosti i celé Země.

Hlásí se k myšlenkám globální výchovy a připojuje se k množství podobně zaměřených společenství na celém světě. Kromě hry, která má nezastupitelné místo v celém programu, staví svou filozofii na čtyřech základních principech: je to zážitek, setkávání (tvořivá spolupráce s lidmi a přírodou), překonávání (svých strachů a předsudků) a cesta za obzory (za své dosavadní možnosti a zkušenosti).³³

³² Srov. HANUŠ, R. ; CHYTILOVÁ, L. *Zážitkově pedagogické učení*. s. 13.

³³ Srov. NĚMEC, J. et al. *Kapitoly ze sociální pedagogiky a pedagogiky volného času*. s. 85.

Hlavní originálními přísadami receptury kurzů Prázdninové školy Lipnice se stávají:

- aktivní a plné zapojení účastníka;
- maximální využití času;
- dynamičnost a pestrost programu;
- promyšlená režie;
- působivá atmosféra;
- atraktivní prostředí akce;
- vhodný obytný prostor;
- společné řešení problémů;
- optimalizace počtu členů;
- vzdělávací prvky a aktivity;
- zážitky romantiky;
- promyšlené řízení.³⁴

Outward Bound - spoluzakladatelem a vůdčím duchem organizace byl Kurt Hahn, pedagog, který svou originální terapií prožitkem patří k zajímavým a inspirativním reformátorům v oblasti výchovy. Během svého života založil a vedl světoznámé střední školy: Školu na zámku v Salem v Německu, Školu v Gordonstounu ve Skotsku, Školu v řecké Anavrytě a další. Dále s ním spojené jsou tzv. kurzschule, což jsou kurzy rozšířené o myšlenku otevřenosti. Původně byly určeny pro studenty, poté následovalo testování v oblastech tělesného tréninku, expedice, projektu a poskytování pomoci. Tyto čtyři elementy se staly součástí Hahnovy prožitkové terapie.

Po vypuknutí války byly tyto kurzy nabídnuty, pod názvem Outward Bound, námořnictvu Spojeného království. Přicházející válkou se tato střediska transformují na centra rozvoje osobnosti pro mladé lidi.

Dále působil v mezinárodních školách Atlantic College ve Walesu, v Kolumbii, Triestu a Singapuru. Pro britskou mládež navrhl odznak zdatnosti County Badge Scheme, který měl zvednout upadající tělesnou zdatnost mládeže.

³⁴ Srov. HORA, P. et al. *Prázdniny se šlehačkou*. s. 10-11.

Cíl výchovy, podle Hahna, neleží ve shromažďování vědomostí, ale v otvírání cest prožitkům, které lidem pomáhají odhalovat jejich, dosud skryté, síly a schopnosti.³⁵

Prvním, sem spadajícím modelem, je Model „The Mountains Speak for Themselves“. Koncem šedesátých let se pokládal transfer zážitkově pedagogického opatření po vzoru K. Hahna za něco, co by mělo stát automaticky v duchu motto „Hory jsou tichým mistrem“. „Great things are done the men and mountains meet“. Řekl kdysi kdosi moudrý v Anglii. Znamená to, že když se setkají lidé s horami, podaří se velké věci.³⁶ Úkolem vedoucích bylo jen dávat fyzickou jistotu, prostor a čas, účastníkovi zůstaly přenechány zkušenosti.

Další je Model Outward Bound plus. Jeho smyslem je transfer zkušeností z kurzu do všedního dne. Uskutečnění modelu je možné, jen když se po činnosti provede reflexe.

Dále Metaforický model, jehož základ publikoval v šedesátých letech 20. století Stephen Bacon, spolupracovník této organizace. Podle S. Bacona naleznou účastníci během kurzu ideální případ ve dvou skutečnostech: v aktuální realitě kurzu a v izomorfní situaci všedního dne. Po nových a úspěšných řešeních se přesunou nové strategie jednání do situací všedního dne.³⁷

Project adventure - tato mezinárodní nezisková organizace vznikla roku 1971 v USA. Působí v oblasti zkušenostních programů, využívají prvky dobrodružství. Projekt vychází z metodiky hnutí Outward Bound, jehož metodiku postupně rozšiřoval, upravoval a rozvíjel pro americké školství.

Project Adventure nabízí školám možnosti jak spojit dobrodružství se vzděláním a výchovou. Díky tomuto programu se student aktivně zapojuje do vlastního učení.³⁸

Hra zde není chápána jako prostředek k poznání hranic své komfortní zóny, ale jako příležitost k učení se ze získané zkušenosti. Není proto tak důležité, jestli hráč v úkolu selže či uspěje, ale zda se dokáže ze své zkušenosti poučit do dalšího jednání. Hra proto vychází z cyklu učení prožitkem, což určuje poněkud odlišnou metodiku

³⁵ Srov. HANUŠ, R. ; CHYTILOVÁ, L. *Zážitkově pedagogické učení*. s. 22-24.

³⁶ Srov. MATOUŠEK, O. ; KROFTOVÁ, A. *Mládež a delikvence*. s. 204.

³⁷ Srov. HANUŠ, R. ; CHYTILOVÁ, L. *Zážitkově pedagogické učení*. s. 28-30.

³⁸ Srov. Tamtéž, s. 33.

jejího uvádění. Metaforou pro sekvence hry je motiv nekonečné vlny-tzv. dobrodružná vlna.

Hra má podle této metodiky tři základní fáze:

- Briefing – zahrnuje část přípravnou a rámovací, tzv. zarámování. Tím se zde myslí vytvoření smysluplné metafory k následující aktivitě. Smyslem není jen motivovat účastníky k aktivitě, ale i propojit aktivitu s jejich vlastními zkušenostmi, a vytvořit si tak východisko pro závěrečnou diskusi. Zarámování může být buď fantastické, univerzální nebo isomorfní;
- Hra (doing) - samotná aktivita;
- Debriefing- těžištěm aktivity je v dobrodružné vlně závěrečná diskuze. Při přípravě debriefingu je třeba vzít v úvahu čtyři oblasti, což jsou sekvence debriefingu (rozehřátí, reflexe, zobecnění, transfer), metody debriefingu (kruhové metody - mluvící kámen, filmový scénář, klíčová slova; hodnotící metody - palcové hodnocení, teploměr, smajlíci, výroky; práce ve skupinách; dramatické metody; symboly a metafory; písemné metody), vhodné a nevhodné otázky či obecné zásady.³⁹

Modely zkušenostního učení - po roce 1990 se u nás mimo jiné poprvé objevují i modely zkušenostního učení, které jsou přebírány z anglosaské literatury a prezentovány jako modely české zážitkové pedagogiky. Jde o nedorozumění a omyl. Zážitková pedagogika našeho území totiž vyrostla ze svých svébytných a ojedinělých kořenů. Modely zkušenostního učení nejsou explicitním vyjádřením českého konceptu zážitkové pedagogiky ani Hahnovského konceptu terapie prožitkem. Zkušenostní cykly jsou modely přibližující základní principy fungování procesů učení.

V této souvislosti se používá termín zkušenostní cykly učení. Nejznámější je čtyřstupňový Kolbův model. Jak se lidé učí prostřednictvím zážitku, předkládá ve své filozofii John Dewey, který přišel jako první s teorií zkušenostního cyklu učení.⁴⁰

Dále můžeme zařadit i Lewinův model zkušenostního učení, který staví na konkrétním zážitku, díky němuž ohlednutím a reflexí vede člověka k formování

³⁹ Srov. ČINČERA, J. *Práce s hrou: Pro profesionály*. s. 74-83.

⁴⁰ Srov. HANUŠ, R. ; CHYTILOVÁ, L. *Zážitkově pedagogické učení*. s. 34-35.

abstraktního pojetí a zevšeobecnění, jež následně otestuje důsledky návrhů v nových situacích.⁴¹

Naopak Piagetův model učení a kognitivního rozvoje je zaměřen na vývoj poznávacích procesů, podstatu lidské inteligence a na to, jak se vyvíjejí.⁴²

Bannonův model problem - solvingu poskytuje základní informace pro analyzování pojmů a současně zkušenosti pro řešení každodenních problémů.⁴³

Priestův model zkušenostního učení se zase používá při vzdělávacích programech, když některá důležitá informace pro řešení problému nebo učinění rozhodnutí skupině chybí, je nedostatečná nebo neznámá.⁴⁴

Pro potřeby této práce, a tedy pro shrnutí, je dobré vědět, že všechny čtyři výše zmíněné modely slouží jako ukázka možných způsobů, jak byla pedagogika zážitku uchopena přibližně ve stejnou na odlišných místech.

1.1.1.2 Jiná dělení zážitkové pedagogiky

Způsobů dělení zážitkové pedagogiky je nepřeberné množství, uvedeny jsou pouze jedny ze zajímavějších.

J. Kirchner dělí zážitkovou pedagogiku podle několika konceptů prožívání, a to podle myšlenek, o které se opírají:

Teoretický koncept prožívání – hlavní pojítko těchto koncepcí je přesvědčení, že každý má v sobě zakódovanou určitou míru odolnosti a schopnosti vzdorovat náročným situacím;

Teorie potřeb (Maslow)- nejdříve musíme uspokojit tzv. D-needs, neboli deficitní potřeby, abychom mohli pokročit ke stupni sebeaktualizace a k dosažení zážitku;

Sensation Seeking Tendency- hovoří o potřebě každého člověka mít v průběhu svého života prožitky s určitou intenzitou;

Koncept flow- teorie flow, neboli plynutí prožitku, dává do poměru míru dovedností, výzvu a náročnost. V momentě, kdy výzva a náročnost situace odpovídá našim

⁴¹ Srov. HANUŠ, R. ; CHYTILOVÁ, L. *Zážitkově pedagogické učení*. s. 38.

⁴² Srov. Tamtéž, s. 40.

⁴³ Srov. Tamtéž, s. 44.

⁴⁴ Srov. Tamtéž, s. 49.

schopnostem, se člověk dostává do stavu flow, který překračuje onu koncentraci až k meditaci;

Zvratová teorie- zabývá se kontinuem libých a nelibých prožitků. Říká, že i z nelibých prožitků se může náš stav překlomit do prožitků libých. Toto se může dít, právě když překonáme bod, ze kterého máme obavy;

Bednářova teorie prožívání- opírá se o přiblížení deformity času prostřednictvím konkrétních prožitků. Popisuje časové rozprostranění, hloubku a šíři prožitků v aplikaci na konkrétní sportovní situace, ale dá se aplikovat i v řadě ostatních sfér.⁴⁵

Teoreticky nejzajímavější pokus třídění je z přelomu padesátých a šedesátých let 20. stol., který podnikl Roger Caillois. Vytváří čtyři kategorie dělení podle druhů zážitků, jež pojmenovává řeckými názvy:

Agón (soutěž, zápas);

Alea (kostka, náhoda);

Mimikry (předstírání, maska);

Ilinx neboli vertigo (závrať).⁴⁶

Každá aktivita zážitkové pedagogiky rozvíjí více složek osobnosti, avšak většinou jedna z nich je primární. Aktivitu zážitkové pedagogiky Prázdninové školy Lipnice dělíme podle výchovných cílů rozvíjející celou nebo část osobnosti na následující:

Hry na rozvoj intelektu;

Hry na rozvoj tvořivosti;

Hry na rozvoj sociálních dovedností;

Hry na rozvoj motoriky a pohybových dovedností;

Hry na rozvoj vůle;

Hry na rozvoj sebepojetí;

Hry kombinované;

Speciální hry.⁴⁷

⁴⁵ Srov. KIRCHNER, J. *Psychologie prožitku a dobrodružství*. s. 84.

⁴⁶ Srov. *Zlatý fond her I.* s. 15.

⁴⁷ Srov. ZOUNKOVÁ, D. *Zlatý fond her III.* s. 30-31.

Profesní sdružení pro zážitkové vzdělávání dělí zážitkovou pedagogiku podle typu pořádaných akcí na:

Fun/even- což je program založený na zprostředkování nevšedního zážitku, který účastníkům přináší odreagování a zábavu;

Teamspirit- tzv. zábava s přidanou hodnotou. Cílem teamspiritového programu je motivace, zábava a příjemný a zajímavý společný zážitek;

Teambuilding- zde je cílem systematické budování a rozvoj týmu s úsilím o zlepšení jeho výkonu. Teambuilding pracuje se skupinovou dynamikou, emocemi a učením se vlastním prožitkem;

Individuální rozvoj/koučování- principy zážitkového učení se využívají stejně dobře pro týmy, jako pro jednotlivce. Při tréninkových kurzech jde především o individuální rozvoj, přesto lze velmi efektivně pracovat právě metodou trénování a pozorování na základě interakce jedince s ostatními.⁴⁸

Jako konečné shrnutí lze ve stručnosti pro čtenáře už jen dodat, že první příklad, konkrétně R. Callois, uvádí nejstarší dělení podle druhů zážitků ve hře. Prázdninová škola Lipnice zase dělí zážitkovou aktivity podle výchovných cílů. J. Kirchner se nevyjadřuje ke hře, ale dělení zakládá na konceptu prožívání, nebo-li myšlenek, o které se opírají. A úplně odlišně, podle typu pořádaných akcí, dělí pedagogiku zážitku Profesní sdružení zabývající se tímto směrem. Názorně lze vidět, kolik druhů a způsobů dělení existuje, samozřejmě bylo zmíněno jen několik málo příkladů z nepřeberného množství, ale jako ukázka postačí.

Myslím, že je dobré, aby byl čtenář alespoň s některými příklady dělení seznámen, jen tak pak může lépe navázat na konkrétní významné osobnosti v empirické části, které se v těchto různých děleních promítají či se jimi inspiroují. Pro některé tyto jedince jsou mnohdy dané skutečnosti odrazovým můstkem pro zdokonalování své osoby v oboru.

⁴⁸ Srov. *Profesní sdružení pro zážitkové vzdělávání-Slovníček pojmů*. Dostupné [online].

1.1.1.3 Typy osobností organizující program

Práce přináší krátké a stručné nahlédnutí do sféry, jež nám dělí skupinu jednotlivců na organizátory a organizované, kde ze zmíněných nás bude zajímat skupina organizátorů těchto zážitkových programů.

Konkrétně Profesní sdružení pro zážitkové vzdělávání (viz Empirická část, 1.2.2 Výzkumný vzorek) typy lidí pohybující se v této sféře dělí takto:

Instruktor – nebo-li realizátor zážitkového vzdělávání, který je na počátku své lektorské kariéry. Tento jedinec má za sebou několik kurzů jako členství v realizačním týmu, kde plnil podpůrnou roli vyšším lektorským kategoriím. Absolvuje školení první pomoci a základů bezpečnosti práce. Nechybí mu základní orientace v terminologii, filosofii a struktuře zážitkového vzdělávání

Senior instruktor – jedná se o instruktora, který již samostatně vede realizační týmy pro určité typy programu. V odborně náročnějších programech pracuje pod supervizí, má za sebou zhruba kolem padesáti „kurzovních“ dnů.

Trenér / lektor – řeč je o jednotlivci, který se již kromě vedení realizačního týmu stává partnerem pro klienta i z hlediska diagnostiky vzdělávacích potřeb. Absolvoval obvykle kolem sta „kurzovních“ dnů a tři náročnější projekty.

Konzultant – konzultant má praxi v oboru přes čtyři roky. Kromě činnosti lektorské a trenérské zastává i pozici projektového manažera, který řídí celou zakázku včetně analýzy potřeb a stanovení rozvojových cílů.⁴⁹

Na toto dělení se budeme odvolávat i v empirické stati. Uvedené typy lidí nám v konečné fázi úžeji vymezí právě námi hledané významné osobnosti české pedagogiky zážitku, protože pokud jednotlivce bude možné do dělení zařadit, znamená to, že je v oboru aktivně působící, tudíž pro naši práci kompetentní osobou.

1.2 Česká pedagogika zážitku

Pokud uvádíme „česká“ pedagogika zážitku, čtenář by měl mít na mysli, že se celá práce bude zabývat tímto téměř novým a moderním pedagogickým směrem pouze

⁴⁹ Srov. *Profesní sdružení pro zážitkové vzdělávání-Slovníček pojmů*. Dostupné [online].

na našem území, konkrétně na území České republiky, jelikož česká pedagogika zážitku se oproti jiným státům vyvíjela netypickým způsobem.

Český proud tohoto zážitkově pedagogického směru totiž vznikl nezávisle od ostatních, a to na základech vybudovaných skupinou psychologů, učitelů a sportovních instruktorů, ale také umělců lékařů a studentů. Vytvořil se tak originální a unikátní přístup k zážitkovému vzdělávání, neobvyklá lipnická Prázdninová škola.⁵⁰

Pro přesnější a z geografického hlediska úplnější odborné vymezení, se tedy budeme zajímat o dění působícím na severní polokouli, přibližně ve středu evropského světadílu, kde jsou bezprostředními sousedy Německo na západě, Polsko na severu, Slovensko na východě a Rakousko na jihu.⁵¹

1.3 Současná česká pedagogika zážitku

Pod pojmem „současná“ česká pedagogika zážitku bereme v úvahu působení osobností pedagogiky zážitku od počátku roku 1990, přesněji od 1. ledna uvedeného roku do současnosti, tedy do 31.12.2011, na našem území. Následky sametové revoluce jsou pro tuto práci výjimečnou událostí, jelikož došlo k pádu komunismu, ale i ke změně celého společenského zřízení, tudíž i k novému pohledu na tento zážitkově pedagogický přístup.

I když, jak úsměvně píše J. Huizinga: „Nemá cenu se moc zaobírat otázkou, co se má rozumět současností. Je samozřejmé, že doba, o které mluvíme, je vždy už historickou minulostí, minulostí, která se vzadu oddroluje, čím více se jí vzdalujeme. Jevy, které v podvědomí mladší generace žijí již jako v „dřívějších dobách“, patří pro starší lidi dosud k pojmu „naše doba“, nikoli proto, že si na ně tyto lidé osobně pamatují, nýbrž proto, že tyto jevy jsou dosud součástí jejich kultury.

To však nezávisí jen na generaci, k níž člověk patří, nýbrž i na vědomostech, které má. Historicky zaměřený člověk pojme zpravidla do svých představ větší část minulosti jako „moderní“ nebo „dnešní“ než ten, kdo žije v krátkozrakosti okamžiku.“⁵²

⁵⁰ Srov. FRANC, D. ; ZOUNKOVÁ, D. ; MARTIN, A. *Učení zážitkem a hrou*. s. 8.

⁵¹ Srov. *Česká republika - Česká republika na mapě světa*. Dostupné [online].

⁵² HUIZINGA, J. *Homo ludens*. s. 265.

1.4 Významné osobnosti

Termíny významné osobnosti budeme mít na mysli osobnosti, konkrétně jednoho jedince:

- na jehož jméno či bibliografii je ve výzkumných vzorcích Vstupní výzkumné sondy (viz Empirická část - 1.2.1.1 Vstupní výzkumná sonda) alespoň jednou odkazováno druhými, je s dotyčnou osobou veden rozhovor či odpovídá tazateli na dotazy, nebo jehož jméno se nevyskytuje pouze v jednom čísle periodika, ale minimálně ve dvou;
- kterého lze přiřadit k dělení podle Typů lidí, jak jej dělí Profesní sdružení pro zážitkové vzdělávání;
- který po roce 1990 aktivně, prakticky či teoreticky přispívá k dění zážitkově pedagogického oboru na našem území;
- který je autorem alespoň jednoho dokumentu, jehož předmětové heslo či klíčové slovo obsahuje hesla či slova pedagogiky zážitku (viz Teoretická část, 1.1 Pedagogika zážitku) vloženého v Souborném katalogu České republiky, kam nejsou započítány bakalářské ani diplomové práce titulované jeho jménem, ani nestačí být pouhým dalším původcem k dokumentu.

2 Vývoj pedagogiky zážitku na našem území

Zážitkově pedagogický koncept, jak uvádějí R. Hanuš a L. Chytilová, se na našem území vyvíjel samostatně, specificky, ve zvláštní době a za zvláštních okolností. Tyto síly a vlivy však způsobily, že vznikl velmi účinný a originální koncept, který můžeme právem považovat za originální český příspěvek do společného duchovního hnutí evropské výchovy. Český koncept vychází z kořenů české výchovy v přírodě a navazuje na její tradice.⁵³

Jak uvádí J. Jůva: „Je dobré konstatovat, že základní rozdíly, mezi výchovně vzdělávacími soustavami v minulosti a současnosti, spočívaly a spočívají v samých ideologických východiscích, v hodnotovém systému a v morálním kodexu, na kterých je daná výchova budována. Tato ideologická východiska jsou samozřejmě podmíněna ekonomicky, sociálně a politicky. Ovlivňují však bezprostředně konkrétní koncepci výchovně vzdělávacího systému v určité společnosti.“⁵⁴

Druhá část diplomové práce se tedy věnuje vývoji pedagogiky zážitku na našem území. Nejdříve máme možnost nahlédnout do samotných začátků tohoto nového pedagogického směru, z čeho tento směr vznikl, odkud přišel a s jakými jmény je u nás jeho počátek spojován.

Z minulosti se plynule přeneseme do roku 1989, tudíž do současnosti, a seznámíme se s přítomným děním, které se kolem pedagogiky zážitku točí a vychází z ní, máme možnost poznat fungující organizace či sdružení, které najdeme v České republice, nahlédneme mezi odlišné propagované myšlenky či do široké škály nabízených služeb a aktivit tohoto směru.

Celá druhá kapitola je tudíž pomyslným odrazovým můstkem k samotnému předmětu celé práce, nastiňuje základ a zázemí, ze kterého budeme my, i námi zkoumané významné osobnosti, vycházet.

2.1 Pedagogika zážitku do roku 1989

Nejdříve náš zájem směřuje do let minulých, do let, kdy se pedagogice zážitku ještě pedagogika zážitku neříkalo. Možná někoho překvapí, že bude zmiňována

⁵³ Srov. HANUŠ, R. ; CHYTILOVÁ, L. *Zážitkově pedagogické učení*. s. 11.

⁵⁴ JŮVA, V. ; LIŠKAŘ, Č. *Úvod do srovnávací pedagogiky*. s. 35.

pedagogika volného času a přitom se budeme zabývat tábornickým hnutím, ale to pouze oprášíme staré kořeny tohoto nového pedagogického směru.

Původ dnešní podoby zážitkové pedagogiky spadá do přelomu 19. a 20. století a je spojen se jménem německého pedagoga, který působil v Anglii, Kurtem Hahnem. Ten vytvořil tzv. „zážitkovou terapii“ jako reakci na úpadky tehdejší společnosti. Zážitková terapie jako služba bližnímu měla v člověku posilovat vášeň k záchraně druhých a také zvyšovat kondici a vitalitu. Byla postavena na principech dobrovolnosti a aktivity. V rámci ní se konaly programy zaměřené na sebezpřekonání.⁵⁵

Na českém území se pobyt v přírodě, při němž se pedagogika zážitku často nejvíce uplatňovala, začal systematicky rozvíjet vznikem České obce sokolské roku 1889, kde v čele stál zakladatel Miroslav Tyrš. Vznikaly různé oddíly, zaměřené na nově vznikající a rozvíjející se sporty jako cyklistika, lyžování, veslování či alpinismus. Podobnou činnost vyvíjela i Dělnická tělocvičná jednota a Orel. Pro český skauting byla rozhodující postava A. B. Svojsíka, který upravil pro naše poměry anglická pravidla a dal vzniknout Junáku - českému skautu. Další klíčovou postavou byl Jaroslav Foglar, který dal pobytu v přírodě svérázné a pedagogicky geniální rysy a pravidla. Zde lze nahlédnout do časopisu Mladý hlasatel, všimnout si čtenářských klubů či zajímavých knih. Svým dílem bezesporu ovlivnil práci všech organizací dětí naší předválečné, válečné i poválečné historie.⁵⁶

Samotné vzdělávání prožitkem totiž může být stejně účinné u malých školáků, vysokoškolských studentů, ale i při vzdělávání dospělých (andragogika). Metoda se obecně nejvíce používá u různých druhů programů, které mají za cíl rozvíjení znalostí, dovedností a osobních dispozic z přímé zkušenosti. Teambuilding, outdoor training nebo workshop je jen několik příkladů zážitkových kurzů.

Pedagogika zážitku nebo také zážitková pedagogika má nejbližší k pedagogice volnočasové a prakticky z ní se i vyvinula. Rozdíl je pouze v tom, jak píše Vážanský: „U prostředků pedagogiky zážitku ve srovnání s pedagogikou volného času je pedagogicko-terapeutické určení cíle nejen dílčím aspektem činnosti, nýbrž ústředním faktorem“.⁵⁷

⁵⁵ VÁŽANSKÝ, M. ; SMÉKAL, V. *Základy pedagogiky volného času*. s. 56.

⁵⁶ TRÁVNÍČEK, J. *Pedagogika zážitku-Handout*. s. 2. Dostupné [online].

⁵⁷ VÁŽANSKÝ, M. *Volný čas a pedagogika zážitku*. s. 29.

Sám B. Hofbauer uvádí situaci na pravou míru a tvrdí, že: „Podle uplatněných metod pedagogiku volného času lze dělit na pedagogiku zážitku, didaktiku a metodiky volnočasových aktivit, které vycházejí a zpětně směřují k obsahu vyučovacích předmětů“.⁵⁸

Je tedy zcela zřejmé, že začínáme právě u této pedagogické disciplíny. V Pedagogickém slovníku přesně stojí: „Pedagogika volného času je disciplína pedagogiky, zaměřená na výchovné a vzdělávací prostředky, napomáhající autonomnímu a smysluplnému využívání volného času dětí, mládeže a dospělých; v mnoha zemích zároveň studijní obor.“⁵⁹ Z této definice i vycházíme. Aplikací pedagogiky volného času je mimo streetwork a animaci, i pedagogika zážitku.

Pod zážitkovou pedagogiku patří ještě teambuilding, to je zážitkový vzdělávací program, zaměřený na rozvoj těch kompetencí jednotlivých účastníků, které jsou klíčové pro účinnou týmovou spolupráci. Teambuildingové programy (outdoorové nebo indoorové) využívají tedy prvků zážitkového vzdělávání.⁶⁰

Ale zpět k volnému času. Volný čas, jak uvádí V. Spousta, existoval v průběhu lidských dějin stále, aniž byl pocíťován jako problém, aniž by zavadal příležitost k zvláštním úvahám. Střídání činnosti a odpočinku odpovídá biologickému rytmu, vlastnímu živočišné říši, u člověka nabylo podoby střídání práce a volného času.⁶¹

F. Zich přidává, volný čas je historicky vzniklý jev. Je však z určitého hlediska i dočasný. Vznikl diferenciací lidského času. Smysl volného času souvisí hlavně s prací a postupným vývojem výrobních sil a výrobních vztahů. V této souvislosti se bude měnit i volný čas.⁶² Volný čas je většinou autorů vymezován následujícími funkcemi: odpočinkem, zábavou, rozvojem osobnosti, tvrdí Čáp. Můžeme říci, že jeho stanovisko odpovídá i této práci.⁶³

Z historického hlediska, samotné počátky výchovy ve volném čase jsou v novodobé společnosti spjaty s proměnami práce a životního způsobu obyvatel měst a vesnice po skončení třicetileté války roku 1648. V 17. století si bohatší lidé měst začali

⁵⁸ HOFBAUER, B. *Kapitoly z pedagogiky volného času*. s. 52.

⁵⁹ PRŮCHA, J. ; WALTEROVÁ, E. ; MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*. s. 170.

⁶⁰ Srov. *Adra training s. r. o.* Dostupné [online].

⁶¹ Srov. SPOUSTA, V. et al. *Teoretické základy výchovy ve volném čase*. s. 10.

⁶² Srov. ZICH, F. *Co s volným časem?* s. 45.

⁶³ Srov. SPOUSTA, V. et al. *Teoretické základy výchovy ve volném čase*. s. 30.

mimo městské hradby budovat domy, ve městech vznikaly kluby, kavárny apod. Oddělování bydliště, pracoviště a místa volného času probíhalo už od 1. pol. 19. století. V průběhu 19. a 20. století se volný čas stal významnou dimenzí každého lidského života. Nejprve to byly zařízení určené pouze pro dospělé, které se z části věnovaly i mládeži a dětem. Byly to tělovýchovné, sportovní činnosti, hřiště, cvičiště a tělocvičny. Později však s rostoucím důrazem vznikala sdružení a zařízení zaměřená pouze pro mládež a děti.⁶⁴

2.1.1 Vývoj do 50. let 20. století

V meziválečném období 20. století vznikly dva základní modely uspořádání volného času pro děti a mládež. V zemích západní a severní Evropy se za rostoucí role státu rozšiřovala občanská sdružení a jejich aktivity. Některá z nich vytvářela národní i mezinárodní asociace. Druhým modelem byla sdružení a zařízení volného času dětí a mládeže v tehdejším Sovětském svazu, vedle nichž neexistovala alternativní řešení. Na našem území vznikaly sítě nových typů zařízení, zejména všestranně pojatých domů pionýrů a mládeže, odborně orientovaných stanic mladých techniků, přírodovědců nebo turistů. Meziválečné Československo vyrovnávalo opoždění vznikem sdružení a budováním společných zařízení pro mladé a dospělé v oblasti tělovýchovy, sportu a turistiky. Tím se stav začal přibližovat situaci v pokročilejších západoevropských zemích.

Výraznou specifikou se stala široká síť lidových škol umění. Domy pionýrů a mládeže u nás byly od počátku koncipovány jako zařízení otevřená, přístupná všem dětem a mladým lidem pro dobrovolnou účast na zájmových aktivitách.⁶⁵

Roku 1945 vstupují v platnost osnovy, které mimo jiné zahrnují cvičení v přírodě, a k tomu všemu se u nás poprvé zavádí výkonnostní normy.⁶⁶

Za zajímavou zmínku zde stojí, že už sám český pedagog Jan Amos Komenský přikládal ve svém výchovném systému velký význam přírodě jako učitelce. Pro zdravý

⁶⁴ Srov. PÁVKOVÁ, J. ; HÁJEK, B. ; HOFBAUER, B. et al. *Pedagogika volného času*. s. 19-22.

⁶⁵ Srov. Tamtéž, s. 22-24.

⁶⁶ Srov. NEUMAN, J. *Překážkové dráhy, lezecké stěny a výchova prožitkem*. s. 29.

rozvoj mládeže doporučoval cvičení a hry v přírodě, procházky a cestování. Svými didaktickými zásadami ovlivnil další rozvoj škol.⁶⁷

Ale zpět, díky mohutnému rozvoji aktivit se po druhé světové válce a hlavně v některých oblastech mění užití všech cvičení a jejich terminologie. Připomenout lze jednu etapu rozvoje „Sportu pro všechny“, která se promítla i v našich zemích budováním různých typů rekreačních areálů, s přírodními i uměle vybudovanými překážkami, s cílem podporovat rozvoj zdatnosti co nejširšího počtu obyvatel.⁶⁸

Po roce 1948, kdy převzala moc Komunistická strana Československa, docházelo k politickým represím a všude se prosazoval sovětský vliv. Ruší se tradiční organizace a vazby. Vzniká jednotná organizace dětí a mládeže PO ČSM a ČSM. Na školách se výchova vzdělávání zpolitizovaly. Vytvořila se tradice tzv. škol v přírodě, přímo v osnovách byly lyžařské výchovné zájezdy a branné letní kurzy i prvky aktivní turistiky.⁶⁹

2.1.2 60. léta 20. století

Pokud budeme vycházet ze situace na českém území, přeneseme se do Československé socialistické republiky, kde výchova a vzdělávání byly celospolečenskou záležitostí, na kterých se podíleli ve vzájemné spolupráci rodina, stát, národní výbory, organizace národní fronty, hospodářské organizace, kulturní instituce i hromadné sdělovací prostředky.⁷⁰ Začíná vycházet nový časopis ABC mladých techniků a přírodovědců, kde je ke spolupráci přizván J. Foglar. Zároveň se pociťuje nedostatek dobrodružné četby pro mládež a roste zájem o Foglarovy knihy.⁷¹

V šedesátých letech se v mládežnické organizaci Československý svaz mládeže začíná více prosazovat vliv skautingu, woodcraftu a trampingu.⁷²

Oblast cvičení je poprvé rozpracována v nových osnovách roku 1960 a zahrnuje prvky turistické činnosti včetně činností odborně technických. Bývalý institut tělesné výchovy předběhl v tomto směru dobu, neboť v určitém období bylo lezení a základ

⁶⁷ Srov. NEUMAN, J. *Překážkové dráhy, lezecké stěny a výchova prožitkem.* s. 22.

⁶⁸ Srov. Tamtéž, s. 13.

⁶⁹ Srov. NEUMAN, J. ; HANUŠ, R. *Gymnasion* 7. s. 21.

⁷⁰ Srov. JÚVA, V. ; LIŠKAŘ, Č. *Úvod do srovnávací pedagogiky.* s. 182.

⁷¹ Srov. NEUMAN, J. ; HANUŠ, R. *Gymnasion* 7. s. 21.

⁷² Srov. NEUMAN, J. *Překážkové dráhy, lezecké stěny a výchova prožitkem.* s. 30.

horolezectví dokonce součástí povinné výuky. Cvičení částečně rozvíjel i Svaz turistiky Československého svazu tělesné výchovy. Kontinuitu s činností skautingu v tomto směru udržovaly publikace K. Průchy a M. Zapletala. Miloš Zapletal spolu s B. Kosem dokonce vydali zásobník způsobů využívání přírodního prostředí.⁷³

V tomto duchu pokračovala později i Prázdinová škola Lipnice, byla založena v roce 1977, u jejíhož zrodu stál učitel Fakulty tělovýchovných studií Univerzity Karlovy P. Tajovský. Do programů kurzů této školy, i když toto téma nás čeká až v dalším období, byly záměrně řazeny lanové překážky, stezky zdatnosti i další cvičení v přírodě. Součástí přípravy mladých turistů bylo cvičení v překonávání řeky a další „život zachovávající dovednosti“.⁷⁴

Po obsazení vojsky armád dochází vlivem změn v roce 1968 k nucené integraci mládežnických organizací. V jeho rámci pokračuje několik instruktorů pobytu v přírodě z tábornických škol v pořádání experimentálních akcí. První z nich „Pokus pro dvacet“ se uskutečňuje v roce 1970 v Lipnici nad Sázavou, která byla vybudována v letech 1968-70.⁷⁵

Pražské jaro 1968 pro svoji krátkost ovlivnilo vývoj této oblasti pouze dočasně. I tak však umožnilo zdůraznit osobnost dítěte a oslabilo direktivní závislost řízení na státu. Některé z přijatých způsobů se dařilo zachovat i v období normalizace. Omezené možnosti mezinárodních kontaktů ale umožnily nerozvíjet mezinárodní soutěže v přírodovědných, technických a uměleckých oborech.⁷⁶

2.1.3 70. léta 20. století

Sedmdesátá léta 20. století charakterizuje v evropských zemích růst životních problémů mladé generace. To vše si vyžádalo zvýšení pozornosti k sociálním problémům života dětí a mládeže. V této době rostla touha dospívající mládeže emancipovat se od své rodiny. Vznikaly rovněž alternativní hnutí a další iniciativy mladých lidí. V této situaci se západoevropské země pokoušely koncipovat a realizovat komplexní politiku vůči své mladé generaci a své úsilí promítaly do mezinárodních

⁷³ Srov. NEUMAN, J. *Překážkové dráhy, lezecké stěny a výchova prožitkem*. s. 29.

⁷⁴ Srov. Tamtéž, s. 30.

⁷⁵ Srov. HRKAL, J. ; HANUŠ, R. *Zlatý fond her II*. s. 8-10.

⁷⁶ Srov. PÁVKOVÁ, J. ; HÁJEK, B. ; HOFBAUER, B. et al. *Pedagogika volného času*. s. 24-26.

aktivit. Ani v nejuspěšnějších zemích však nebyla plně uspokojována objektivní potřeba hřišť, kluboven a středisek volného času v místech bydliště.

Vznikala tak různá řešení, jedním z nich byl i model sociálního státu, který tuto oblast koncepčně doceňoval a podporoval. V zemích střední a východní Evropy se v tomto období rozšiřovaly sítě dosavadních typů zařízení, především školních družin a klubů, domů pionýrů a mládeže, lidových škol umění a jejich obdob. Péči společenských organizací dospělých se do šíře rozvíjely i dětské prázdninové tábory.⁷⁷

2.1.4 80. léta 20. století

Podle odborných studií ze sedmdesátých a osmdesátých let byla u více jak 75% absolventů po skončení zážitkového programu tohoto typu zaznamenána vyšší sebedůvěra a schopnost vnímat potřeby druhých, než před účasti v programu. Starší studie z konce šedesátých let dokonce potvrdila, že po skončení kurzů došlo u většiny mladistvých ke snížení počtu recidiv kriminálního chování.⁷⁸

V osmdesátých letech 20. století se u části naší mládeže začaly výrazněji projevovat negativní jevy známé doposud jen v západoevropských zemích (drogy, brutalita,...).⁷⁹

Pokud jde o životní styl, ve vyspělých zemích již nepřevládá orientace na blahobytný konzum. Člověk chce nyní volný čas uvědoměle a intenzivně prožívat. Skutečné prožívání a stupňování zážitků stojí nyní v centru nové koncepce a orientace volného času. I ve sféře volného času se pociťuje znejistění a zpochybnění dosavadních hodnot vlivem společenských změn nečekaného, často krizového, charakteru.⁸⁰

Proto, jak píše P. Hora, pro studenta plánujícího úprk před všedností a podezřavým dohledem, může být povzbuzující, že v posledních letech nachází spojení. Patří mezi ně různé organizace a instituce, které pojí loajalitu s potřebami a zájmy, mladí jsou provázeni nápaditě vymyšlenými programy prázdnin či akcemi, jež vedou speciálně školení prázdninová pedagogové. Projekty prima prázdnin nabízejí nevšednost, neobvyklost, nečekané podněty, náročnost, vzrušení, možnost změřit své

⁷⁷ Srov. NEUMAN, J. *Překážkové dráhy, lezecké stěny a výchova prožitkem*. s. 30.

⁷⁸ Srov. MATOUŠEK, O. ; KROFTOVÁ, A. *Mládež a delikvence*. s. 205.

⁷⁹ Srov. PÁVKOVÁ, J. ; HÁJEK, B. ; HOFBAUER, B. et al. *Pedagogika volného času*. s. 24-26.

⁸⁰ Srov. SPOUSTA, V. et al. *Teoretické základy výchovy ve volném čase*. s. 14.

psychické i fyzické síly, příležitost vyměnit si s vrstevníky názory na život i na správu věcí veřejných.⁸¹

Účastník se na takovou akci dostavuje už trochu dopředu „naladě“, s poněkud jasnějšími představami o tom, co ho čeká, však už letáky i články dopředu slibují : „Prožiješ léto jedna báseň“.⁸²

Co se týče konce 80. let, tak těsně před rokem 1990 byla v naší zemi jen monopolní sdružení dětí a mládeže, a to pod „jednotnou“ organizací s názvem Socialistický svaz mládeže a jeho Pionýrská organizace. S mládeží pracovaly ale i další zájmové organizace. Kromě toho existovalo nezávislé a neoficiální sdružování mladých lidí (např. v rámci církve), které však státní moc potlačovala.

2.2 Pedagogika zážitku po roce 1989

V této části se budeme věnovat pedagogicko-zážitkovému směru, ale v období nám bližším. Odrazovým rokem pro nás bude letopočet 1989, konkrétně sametová revoluce měsíce listopadu. Zastavíme se až v přítomných letech 2011. Zde bude možné srovnat rozdíly a změny, které se po převratu udály, v následující kapitole se seznámíme s organizacemi, sdruženími či jmény, které obohacují a obohatili českou scénu během několika posledních pár let.

Ale vraťme se na začátek. Nejdříve k volnému času, pak k samotné pedagogice zážitku.

Česká pedagogická věda reagovala po roce 1989 dosti neadekvátně na přeměnu společenského zřízení tím, že pedagogiku volného času odsunula ze středu svého zájmu (ta byla vnímána jako spjatá s činností bývalých pionýrských nebo svazáckých organizací apod.).

Velmi brzy se však ukázalo, že v novém typu společnosti se naopak projevuje zvýšená potřeba teorie a výzkumu výchovy pro volný čas, a tak se zájem o pedagogiku volného času silně zvýšil.⁸³ Z praktického hlediska to znamenalo, že pokud společnost zajistí kvalitní trávení volného času dětí a mládeže, urychlí tím rozvoj obecných i

⁸¹ Srov. HORA, P. et al. *Prázdniny se šlehačkou*. s. 6.

⁸² Srov. Tamtéž, s. 7.

⁸³ Srov. PRŮCHA, J. *Přehled pedagogiky*. s. 95.

specifických schopností mladé generace a potlačí rozvoj negativních sociálních rysů.⁸⁴ Protože, jak kdysi řekl J. J. Rousseau: „Dobře využitý čas činí čas ještě mnohem drahocennějším.“⁸⁵

Zde můžeme uznat pravdivé tvrzení F. Zicha, když říká: „Cílevědomý rozvoj společnosti se neobejde bez pravdivého a hlubokého poznání současného způsobu naplňování volného času. Volný čas je prostor, který představuje nesmírné bohatství. Člověk v něm nachází odpočinek, zábavu i poučení.“⁸⁶ K tomuto se vyjadřuje i V. Spousta: „Volný čas je totiž nejpříjemněji prožitá svoboda, má její omamnou vůni a prostor k rozletu, ale i nutnost volby a z ní plynoucí odpovědnost.“⁸⁷ „Konkrétně zábava a hry slouží člověku jako náhrada za opravdové prožívání nefalšovaných důvěrných vztahů.“⁸⁸ „Samotný požitek při hře se pak stává uchvácením ze sféry rozkoší a imaginární dimenze, a není tedy pouze rozkoší, požítkem ve hře, ale rozkoší ze hry.“⁸⁹ Bakalář k tomu říká, že ať je to například u her psychologických či společenských, které jsou vždy tak napůl i testem, vždy můžeme říci, že poskytují široké spektrum srovnání a zážitků.“⁹⁰ Každý takový přechod ze světa neher do světa her, a zpět, se u tohoto typu podobá vstupu z rakety do meziplanetárního prostoru: obléká, resp. svléká se skafandr, přičemž venku je neznámý prostor, který se zkoumá, a uvnitř je domov, pracoviště, kus civilizace.⁹¹

Po roce 1989 si svoji popularitu v omezené míře zachovává především tramping, rozvíjí se cyklistika a začínají fungovat i různé ekologické spolky. Udržuje se také tradice chalupaření a chataření. Co se týče rozvoje zážitkových programů, tak zážitkové programy nadále probíhají pod hlavičkou Fakulty tělesné výchovy a sportu, Prázdninové školy Lipnice a mnoha dalších institucí, škol, univerzit, neziskových nevládních organizací a komerčních firem.⁹² Výchova zážitkem a výchovné postupy založené na prožitku či zkušenosti totiž představují široký proud nových metod výchovy

⁸⁴ Srov. SAK, P. ; SAKOVÁ, K. *Mládež na křižovatce*. s. 59.

⁸⁵ HORA, P. et al. *Prázdniny se šlehačkou*. s. 71.

⁸⁶ ZICH, F. *Co s volným časem?* s. 7-8.

⁸⁷ SPOUSTA, V. et al. *Teoretické základy výchovy ve volném čase*. s. 7.

⁸⁸ BERNE, E. *Jak si lidé hrají*. s. 17.

⁸⁹ FINK, E. *Oáza štěstí*. s. 19.

⁹⁰ Srov. BAKALÁŘ, E. *Psychohry*. s. 6.

⁹¹ Srov. BAKALÁŘ, E. *Psychohry 2*. s. 179.

⁹² Srov. FRANC, D. ; ZOUNKOVÁ, D. ; MARTIN, A. *Učení zážitkem a hrou*. s. 14.

ve volném čase, který zpětně významně ovlivňuje celou pedagogiku. Metody pedagogiky zážitku se snaží opírat o intenzivní prožitky a zkušenosti získávané aktivní účastí v programu zahrnujícím obvykle fyzicky náročné činnosti spojené s určitou mírou kontrolovaného rizika ve vnějším, přírodním i městském prostředí. Programy jsou zaměřeny na rozvoj sebepojetí, sociálních vztahů a vztahů k životnímu prostředí.

Proto kromě fyzického výkonu zahrnují obvykle i sebereflexi, reflexi sociální interakce a pozorování prostředí. Předpokládá se totiž, že prožití a zpracování takto získaných podnětů může vést ke změně chování a jednání a k pozitivnímu rozvoji osobnosti. Díky tomu je výchova zážitkem u nás poměrně dobře známa a pojednávají o ní mnohé české teoretické práce.⁹³ (viz Seznam použitých zdrojů)

Z výzkumů životního stylu posledních několik desítek let vyplývá, že se moderní společnost obklopila tolika novými věcmi, že začínáme ztrácet kontakt s vlastní realitou. Žijeme v sekundárním světě zprostředkovaných vjemů, vytrácejících se vlastních prožitých zkušeností a nevšímáme si, že mezi člověkem a přírodou vyrůstá bariéra, kterou netvoří pouze kultura, ale převažující oblast sestávající z televize, internetu a mobilu.⁹⁴

Život, výchova dnešních dětí či dospívající mládeže a mladých dospělých probíhá v různých prostředích. Většinou nejprve u rodičů a později, po založení rodiny, také s partnerem a dětmi. Ve škole, v přípravě na profesi, později ve světě práce, ve volném čase a jeho zájmových či společensky prospěšných aktivitách, v prostředí ovlivňovaném médiem, v obci a dalších veřejných prostředích až po celostátní a mezinárodní dimenzi.

Volnočasové aktivity uskutečňované v těchto prostředích mají různý obsah a dosah, hodnotové zaměření, účinky a pomáhají utvářet jednotlivce, jejich skupiny, mladou generaci i celou společnost. Často se proto prolínají, protínají a navzájem podporují, někdy se však ve svém účinku míjejí nebo si navzájem překážejí. Ze všech těchto důvodů význam výchovného zhodnocování volného času trvale roste.⁹⁵

⁹³ Srov. PÁVKOVÁ, J. ; HÁJEK, B. ; HOFBAUER, B. et al. *Pedagogika volného času*. s. 75-77.

⁹⁴ Srov. NĚMEC, J. et al. *Kapitoly ze sociální pedagogiky a pedagogiky volného času*. s. 81.

⁹⁵ Srov. HOFBAUER, B. *Děti, mládež a volný čas*. s. 11.

Dobrou zprávou ale je, že v poslední dekádě 20. století se společnost na našem území začala zásadně proměňovat. Do popředí vstupují společné zřetele a cíle, jejichž společným východiskem se stala Úmluva o právech dítěte u nás přijatá jako zákon č. 104/1991 Sb. Transformace postkomunistických zemí se do pojetí a praxe začala promítat těmito směry: v hnutí dětí a mladých lidí vznikla pluralita, přerušenu činnost u nás obnovily sdružení jako Junák, YMCA, YWCA, vznikla nová sdružení Duha a také Asociace pro mládež, vědu a techniku. Dosavadní typy volnočasových aktivit pokračovaly v činnosti a rozvoji, domy Pionýrů se přeměnily v domy dětí a mládeže.

Východiska i praxe zařízení volného času se začaly v Evropě sblížovat, zesílily mezinárodní kontakty a střediska jsou otevřena novým obsahům.⁹⁶

V Poslanecké sněmovně nebo Senátu Parlamentu České republiky se mohou konat celostátní sněmy dětí a mládeže. Příslušníkům mladé generace je umožněno vyjadřovat se k problémům jejich života, společnosti i okolí. Členům jsou dostupné nové možnosti, možnosti participace čili spoluúčasti. Tímto zřetelem se přibližujeme praxí západoevropským zemím. Pro koordinaci svého působení se vytvořily dvě střešové organizace - Česká rada dětí a mládeže a Kruh sdružení dětí a mládeže, jež spolupracují s evropskými strukturami jako s Fórem evropské mládeže a s institucemi Rady Evropy. Významným podnětem se stala i Bílá kniha Evropské komise, přijatá koncem roku 2001. Na činnost registrovaných dětských sdružení pak finančně přispívá MŠMT ČR.

Změna proběhla i v chápání termínu „mimoškolní pedagogika“. Za povšimnutí stojí, že tato terminologie je vlastně implicitně odvozena od dominantní výchovné pozice školy, a že všechny činnosti s dětmi a mládeží mimo teritorium a vliv školy, vlastně nemusí být výchovné. To se jeví přece jen jako dědictví minulého století a posledních desetiletí a pro dnešní mládež to zní poněkud pedagogicky. Proto se začala používat označení více neutrální. Mluví se o činnostech ve volném čase, o činnostech mimoškolních, jindy zase o pedagogice volného času, nebo o pedagogice zážitku.

Každé takové nové označení si pak vypracovává své terminologické i obsahové schéma.⁹⁷

⁹⁶ Srov. PÁVKOVÁ, J. ; HÁJEK, B. ; HOFBAUER, B. et al. *Pedagogika volného času*. s. 26-27.

⁹⁷ Srov. SPOUSTA, V. et al. *Teoretické základy výchovy ve volném čase*. s. 172.

A proč je naše dnešní pedagogika zážitku tak originálně odlišná od jiných zemí? Nejen, že zde není takové množství hor, jezer, nenajdeme pláže, divoké řeky, ani ledovce či jiné přírodní krajinné útvary, kterými se okolní státy pyšní a které jsou pro sportovní aktivity v přírodě umocňující, tato skutečnost má mnohem hlubší kořeny.⁹⁸

V letech 1948-1989 uzavřel komunistický režim všechny naše komunikační kanály s vnějším světem. Naši lidé se museli za „železnou oponou“ spoléhat sami na sebe, na zdroje často nedostatečné či poničené socialismem. Jediným způsobem bylo vyjít s málem a hledat vlastní nápaditá řešení. Výsledné produkty k velkému překvapení byly srovnatelné s produkty proslulých zahraničních značek a firem. Celé to mělo a má jeden pozitivní důsledek, naučilo nás to spoléhat na standardní řešení a používat fantazii. Tak přišlo na svět mnoho originálních produktů a nápadů. Oblast zážitkové pedagogiky byla obohacena také především z těchto okolností.

Český proud dnešní doby vnikl na základech vybudovaných skupinou psychologů, učitelů, sportovních instruktorů, ale také umělců, lékařů a studentů. Inspirováni řeckým ideálem se dnes můžeme chlubit unikátním přístupem k zážitkovému vzdělávání, neobvyklou školou založenou na holistických principech.⁹⁹ Pedagogové a zakladatelé v České a Slovenské republice se tak stali neočekávanými vůdci v tomto oboru, a to nejen díky izolaci země v komunismu, ale také unikátní geografii státu a rozmanitou nynější kulturou.¹⁰⁰

Největší inspirací jsou dnes encyklopedické souhrny her v přírodě M. Zapletal, Bakalářovy psychohry, hry Prázdninové školy Lipnice i sociálně-psychologické hry, na které u nás upozornili Tauberovi, S. Hermochová a J. Křivohlavý. Postupně jsme si vyklestili cestu anglickými termíny, které používají kolegové v hnutí Outward Bound a v ekologických organizacích rozvíjejících výchovu v přírodě.¹⁰¹

⁹⁸ Srov. JAKOB, E. *Outdoor Sports Education*. Dostupné [online].

⁹⁹ Srov. FRANC, D. ; ZOUNKOVÁ, D. ; MARTIN, A. *Učení zážitkem a hrou*. s. 7-8.

¹⁰⁰ Srov. MARTIN, A. ; FRANC, D. ; ZOUNKOVÁ, D. *Outdoor and experiential learning*. s. 12.

¹⁰¹ Srov. NEUMAN, J. *Dobrodružné hry a cvičení v přírodě*. s. 22.

2.3 Nejvýznamnější sdružení či organizace od roku 1862 do 21. století na našem území

Tato kapitola umožní propojit si již zpracované dvě předešlé statě s konkrétními organizacemi či sdruženími, které v určitých obdobích vznikly a byly pro vývoj tohoto zážitkově-pedagogického směru na našem území klíčové. Čtenáři se tak naskýtá možnost spojit si souvislosti a nahlédnout k prvotním organizacím, jejich idejím a myšlenkám, které daly základ dnešnímu pojetí.

Pokud bychom měli uvést alespoň ty nejdůležitější organizace a sdružení založené v období před rokem 1989, určitě nepřehlédneme tyto (řazeno podle roku vzniku vzestupně):

Sokol – má nejdelsí tradici, založený je z iniciativy doktora Miroslava Tyrše v roce **1862**. Sokol kromě tělesných cvičení vyvíjel také vzdělávací a osvětovou činnost.¹⁰² Sokol je jakousi reakcí na stále větší oblibu sportů v přírodě a táboření.

V letech 1928-1929 byly zřizovány první oddíly pobytu v přírodě, kde mezi základní formy tohoto směru patřila cvičební hodina v přírodě. Metodicky bylo vše zpracováno a dodnes lze z mnohých materiálů čerpat inspiraci. Například publikace „Táboření sokolských dorostenek a žen“ od M. Provazníkové.

Plného ocenění cvičení a pobytu se v Sokole dostalo až roku 1947, kdy byl tento prvek činnosti přijat jako jeden ze tří kamenů sokolské výchovy. Tradici sokolského cvičení a pobytu v přírodě později udržoval Svaz základní a rekreační tělesné výchovy.

Souhrnnější publikaci zabývající se touto tematikou připravil kolektiv autorů pod vedením P. Tajovského až v roce 1979. Konkrétní články jsou publikovány v časopisech Základní a rekreační tělesná výchova a Tělesná výchova mládeže. Lze zde uvést autory jako O. Záboj, P. Bartoš, F. Továrek, V. Dohnal a L. Juřen. Ve třicátých letech dochází rovněž ke kvalitativním změnám. Projevuje se vliv francouzské přirozené metody, vzrůstá význam branné výchovy.¹⁰³

¹⁰² Srov. PÁVKOVÁ, J. ; HÁJEK, B. ; HOFBAUER, B. et al. *Pedagogika volného času*. s. 145.

¹⁰³ Srov. NEUMAN, J. *Překážkové dráhy, lezecké stěny a výchova prožitkem*. s. 27.

Junák - skautské organizace působí ve více než 214 státech světa. U nás hnutí založil A. B. Svojsík, a z jeho iniciativy byla organizace nazvána „Junák - Český skaut“. První tábor českých Junáků probíhá roku **1912**.

V roce 1938 měla organizace 67 tisíc členů, v roce 1939 byla rozpuštěna.¹⁰⁴ Po nástupu komunismu roku 1948, respektive při zrušení Junáka v roce 1949, byla řada původně skautských principů, her, soutěží, programů, převzata Pionýrem.¹⁰⁵

Po obnově v roce 1945 dosáhla skoro trojnásobku členů, roku 1948 byla opět ukončena. Obnovení přišlo roku 1968, období normalizace ji ale opět zamítlo. Nový rozvoj prožívá skautská organizace až roku 1989.

Posláním Junáka se stává působit na své členy a vést je k duchovní, mravní a tělesné zdatnosti, aby byli připraveni plnit své povinnosti a sloužili vlasti“.¹⁰⁶

U nás byla věnována při založení českého skautingu v knize *Základy junáctví* jedna z kapitol problematice cvičení v přírodě. Pedagogové této statě, Klenk a Svojsík, již tehdy chápali cvičení v přírodě jako rovnovážný doplněk Tyršovy soustavy.¹⁰⁷

Počátek českého přínosu, jak uvádí Svatoň, bychom mohli spatřovat už v předvídavosti Tyršovy tělocvičné soustavy, která překonala turnerský i švédský tělocvičný systém a umožňuje dnes dodatečné zařazení cvičení zaměřené na spolupráci i prožitkově orientované aktivity.¹⁰⁸ Tělesná zdatnost junáckého kmene, píše Průcha, měla být udržována zdoláváním přírodních překážek, cvičením rovnováhy, skoky a cviky na náradí. Ve všech aktivitách se využívalo lanových překážek, stromů i speciálních drah.¹⁰⁹ Patřily sem jak terénní hry, lezení po skalách, vodní sporty, tak i oblast přirozených cvičení v přírodě. Mezi základní činnosti táborů patřilo budování lávek, přechodů, staveb z lan a klád.¹¹⁰

YMCA - sdružení založil v Anglii roku 1844 George Wiliams. Československá YMCA byla ustanovena 21. dubna **1921**. U nás YMCA působila od druhé poloviny 19. století pod názvem „Křesťanský spolek mladíků“ nebo „Křesťanská sdružení mládeže“, a od

¹⁰⁴ Srov. NEUMAN, J. *Překážkové dráhy, lezecké stěny a výchova prožitkem*. s. 27.

¹⁰⁵ Srov. INSTRUKTOŘI BRNO. *Fond her*. s. 195-196.

¹⁰⁶ Srov. PÁVKOVÁ, J. ; HÁJEK, B. ; HOFBAUER, B. et al. *Pedagogika volného času*. s. 143.

¹⁰⁷ Srov. NEUMAN, J. *Překážkové dráhy, lezecké stěny a výchova prožitkem*. s. 27.

¹⁰⁸ Srov. NEUMAN, J. *Dobrodružné hry v tělocvičně*. s. 20.

¹⁰⁹ Srov. Tamtéž, s. 27.

¹¹⁰ Srov. Tamtéž, s. 27.

roku 1921 se u nás teprve masově rozšířila. Celkově je to křesťansky orientované nepolitické a nevýdělečné sdružení, které usiluje o plnohodnotný život mladých lidí.

Název YMCA je zkratkou anglického názvu „Young Men’s Christian Association“, jehož českým ekvivalentem je Křesťanské sdružení mladých lidí.¹¹¹

Pionýr - název sdružení původně označoval průkopníka, novátora. Dětská Pionýrská organizace vznikla v roce **1949** jako obdoba sovětské dětské organizace. Mezi její základní rysy patřila masovost a jednotnost.

Současný Pionýr vznikl na počátku devadesátých let 20. století a navázal na své tradice z dob dřívějších. Zabývá se vzdělávací, kulturně-výchovnou, zájmovou, solidární činností, obhajobou a uspokojováním zájmů i potřeb dětí či ostatních členů sdružení.¹¹²

Československý svaz tělesné výchovy a sportu – ustanovený roku **1957**, byl dobrovolným sdružením sportovních, tělovýchovných a turistických svazů s celostátní působností tělovýchovných jednot a sportovních klubů i jejich sdružení, dnes znám jako Český svaz tělesné výchovy.¹¹³

Česká tábornická unie – začátek zkusme hledat v šedesátých letech, kdy probíhaly na Sluneční pasece pod Křemešním první tábornické školy pořádány v letech **1964-1967** a v letech 1968-70, jejichž cílem bylo vychovávat instruktory pro organizování zájmového pobytu v přírodě. Pro odlišné pojetí navržených škol od turistiky byl zaveden pojem „tábornická škola“, pro činnost pak pojem „tábornictví“.

Objevily se zde výchovné prvky organizací, např.: Liga lesní moudrosti, Junák, Trampské hnutí.¹¹⁴ Vše oficiálně ale začalo až roku 1968, kdy se v Praze schází rozšířený ústřední štáb tábornictví, který rozhodl o prvním sněmu.

Česká tábornická unie je vyhlášena na plénu Českého svazu mládeže, kdy se její budoucí představitelé od tohoto Svazu distancovali. Organizace volně sdružuje na

¹¹¹ PÁVKOVÁ, J. ; HÁJEK, B. ; HOFBAUER, B. et al. *Pedagogika volného času*. s. 142-146.

¹¹² Srov. Tamtéž, s. 144.

¹¹³ Srov. Tamtéž, s. 145.

¹¹⁴ Srov. HRKAL, J. ; HANUŠ, R. *Zlatý fond her II*. s. 8-10.

základě společného zájmu dětí, mládež a dospělí. Navazuje na činnosti, z nichž se za nejbližší považuje trampské hnutí.¹¹⁵ „Trampské hnutí bylo sice poloilegální, ale právě z něj se v roce 1968 zrodila myšlenka Tábornické unie, která začala organizovat Ústřední tábornické školy, zárodky dlouhodobých zážitkových prázdninových kurzů. I po rozpuštění Tábornické unie v sedmdesátých letech přetrvaly snahy o nové pojetí aktivního trávení volného času, a to nejen dětí, ale i dospělých.“¹¹⁶

Hnutí Brontosaurus - hnutí Brontosaurus bylo založeno už roku **1974**. Přitahuje převážně studenty středních i vysokých škol, avšak i pracující, děti nebo rodiče s dětmi, a otevírá jim cestu za poznáním ochrany životního prostředí, přírodního kulturního dědictví či památek. Účastníci se s touto oblastí seznamují nejpříjemnější cestou, a to vlastní prací.

Hnutí Brontosaurus je dnes nevládní nezisková organizace, jejímž předmětem činnosti je práce s dětmi a mládeží. Činnost je celoroční, otevřená a regionálně neohraničená. Hlavními cílovými skupinami jsou děti a mládež do 26 let, u nichž se sdružení zaměřuje na mimoškolní výchovnou činnost.

S Brontosauzem můžete kosit vzácné orchidejové louky, udržovat naučné stezky, pomáhat na biofarmách, sázet s alternativními lesníky přirozené lesy, nebo jindy vysazovat nové aleje, opravovat staré prameny, boží muka, pracovat na zajištění zřícenin hradů či udržovat zámecké parky.

Co se týče zážitkové pedagogiky, obecně lze říci, že Hnutí Brontosaurus zaměřuje své programy na podporu trvale udržitelného rozvoje společnosti, zúčastníte se zde her, při kterých si sáhnete na dno svých fyzických i psychických sil a nemine vás spousta tvůrčích námětů, a přitom všem se obohatíte o pobyt v přírodě i zajímavý kolektiv na akcích.¹¹⁷

Instruktoři Brno - instruktorský sbor vznikl podle dohadů v roce **1976** v Brně. Historie tohoto společenství ale obsahuje mnoho dat. Z dnešního hlediska je dokonce sporné, kde přesně se Instruktoři Brno objevili.

¹¹⁵ Srov. PÁVKOVÁ, J. ; HÁJEK, B. ; HOFBAUER, B. et al. *Pedagogika volného času*. s. 142-146.

¹¹⁶ INSTRUKTOŘI BRNO. *Fond her*. s. 195-196.

¹¹⁷ Srov. *Hnutí Brontosaurus-O nás*. Dostupné [online].

Nejznámější českou organizací, z které toto hnutí vzniklo a která dodnes určuje nové směry v zážitkové pedagogice, se stala Prázdninová škola Lipnice. Instruktoři Brno mají s Prázdninovou školou Lipnice společné kořeny skrze lektory, kteří se podíleli na budování Školy a Instruktorů Brno. Iniciovali nejen vznik mnoha konkrétních akcí, ale přispívali, v rámci možností tehdejšího režimu, k vytváření neformálních pořadatelských struktur i recesních spolků.

Řada významných instruktorů, kteří absolvovali první metodické kurzy na konci sedmdesátých a na začátku osmdesátých let, dodnes udržuje s Instruktory Brno aktivní kontakty a zároveň se i řadí mezi autory známých her.

Instruktoři v osmdesátých letech navazují velmi těsné kontakty s Hnutím Brontosaurus. Pořadatelé i účastníci instruktorských akcí se rekrutovali z řad brněnských vysokoškoláků, což je typické i pro dnešní časy.

Po roce 1989 nastává krátká doba útlumu Instruktorů Brno, staré organizační struktury se rozpadly, mnozí lidé, kteří dříve pořádali zážitkové kurzy, získali nové zájmy a jejich pořadatelské nadšení vyhaslo.

V letech 1993-1994 ovšem znovu povstávají. Kurz, který proběhl v této sezóně, přilákal k instruktorským aktivitám mnoho nových tváří. V devadesátých letech Instruktoři obnovují kontakty s Prázdninovou školou Lipnice, budují vlastní pojetí zážitkových kurzů a starají se bez jakékoliv vnější podpory o obnovu a údržbu svého neformálního společenství.

Každé dva roky je pořádán Instruktorův kurz, který zajišťuje organizační potenciál Instruktorů, těm nejaktivnějším Instruktorům bývá kolem 20-30 let. Současní Instruktoři nejsou nikde evidováni a nemají žádný právní status. Mají svobodu, ale díky tomu musejí občas pořádat akce pod hlavičkou jiných oficiálních organizací.¹¹⁸

Konkrétně se k zážitkové pedagogice Instruktoři vyjadřují takto: „Jsme skupina mladých lidí, které baví rozdávat zážitky sobě i ostatním. Spojuje nás nadšení do všeho nového a chuť sáhnout si na hranice svých možností. Rádi poznáváme sebe, ostatní, i svět okolo nás, v celé své barevnosti.“¹¹⁹

¹¹⁸ Srov. INSTRUKTOŘI BRNO. *Fond her.* s. 195-196.

¹¹⁹ *Instruktoři Brno: Kdo jsou Instruktoři Brno?* Dostupné [online].

Prázdninová škola Lipnice – a jsme u samotného zrodu pedagogiky zážitku na našem území, u směru, který u nás vyvstal za velice netypických okolností, a právě proto se můžeme pyšnit odlišným a originálním přístupem. Samotnému vzniku v roce **1977** předcházelo dlouhé období vývoje, jehož kořeny bychom našli ještě před rokem 1964 u prvních Tábornických škol. Mezi léty 1964-1970 je to tzv. období směřování, to se vyvíjí v tzv. období experimentů mezi léty 1970-1976, kde dochází k prvním experimentálním akcím tzv. intenzivního rekreačního režimu sedmdesátých let, až konečně vývoj vyústí k samotnému vzniku této Školy.¹²⁰

Nazýváno experimentálním je zřejmě proto, že v roce 1971 má premiéru „Gymnasion“, legendární projekt, který spojoval náročné sportovní činnosti s tvořivými a kulturními s důrazem především na vzájemnou spolupráci.

Tento přístup neměl do této chvíle období, pro účastníky to bylo něco úplně nového.¹²¹ Proto sklízí velký ohlas a stává se základním kamenem komplexního přístupu výchovy v přírodě. Tato komplexnost byla dána spojením zájmově uměleckých činností, her s psychologickým potenciálem a řadou sportů v přírodě. V experimentech se pokračuje, jsou pořádány i jiné projekty jako „Konkurs ducha a těla“, „Lesní sportovní škola“ aj., souběžně s dalšími ročníky Gymnasionů. Instruktorový sbor čítá v roce 1976 tři sta instruktorů vyškolených v odbornostech. Bohužel však doba režimu donutí nadšení a spontaneitu utlumit rozpuštěním.¹²²

Přelomem je rok 1977, kdy je ve Žďáru nad Sázavou pořádán celostátní seminář. Zde padne rozhodnutí zřídit Prázdninovou školu, která by se věnovala moderním formám pobytu v přírodě. Návrh je schválen a koncem roku 1977 Instruktorový sbor čítá kolem dvaceti lidí. Do čela se staví psycholog Allan Gintel. Metodickou radu tvořili Ludmila Blanářová (spoluzakladatelka Gymnasion klubu), Dagmar Čejpová, Allan Gintel, Jiří Gregor, Antonín Rosický, Ivan Slaměník, Pavel Tajovský a Martin Viktorin.

Jako hlavní myšlenkový podnět jsou pro činnost Prázdninové školy vyzdvíženy a uchopeny antické ideály všestranného rozvoje člověka kalokagathia. Škola postupně spěla k hnutí alternativního rázu, které u nás ani ve světě neměly období. Vlastním

¹²⁰ Srov. HANUŠ, R. ; CHYTILOVÁ, L. *Zážitkově pedagogické učení*. s. 13.

¹²¹ Srov. *Zlatý fond her I*. s. 160.

¹²² Srov. HRKAL, J. ; HANUŠ, R. *Zlatý fond her II*. s. 8-10.

místem konání se stává legendární místo Lipnice, jehož místo a prostředí, se stává inspirací, výzvou a dílnou.

Hned první ročník kurzů v roce 1978 obsahoval čtyři projekty.¹²³ Po převratu roku 1989, nastupuje Prázdninová škola v novém obleku, říká si občanské sdružení, a v českých zemích si snaží držet status vzoru zážitkové pedagogiky.¹²⁴

Roku 1993 zakládá Prázdninová škola Lipnice dceřinou společnost Outward Bound, čili Českou cestu, s.r.o. Roku 1994 zakládají spolupracovníci této Školy na Slovensku Štúdio zážitku.

Škola postupně opouští areál Lipnice, projekty kurzů se totiž uskutečňují v nejrůznějších částech České i Slovenské republiky. 1995, v těchto letech se sdružení rozhodlo koupit chatu Doubravku u Chotěboře.¹²⁵

Své metody a programy Školy se šíří nejen skrze projekty, ale i díky publikaci „Prázdniny v pohybu“, jejíž autorem je A. Gintel, „Prázdniny se šlehačkou“ od P. Hory, „Zlatý fond her“ s autorem M. Zapletalem a „Instruktorský slabikář“ od O. Holce. Prázdninová škola Lipnice spolupracuje s řadou odborných pracovišť jako Fakulta tělovýchovných studií na Univerzitě Karlově v Praze, Fakulta tělesné kultury Univerzity v Olomouci, Filozofická fakulta Masarykovy univerzity v Brně. Mezi spolupracovníky najdeme řadu významných osobností jako Václava Břicháčka, Miloše Zapletala, Vladimíra Smékala, Petra Horu-Hořejše, Jana Neumana či Juraje Flamika.

Na kurzech působila i řada lektorů z řad osobností kultury, politiky a publicistiky, mnozí již před rokem 1989. Jaroslav Foglar, Miroslav Holub, Jiří Suchý, Soňa Hermochová, Miroslav Plzák, Věra Chytilová, Jiří Menzel, Vojtěch Písařík, Jiří Stivín, Kurt Gebauer, Petr Eben, Bratři Ebenové, Radek John, Petr Váša, Vladimír Renčín, Vladimír Jiránek, Michael Kocáb, Michal Horáček, Ivan M. Havel, Michal Prokop, Ernest Valko, Jan Potměšil, Pavel Floss, Ivan Gabal, Anna Hogenová, Jaroslav Pavlíček, Jiří Dohnal a další.¹²⁶

Prázdninová škola Lipnice pracuje zážitkově-pedagogickým způsobem, jelikož staví na autentickém prožitku, neobvyklých a často psychicky náročných aktivitách

¹²³ Srov. HRKAL, J. ; HANUŠ, R. *Zlatý fond her II.* s. 8-10.

¹²⁴ Srov. HANUŠ, R. ; CHYTILOVÁ, L. *Zážitkově pedagogické učení.* s.13.

¹²⁵ Srov. HRKAL, J. ; HANUŠ, R. *Zlatý fond her II.* s. 8-10.

¹²⁶ Srov. Tamtéž, s. 8-10.

přesahujících rámců každodenního života. Program se snaží inspirovat k sebepoznání, k tvořivému a pozitivnímu řešení problémů, k osobnímu přechodu od potřeby vlastnění k potřebě bytí a prožívání. Kromě hry, která má nezastupitelné místo v celém programu, staví svoji filozofii na čtyřech základních principech: je to zážitek, setkávání (tvořivá spolupráce s lidmi a přírodou), překonávání (svých strachů a předsudků) a cesta za obzory (za své dosavadní možnosti a zkušenosti).¹²⁷

Pro lepší orientaci nesmí také chybět i několik známých a klíčových zážitkových organizací či sdružení současné doby, tzn. po roce 1989 (řazeno opět podle roku vzniku vzestupně):

Duha - je otevřené sdružení bez ohledu na členství v jiných organizacích, se vznikem na konci roku **1989**.

S pedagogikou zážitku je sdružení spojováno, protože klade důraz na vytváření a realizaci programů pro děti a mladé lidi. Zaměřuje se na turistiku, táboření, outdoorové sporty, amatérské umění, výměnné pobyty a řadu dalších činností, poskytuje tedy možnost aktivního zapojení. Pořádá společenské akce v přírodě i městě, zdůrazňuje herní aktivity, psychologické hry a recesi.¹²⁸

Hnutí Go - je občanské sdružení, které na podzim roku **1989** vytvořili Jana Matějková, Radek Schindler a Vladimír Halada. Hlavní činností je organizace kurzů pro nastupující ročníky středních škol. Hnutí Go je členem České rady dětí a mládeže.

Sdružení podporuje rozvoj moderních metod výchovy a vzdělávání, zejména zážitkové pedagogiky na školách a na dalších institucích. Důraz je zde kladen na sebepoznání, rozvoj komunikace, týmovou spolupráci a tvořivost, proto je právem řazeno k zážitkové pedagogice.¹²⁹

Užitečný život - roku **1990** z iniciativy PhDr. Květy Markové vzniká pod sdružením Auxilia projekt Užitečný život. Jedná se o skupinu mladých lidí, kteří se pokouší spojit trávení volného času lidí s postižením spolu s intaktními jedinci. Sdružení pořádá

¹²⁷ Srov. NĚMEC, J. et al. *Kapitoly ze sociální pedagogiky a pedagogiky volného času*. s. 85.

¹²⁸ Srov. PÁVKOVÁ, J. ; HÁJEK, B. ; HOFBAUER, B. et al. *Pedagogika volného času*. s. 144.

¹²⁹ Srov. *Hnutí Go!* Dostupné [online].

zážitkové kurzy, výlety za kulturou, přírodou a pohodou. Během roku pořádá kolem deseti až dvaceti integrovaných akcí. A co se zde považuje za zážitkovou pedagogiku? Možná právě to, že v pravidelných i nahodilých účastnících našich akcí, jim zážitky prohlubují jejich životní perspektivu, setkávají se s lidmi, jimž osud rozdál karty jinak než ostatním, vidí, jak s těmi kartami hrají, mohou srovnávat a přijímat impulsy pro vlastní život.¹³⁰

Biokontakt - nápad vytvořit občanské sdružení Biokontakt vznikl roku **1994**. Sdružení se zabývá rozvojem osobnosti, volnočasovými, zážitkovými, cestovatelskými, outdoorovými aktivitami, vzděláváním a výchovou, ekologií či jinými „příbuznými směry“. Toto sdružení se hlásí k pedagogice zážitku, jelikož o sobě říká, že je komplexní informační servis v oblasti smysluplného využití volného času, se zvláštním zřetelem na akce obsahující zážitkovou pedagogiku, rozvoj tvořivosti, kultury a vzdělání.¹³¹

Alpinautic - tato společnost s ručením omezeným vzniklá roku **1998** realizuje programy v oblasti rozvoje manažerských kompetencí a osobnostního rozvoje. V současné době patří mezi přední společnosti pro přípravu a realizaci outdoorových kurzů.

Zážitkovou pedagogikou tato společnost rozumí to, že má pro účastníky připravené ucelené metodické řady rozvojových programů zaměřené na postupný rozvoj potřebných schopností a dovedností manažerů, leaderů a koučů v rámci celé organizace. Nabídka jejich outdoorových kurzů zahrnuje všechny typy teambuildingu, od rozvojových, po programy zaměřené na team, spirit a fun.¹³²

Lanové centrum PROUD - vůbec první lanové centrum u nás bylo otevřeno roku **2000**, v současné době je jich v České a Slovenské republice celkem deset. Snahou provozovatelů lanových center je společně vytvářet kvalitní zázemí, dále program pro své klienty a zajišťovat bezpečný chod areálů. Všichni instruktoři zde jsou odborně vyškoleni, lanová centra odpovídají mezinárodním standardům a procházejí pravidelnou

¹³⁰ Srov. *Užitečný život – Kdo jsme*. Dostupné [online].

¹³¹ Srov. *Biokontakt-Úvod*. Dostupné [online].

¹³² Srov. *Alpinautic-O nás*. Dostupné [online].

kontrolou. Sdružení se snaží vytvářet programy pro širokou veřejnost a tvoří stále nové metodické postupy při vedení programů.

Zážitkový program je vhodný pro každého, kdo hledá dobrodružství a nezapomenutelné okamžiky. Čekají na vás výzvy v podobě krátkého zábavného rozcvičení (hry), nízkých lanových překážek a vysokých lanových překážek, individuálních i týmových. Hlavním cílem je poznání, spolupráce, dobrodružství, příjemná atmosféra a silný společný zážitek.¹³³

Dále můžeme ještě pro příklad připomenout organizace či sdružení jako: Česká cesta-Outward Bound (viz výše), Maxman Consultants, New Day Activity Marketing, Odyssey Performance Enhancement Network, OMT Group, Project Outdoor, Tern.

Jak píše J. Neuman, tak v poslední době jsou i nové studijní programy na vysokých školách, např. Studijní program Outdoorové aktivity na Fakultě tělesné výchovy, sport na Univerzitě Karlově v Praze, Rekreologie na Fakultě tělesné kultury Univerzity Palackého v Olomouci. Pro volný čas jsou k dispozici studia v Liberci, vzdělání týkající se zdraví v Českých Budějovicích, rozvoj programů a aktivit v přírodě na Fakultě sportovních studií Masarykovy univerzity v Brně.¹³⁴

Se zážitkovou pedagogikou se dnešní člověk může potkat téměř všude. Nejen, že se s ní zabývají již zmiňované organizace a sdružení, tento směr se vyučuje i na školách. Proto se zde hodí citovat J. A. Komenského a jeho 400 let staré myšlenky, které zastávají motto, že každá dobrá hra má v sobě kus výuky a dobrá výuka má v sobě kus hry.¹³⁵ Navíc jsou pro studenty dále zcela běžně pořádány např. školy v přírodě, adaptační či zážitkové kurzy. Učení zážitkem a hrou se tedy dostává do školních lavic a tříd, učitelé stále raději využívají zážitkově-pedagogické přístupy, aby si děti látku lépe osvojily. Vysoké školy pak teoreticky tento obor vyučují a připravují nové experty v oboru. Dokonce i firmy stmelují své kolektivy za přítomnosti zážitku pod názvem teambuildingové či outdoorové akce. Jak je vidět, i když je tento obor poměrně nový, velice rychle si ve společnosti našel své místo, ale i uplatnění, tudíž dnes je téměř nepřehlédnutelný.

¹³³ Srov. *Lanové centrum Proud-O nás*. Dostupné [online].

¹³⁴ Srov. NEUMAN, J. *Outdoor sports in Educational and Recreational Programmes*. Dostupné [online].

¹³⁵ Srov. PELÁNEK, R. *Zážitkové výukové programy*. s. 7.

II. EMPIRICKÁ ČÁST

1 Metodologie (přípravná fáze)

V první kapitole, konkrétně v přípravné fázi empirické části, jak už říká sám název, je čtenáři objasněn výklad a popis vědeckých metod, poté následují cíle, předmět, metody a postup týkající se celé práce.¹³⁶

1.1 Cíl a účel práce

Cílem zkoumání je vyhledat, nalézt, popsat a porovnat významné osobnosti současné české pedagogiky zážitku, za účelem dát čtenáři možnost nahlédnout do současného dění pedagogiky zážitku na našem území, dále mu ukázat různé přístupy, směry a témata, kterými se osobnosti zabývají. Dále, jak a kde tito jednotlivci pracují či působí, popř. kteří z nich se dodnes aktivně účastní programů jako organizátoři či realizátoři, nebo kteří pracují spíše jako teoretici v oboru.

1.2 Výzkumný design

Jedná se o výzkum empirický, jelikož zajišťujeme přenos informací mezi realitou, jejím zachycováním, zpracováváním a uchováváním. Tento výzkum tedy získává empirická data a zpracovává je. Vzniklá data jsou přímým záznamem reality, nikoli interpretací záznamu.¹³⁷ Jinými slovy, pracujeme se samotným zdrojem, nikoli se záznamem zpracovaným od druhých. Tudíž dostávají-li se nám zdroje do rukou, nehrozí, že jsou zkresleným přepisem, který vyhotovil někdo jiný, ale pravým a objektivním materiálem ke zpracování, na který si vytváříme svoji subjektivní metodu zpracování.

Konkrétně je pro počáteční výzkumnou sondu sledován výzkum kvantitativní, jelikož je určen počáteční seznam významných osobností. Dále nás pak zajímá obsahová a významová stránka napsaného, jen zde totiž minimalizujeme mnohá zkreslení snáze, než když pokračujeme opět kvantitativním šetřením.¹³⁸ Dalo by se tedy

¹³⁶ Srov. PETRÁČKOVÁ, V. ; KRAUS, J. et al. *Akademický slovník cizích slov*. s. 493.

¹³⁷ Srov. SURYNEK, A. ; KOMÁRKOVÁ, R. ; KAŠPAROVÁ, E. *Základy sociologického výzkumu*. s. 22-23.

¹³⁸ Srov. DISMAN, M. *Jak se vyrábí sociologická znalost*. s. 298-304.

shrnout, že kromě začátku, se zabýváme spíše do hloubky konkrétními ojedinělými osobnostmi, než povrchně velkou spoustou autorů.

Co se týče poznávacích cílů, v tomto případě se jedná o výzkum explikativní, jelikož vedle popisu sledujeme také vazby sledovaných jevů. V konkrétním případě nás zajímají nejen jména autorů, ale i k čemu a jak často, se vyjadřují. Téma práce je pojato komplexně, protože zkoumá téměř uzavřený celek ve všech v daný okamžik možných vazbách. Způsob provedení je individuální, spolupráce týmu není nutná. Podle délky trvání se jedná o práci operativní, nebo také jednorázovou, jelikož je zaměřena pouze na časové období 1989-2011. Důraz je tedy kladen na komplexnost a strukturu poznání, zachycení dlouhodobého vývoje pro nás není prioritní.¹³⁹

Metodou empirického výzkumu, podle zdrojů informací, je analýza skutečností věcné povahy, které jsou produktem lidské činnosti. Opírá se o hmatatelné výsledky činnosti člověka a objektivní danost. Konkrétně analyzujeme výsledky činnosti určité skupiny populace, účelem tedy je produkty shromáždit, ucelit a interpretovat.¹⁴⁰

Nás zajímají analýzy dokumentů a analýzy obsahové.

Výhodou analýzy dokumentů je, že jsou mimo sféru výzkumného procesu. V práci je sice zpracováváme, ale podstatu nijak neměníme. Dokument se tedy stává věcí naprosto nedotknutelnou. Je důležité ale podotknout, že nás zajímají především původní prameny čili doklady jasně dané, a ne žádné ostatní, které vznikly až zpracováním těchto námi používaných dokumentů, ty by totiž mohly mít negativní vliv na věrohodnosti výsledku.¹⁴¹

Tato analýza slouží jako technika vyhodnocování otevřených kvalitativních otázek. Jde zde v zásadě o prozkoumání obsahu prostřednictvím vytvořené soustavy kategorií. Práce tím ukazuje na skryté významy a celkové významové směřování většího množství sdělení, případně jejich nejrůznější kombinace. Rozlišuje nejen to, co je komunikováno, ale také kdo je autorem sdělení, komu bylo sdělení určeno, na koho je

¹³⁹ Srov. SURYNEK, A. ; KOMÁRKOVÁ, R. ; KAŠPAROVÁ, E. *Základy sociologického výzkumu*. s. 27-28.

¹⁴⁰ Srov. Tamtéž, s. 129.

¹⁴¹ Srov. Tamtéž, s. 130-131.

odvoláváno, kdo je dotazován a jakým způsobem, z jakého důvodu a s jakým efektem.¹⁴²

1.2.1 Předmět výzkumu

Předmětem výzkumu se stává jedinec, jehož, podle námi daných kritérií můžeme nazvat „významnou osobností“. (Viz Teoretická část – 1.4 Významné osobnosti.)

1.2.2 Výzkumné vzorky

V této části je uveden přehled o výzkumných vzorcích týkající se této práce, včetně toho, jak (na základě jakých kritérií) jsou vytvořeny.

Výzkumným vzorkem se mohou stát veškeré dokumenty (předměty, vytvořené speciálně pro přenos a zachování informace¹⁴³). Mohou to tedy být tištěné dokumenty (knihy, sborníky), seriálové publikace, ale i nepublikované texty či elektronické dokumenty (elektronické monografie, databáze, články a příspěvky).

Konkrétně nás budou zajímat tyto zdroje:

- **Google** (www.google.cz) je fulltextový a v současné době nejpoužívanější internetový vyhledávač, který zobrazuje webové stránky v internetu, a to velice kvalitně a rychle. Kromě webových stránek umí prohledávat také obrázky, usenetové diskusní skupiny, zpravodajské servery a nabídky on-line prodeje. Nabízí své rozhraní v mnoha jazycích, včetně češtiny. Výsledky vyhledávání lze omezit podle místa, jazyku a času zveřejnění.¹⁴⁴ Znamená to, že pokud je tento vyhledávač nejpoužívanější a obsahuje nejvíce informací, můžeme si být jistí, že pokud námi zadané informace na Googlu nevyhledáme, zřejmě zde nejsou ani nikomu jinému dostupné nebo vůbec neexistují.
- **PSZV** (www.pszv.cz) je portál Profesního sdružení pro zážitkové vzdělávání, které se řadí mezi neziskové organizace sdružující české a slovenské firmy zabývající se zážitkově zkušenostním vzděláváním. Bylo založeno v roce 2006, jeho hlavní prioritou je garance kvality služeb nabízených jeho členy v rovinách odbornosti, bezpečnosti a

¹⁴² Srov. SURYNEK, A. ; KOMÁRKOVÁ, R. ; KAŠPAROVÁ, E. *Základy sociologického výzkumu*. s. 132-133.

¹⁴³ Srov. Tamtéž, s. 130.

¹⁴⁴ Srov. *Web Design Pay & Soft: Dobrý vyhledávač? Google*. Dostupné [online].

etiky.¹⁴⁵ Jelikož je toto sdružení celorepublikové a snaží se podporovat výzkum a vzdělání v rámci oboru, nastavovat standardy poskytovaných služeb, garantovat dodržování etických pravidel a budovat dobré jméno oboru, potom bude zcela jistě na místě zařadit tuto webovou stránku mezi výzkumné vzorky, o které se práce bude opírat a ze kterých bude vycházet.

• **SKC** (www.skc.cz), čili souborný katalog České republiky, je elektronická databáze, která obsahuje záznamy knih a speciálních dokumentů, které zasílají knihovny po celé České republice. Tento elektronický katalog taktéž zahrnuje i záznamy zahraničních periodik hlášených do bývalé Celostátní evidence zahraniční literatury.¹⁴⁶ Jedná se o aktuální databázi, nad kterou už komplexnější a ucelenější systém v České republice není, tudíž by se dalo předpokládat, že více informací než zde jinde nenajdeme. A má-li být pro nás osobnost opravdu významná, jistě o jejím jméně nebude v tomto katalogu chybět zmínka. V Souborném katalogu České republiky se soustředíme na:

a) knihy, jako tištěné monografie, obsahující námi potřebné informace k tématu. Pokud požadovanou informaci nejdeme v takovéto publikaci, můžeme si být jistí, že informace či údaj jsou podloženy s odvoláním na konkrétního autora, tudíž vždy zpětně dohledatelné.

b) periodika, a to seriály v tištěné podobě. U časopisů máme jistotu stále se vyvíjejících a aktuálních informací, s tím, že do časopisů nepřispívá každý, ale pouze lidé, kteří k tématu mají co říci, či jsou pro obor obohacující.

c) elektronické zdroje, odkazy na konkrétní internetovou stránku. Elektronické zdroje nemusí být vždy reliabilní, avšak pokud se informace o nich nachází na portálu SKC, dalo by se předpokládat, že zdroj bude spolehlivý.

d) digitalizované dokumenty, tj. dokumenty ve formátu „word“ či „pdf“, ovšem dostupné pouze v elektronické podobě. Opět by se dalo předpokládat, že pokud se jejich odkaz nachází na portálu SKC, zdroj bude reliabilní, tudíž pro nás neztrácí jeho informace na hodnotě.

¹⁴⁵ Srov. *Profesní sdružení pro zážitkové vzdělávání*. Dostupné [online].

¹⁴⁶ Srov. *Národní knihovna České republiky: Souborný katalog ČR*. Dostupné [online].

e) mikrodokumenty, zvukové záznamy, videozáznamy, či staré tisky.

V poslední řadě pro nás může být obohacující i jakýkoliv tento druh dokumentu, předpokládáme-li, že se vyskytuje taktéž na portálu SKC.

1.2.2.1 Vstupní výzkumná sonda

Výzkumné vzorky již byly představeny, proto by měly být uvedeny i oblasti našeho zájmu, co se týče „předvýzkumných“ vzorků, konkrétně vstupní výzkumné sondy.

V našem případě máme vstupní výzkumnou sondou na mysli:

a) **Gymnasion, časopis pro zážitkovou pedagogiku.** Časopis, jehož cílem je profilace a upevňování odborné terminologie, její zdůvodnění a důsledné používání. Periodika, která zprůchodňuje ideje, názory a zkušenosti všech jednotlivců i organizací, hlásící se k intenzitě prožitků, k harmonické vyváženosti těla i ducha, k cílenému a smysluplnému obohacování života setkáváním s přírodou, s lidmi i se sebou samými. Taktéž přináší i metodické a prakticky využitelné informace z oblasti zážitkové pedagogiky. Prostor zde mají popisy nových her, oznámení o chystaných akcích, upozornění na možná rizika i zajímavou literaturu, popis i rozbor programových prostředků.¹⁴⁷

Pro práci a výzkumnou sondu bude autorka čerpat z těchto Gymnasionů:

- *Gymnasion: časopis pro zážitkovou pedagogiku.* Praha: 2004, roč. 1, č. 1.
- Praha: 2004, roč. 1, č. 2.
- Praha: 2005, roč. 2, č. 3.
- Praha: 2005, roč. 2, č. 4.
- Praha: 2006, roč. 3, č. 5.
- Praha: 2006, roč. 3, č. 6.
- Praha: 2007, roč. 4, č. 7.
- Praha: 2007, roč. 4, č. 8.
- Praha: 2008, roč. 5, č. 9.
- Praha: 2008, roč. 5, č. 10.
- Praha: 2009, roč. 6, č. 11.

¹⁴⁷ Srov. JIRÁSEK, I. *Gymnasion 1.* s. 3-4.

b) Další vstupní sondou je **Gymnasion**, jakožto **portál zážitkové pedagogiky**. Elektronický časopis, jež si vytkl za cíl rozvíjet metodickou a inspirační rovinu oboru. Čtenář zde má možnost nalézt metodické příspěvky, upozornění na zajímavá místa, ale i nové publikace z oboru. Objeví zde štafetu osobností, aktivity rozmanitých organizací hlásící se k zážitkové pedagogice, databáze her jako pomocníky při tvorbě scénářů a programů. Díky článkům o bezpečnosti je možnost vyvarovat se chyb. Nalézáme také odborné kvalifikační práce, časopisecké články či tištěné publikace na dané téma. Portál je jednoduše určen pro každého, kdo ctí sílu prožitkových situací v rovině prostředků osobnostního rozvoje. Kdo uznává nezbytnost kontextu nejenom pro vyvolání, ale také pro zpracování zážitků a jejich převedení ve zkušenost.¹⁴⁸

Pro práci se bude čerpat konkrétně z těchto čísel:

- *Gymnasion - portál pro zážitkovou pedagogiku: časopis pro metodu a inspiraci* [online]. Olomouc: 2010, roč. 7, č. 12.

Olomouc: 2010, roč. 7, č. 13.

Olomouc: 2010, roč. 7, č. 14.

Olomouc: 2010, roč. 7, č. 15.

Olomouc: 2010, roč. 7, č. 16.

Olomouc: 2011, roč. 8, č. 17.

Olomouc: 2011, roč. 8, č. 18.

Olomouc: 2011, roč. 8, č. 19.

Olomouc: 2011, roč. 8, č. 20.

Olomouc: 2011, roč. 8, č. 21.

Olomouc: 2011, roč. 8, č. 22. © 2010-2012. [cit. 2011-11-29]. Dostupné na: <<http://www.gymnasion.org/archive/issue>>.

c) Posledním vstupním zdrojem je **Gymnos Akadémos**, nově založený **elektronický časopis pro teorii a výzkum**, pokračující v linii, kterou u tištěného časopisu se hrávala rubrika Teoretník. Přináší teoretické i výzkumné studie, které obor, našeho společného zájmu, posunuje stále dál. Odborné reflexe jsou určeny zejména pro

¹⁴⁸ Srov. JIRÁSEK, I. *Gymnasion: Úvodní úvodník*. Dostupné [online].

akademickou sféru, ale získají pozornost i širšího publika.¹⁴⁹ Současně však zřetelně vytyčuje, že jeho základní optikou, úhlem pohledu a rovněž cílovou skupinou, je prioritně akademický styl uvažování.¹⁵⁰

Pro naše účely se bude čerpat z těchto čísel:

- *Gymnasion - portál pro zážitkovou pedagogiku: Gymnos Akademos – časopis pro teorii a výzkum* [online]. Olomouc: 2010, roč. 1, č. 1.

Olomouc: 2011, roč. 1, č. 2. © 2010-2012. [cit. 2011-02-06].

Dostupné na: <<http://www.gymnasion.org/gymnos-akademos/issue/gymnos-akademos-11>>.

Výše zmíněné dokumenty slouží pro tuto práci jako vstupní prvotní orientace a zdroj autorů, kteří se k tématu zážitková pedagogika jakýmkoli způsobem vyjadřují. V tomto případě nám poskytují právě zdroj vstupní sondy.

Tato periodika mají na poli zážitkové pedagogiky zásadní význam, jsou pro naše účely aktuální a oslovují jedince, kteří mají k zážitkově-pedagogickému učení co říci nebo kteří se tématem alespoň z části zabývají.

Je předpokládáno, že jako počáteční zdroj jmen zcela jistě postačí. Pokud totiž jedinec, sám do výše zmíněných dokumentů nepřispěl, budou nás zajímat i pouhé odkazy na jeho osobu či na jeho bibliografii. Není možné si představit, že by o jakékoli více či méně známé osobnosti, nebyla ani v jednom z uvedených čísel zmínka, tudíž že bychom opomenuli na významnější osobnost v tomto oboru.

1.3 Stručný harmonogram (strategie) práce

V počáteční etapě je vypracována předběžná a projektová příprava, která si má definovat cíle, specifikovat zkoumaný problém a hlouběji se seznámit s okruhem zájmu.

Samotná realizační etapa je zaměřena na sběr dat v terénu, což je získávání dat prostřednictvím konkrétních technik, kde terénem máme na mysli realitu, ve které jsou příslušné informace zjišťovány. Během terénního sběru probíhá neustále tzv. průběžná

¹⁴⁹ Srov. JIRÁSEK, I. *Gymnasion: Úvodní úvodník*. Dostupné [online].

¹⁵⁰ Srov. JIRÁSEK, I. *Gymnos Akademos: Prání na cestu novému periodiku*. Dostupné [online].

kontrola. Data s ohledem na množství a kvalitativní různorodost jsou do budoucna průběžně zaznamenávána a uchovávána.

Tímto postupem práce zjišťujeme, na koho je odkazováno, kdo o kom a jak píše, co o sobě říká, kde působí i k čemu se vyjadřuje.

Jednotlivou osobu si poté jednu po druhé analyzujeme, zaměřujeme se na jejich působení na české scéně, na autory, na které odkazují a z kterých čerpají.

Cílem je reprezentovat populaci problému. Celý proces postupu je tedy kontrolován jen vynořující se teorií, a ne ničím apriorně definovaným. Vynořující se struktury jsou předběžně kategorizovány a analyzovány. Každým dalším krokem výzkumu jsou tyto kategorie či hypotézy a koncepty upřesňovány, měněny nebo nahrazovány novými.¹⁵¹

V závěrečné vyhodnocovací etapě je řada na samotném zpracování dat pomocí kvalitativní analýzy. Zde je použita nejen metoda „vytváření trsů“, což je uspořádání dat do skupin na základě jejich podobnosti (podobnostní překryv), ale i další. Výsledky zjištění pak jsou interpretovány, popř. propojovány s teoretickými souvislostmi.

Na konci následuje zhodnocení a rozbor, které čtenáře informují o konečných výsledcích a použitých metodách.¹⁵²

1.4 Přístup k problému

Tato krátká subkapitola má čtenáři z objektivního hlediska ukázat pár myšlenek, které většina lidí může zastávat, začíná-li číst tuto práci a je seznámena pouze s názvem tématu.

- Dalo by se předpokládat, že významnými osobnostmi české pedagogiky zážitku jsou pouze osoby, které jsou medializované a na první pohled velice viditelné.

- Dalo by se dále předpokládat, že jsou to jedinci, kteří v oboru delší dobu působí, a jejich praxe je natolik bohatá, že v momentě, když ji srovnají s teorií, dokáží si vytvořit své vlastní stanovisko.

¹⁵¹ Srov. DISMAN, M. *Jak se vyrábí sociologická znalost*. s. 298-304.

¹⁵² SURYNEK, A. ; KOMÁRKOVÁ, R. ; KAŠPAROVÁ, E. *Základy sociologického výzkumu*. s. 43.

- Je možné tedy říci, že takováto osobnost svoji myšlenku či zkušenost prezentuje veřejnosti, a to příspěvkem jakékoli formy, který je pod jejím jménem evidován a na českém území všem přístupný.

- Lze také tvrdit, že osobnosti české pedagogiky zážitku, které v současnosti publikují, ale aktivně se nikdy nezapojily (tzn. neorganizovaly žádné kurzy, semináře, výcviky), ještě nemusí být brány pro naši práci jako významné.

- Očekávat lze také situaci, při které nerozhoduje kvantita elektronických dokumentů či tištěných monografií, ale jejich zaměření na problém. Velké množství publikovaného ještě nepřiznává autorovým dílům status osobnosti v oboru, tudíž pro nás i takovýto jedinec může ztratit hodnotu a být pro naši práci bezvýznamný.

2 Sběr a zpracování dat

V této části je popsán podrobný postup při zpracování uvedeného problému pomocí obsahové analýzy.

2.1 Fixace dat

Jako dokumenty k fixaci dat nám slouží již výše zmíněné elektronické i tištěné Gymnasiony, a Gymnos Akademos (viz Empirická část - 1.2.2.1 Vstupní výzkumná sonda).

2.2 Příprava dat pro analýzu

Zde data ze zmíněných dokumentů převádíme do textové, v našem případě do „tabulkové“, podoby. Se záznamy v tabulce dále pracujeme. Díky uvedené transkripci a kódování, data zredukujeme. Po redukci prvního řádu budou teprve všechna data připravena k samotné analýze.

2.2.1 Transkripce a kódování

Prvním krokem je přepis všech možných jmen, která se v uvedených dokumentech vyskytují. Zároveň s tím, jsou data převedena do významových jednotek, tudíž zaznamenána do tabulky, kde je jednotkám přiřazen daný význam.

Tištěné monografie

Do počátečního seznamu **jsou** vybrány osoby:

- které přispěly nějakým článkem nebo pár slovy k danému tématu, tudíž jsou uvedeni jako autoři nebo jsou pod označeným podepsáni. Vyjadřují-li se osoby k danému tématu, dalo by se předpokládat, že o něm něco vědí, alespoň z části se v něm orientují. Pokud se nejedná o samotné garanty rubrik, jsou to osoby, kterým byla svěřena důvěra od garanta, tudíž osoba kompetentní. Pokud je to garant rubriky, dalo by se předpokládat, že rubriku vede, jelikož se v daném okruhu pohybuje a zabývá se jím a je brán jako osoba, která má ohledně tohoto tématu přehled nebo pro toto téma něco znamená.

V tabulce zaznamenáno jako $x + \text{číslo strany}$, na které se příspěvek nachází. Př. x77.

- na jejichž jméno je v textu odkazováno druhými. Je-li v textu jméno osoby zmiňováno, znamená to, že je osoba k danému tématu natolik důležitá, významná a nepřehlédnutelná, že má plné právo být uvedena. Navíc toto jméno uvádějí osoby, kterým byla svěřena důvěra k tématu, tudíž osoby, které do Gymnasionu právem, a po souhlasu odborníků, patří.

V tabulce zaznamenáno pouze číslem strany, na které se odkaz nachází. Př. 77.

- jejichž bibliografie je uvedena jako zdroj k danému tématu či se nachází v závěrečné části textu, kde má místo seznam dokumentů, z nichž se čerpalo nebo byly inspirací. Předpokládáme, že je-li na osobu bibliograficky odkazováno, přispěla české scéně monografickou publikací či elektronickým dokumentem, který má sám o sobě váhu, jelikož je ostatním znám, a který je zřejmě na takové úrovni, protože je na něj odkazováno osobami, které mají kompetenci a svěřenou důvěru přispívat do tohoto „odborného“ periodika.

V tabulce zaznamenáno pouze číslem strany, na které se odkaz nachází. Př. 77.

- s nimiž je veden rozhovor, nebo odpovídají na otázky tazatelům. Znamená to, že dotazovaná osoba není vybrána náhodně, ale tak, aby se k danému tématu dokázala hodnotně vyjádřit, tudíž aby čtenáře něčím novým obohatila či ukázala náhled na danou věc. Výběr této dotazované osobnosti je k tématu přínosný, protože opět lze předpokládat, že dotazovanou osobu vybírá jedinec kompetentní k oboru, který je na svém místě, pokud do periodika přispívá.

V tabulce zaznamenáno jako r + číslo strany, na které se příspěvek nachází. Př. r77.

Do prvotního seznamu **nejsou** vybrány osoby:

- které se k tématu nevyjadřují, ale jsou pouze uvedeny jako garanti rubrik nebo které pouze pár slovy v rubrice představí následujícího autora či téma textu, a přenechají mu prostor. Po stránce kvalitativní nás tedy zajímají pouze osobnosti, které se k tématu věcně vyjadřují, popř., co píše. Garant rubriky pro nás není důležitý (pokud se tedy k tématu také nevyjadřuje), jelikož nám neříká nic nového, jen dohlíží na jemu přidělený úsek.

- které jsou spojeny jakýmkoli způsobem s časopisovou částí „Foto hádanka“ a „Na pijáku“. Jedná se o fotografický kvíz a místo pro čtenářovy poznámky a reakce. Ani jedno z uvedených, aktivně neobohacuje čtenáře v oblasti zážitkové pedagogiky, spíše jen dává prostor k odpočinku, rozptýlení, prostor pro čtenářovy osobní postřehy či připomínky.
- které jsou zahraničního původu a v České republice nikdy aktivně nepůsobily, tzn. je na jejich bibliografii pouze odkazováno, ale samy do Gymnasionu aktivně nepřispěly. Jsou-li s osobností spojovány monografické publikace či elektronické dokumenty zahraničního původu, tudíž psané v cizím jazyce, nemůžeme tohoto jedince považovat za významnou osobnost české pedagogiky zážitku, protože se zde osobně nepodílí, jen je z jejich děl čerpáno.

Elektronické dokumenty

Do prvotního seznamu **jsou** vybrány osobnosti:

- které jsou uvedeny v „Archívu“, konkrétně v sekci „Autoři“, a je-li pod jejich jménem alespoň jeden odkaz na článek či text, kterým do tohoto portálu přispěly. Jsou-li tyto osobnosti v dané sekci, a pokud přispěly alespoň jedním článkem, znamená to, že k tématu zážitkové pedagogiky mají co říci a jejich informace jsou pro čtenáře, z nějakého úhlu pohledu, obohacující a přinášející nový pohled na věc. Jsou kompetentní k přidávání příspěvků na tomto portálu už jen tím, že byly zařazeny šéfredaktorem mezi „přispívající autory“ na této stránce, tudíž je jejich místo zde oprávněné.

V tabulce zaznamenáno pouze číslem, a to podle toho, kolikati články daná osoba přispěla. Př. 5x. Pokud však daná osoba přispěla svým textem do elektronického časopisu s názvem Gymnos Akademos. Napíšeme k jejímu jménu zkratku GA.

Do tabulky je podle výše daných kritérií přepsáno 469 jmen. K nahlédnutí viz Příloha I. na přiloženém CD.

2.2.2 Redukce prvního řádu

Postupným vynecháním pro nás nepodstatných jmen osobností, se výběr díky této redukci podstatně zúží.

A)

Z již uvedeného vytvořeného seznamu 469 jmen (viz Empirická část - 2.2.1 Transkripce a kódování, a Příloha I.) jsou dále odstraněni jednotlivci, kteří spadají do skupin podle níže daných bodů.

Tištěné monografie

Pro tuto práci dále lze ze seznamu **vyloučit** osoby:

- na jejichž jméno či dílo není ani jednou odkazováno. Není s nimi veden žádný rozhovor, tzn., nikdo se jich netáže na jejich názor. Tudíž jsou to tedy jedinci, kteří pouze přispěli do těchto dokumentů svým textem, názorem či poznámkou. Pokud osoba pouze přispívá svými texty, je sice pro tento obor významná, ale co se týče kritérií daných v této práci, není až tak významná jako osoba, na kterou odkazují i druzí či dokonce odpovídají a dávají své názory v rozhovorech. Dalo by se tedy předpokládat, že osoba je sice aktivně teoreticky působící a v oboru má talent, ale buď je teprve na začátku své kariéry, tudíž není ještě dílo titulované jejím jménem, na které by bylo odkazováno druhými nebo je už starší avšak není tak důležitá v oboru, protože ještě české území neobohatila o dílo tohoto směru. U obou případů můžeme říci, že tato osoba nepatří do skupiny lidí, kteří by byli považováni na české scéně za více významné.
- jejichž jméno nebo cokoliiv spojené s jejich jménem, je pouze v jednom čísle tištěné monografie, v jiných Gymnasionech o nich není ani zmínky. To znamená, že se jejich jméno vyskytuje např. pouze ve čtvrtém čísle tištěného periodika, které je psáno konkrétně na téma „Eros“. Nutné je zde dodat, že každé číslo Gymnasionu má jiné ústřední téma. Znamená to, že pokud se jedinec vyjadřuje pouze v jednom čísle, budeme předpokládat, že se vyjadřuje spíše ke konkrétnímu tématu čísla a pro pedagogiku zážitku tudíž není až tak významná.
- které v roce 1990 už nežijí. Zabýváme-li se osobnostmi současnosti od roku 1990 po dnešní datum, není pro nás důležité, zda osoba sebevíc jakýmkoli způsobem

publikovala či přispívala dříve. V současnosti už působit nemůže, proto nesplňuje kritéria pro výběr.

- které od roku 1990 na české scéně nepůsobí, a to jak v teoretické, tak ani v praktické rovině oboru. Tyto osoby jsou na české scéně sice fyzicky přítomné, ale jejich působnost zapadala spíše do období před rokem 1990, dnes už se nerealizují, jen se odkazují na dřívější tvorbu.

Elektronické dokumenty

V těchto dokumentech už dále do seznamu **nepatří** jedinci:

- na jejichž jméno či dílo není ani jednou ve výše uvedených tištěných monografiích odkazováno. Není s nimi veden žádný rozhovor, tzn., nikdo se jich netáže na jejich názor. Jsou to tedy jedinci, kteří pouze přispěli do elektronické sekce Gymnasionu svým jedním článkem. Pokud tyto osoby přispěly pouze do jednoho (ne do dvou čísel) elektronického Gymnasionu, můžeme předpokládat, že se vyjadřují k tématu čísla, jelikož k němu mají nejspíše nějakým způsobem blízko. Taková osobnost, ale není předmětem našeho zájmu, protože, v ostatních Gymnasionech či v Gymnosu Akadémosu, o ní není ani zmínky.

B)

Tabulka je zredukována, podle výše daných bodů „A)“ na 72 uvedených jmen. Viz Příloha II. na příloženém CD.

Abychom seznam ještě zmenšili, určili jsme, že dále jsou pro tuto práci **nevyhovující** osoby:

- které nejsou uvedené v elektronickém Souborném katalogu České republiky. Osobu vyhledáváme tak, že zadáme v „Základním vyhledávání“ pod pole „Autor (osoba, korporace)“ její jméno a příjmení, popř. rok narození. Pokud zde tedy není vyhledán žádný výsledek, osobu ze seznamu vyřadíme. Znamená to, že osoba není pro naše účely až tolik významná, protože její myšlenky nejsou veřejnosti dostupné, pokud tedy byly někdy nějaké její myšlenky sepsány. Předpokládejme také, že pokud díla daných osob nenajdeme v Souborném katalogu České republiky, těžko se budou nacházet v jiných databázích či knihovnách.

Tabulka je zredukována na 40 jmen. Viz Příloha III. na příloženém CD.

Dále **nevyhovují** osoby:

- které sice jsou uvedené v Souborném katalogu České republiky, ale dokumenty spojené s jejich osobou jsou pouze ve formě (žánru) diplomové nebo bakalářské práce. Tyto práce jsou buď psané samotnými osobami, nebo je zde jejich jméno pouze uvedeno jako jméno „dalšího původce“, ale ne přímo autora práce. Je-li tomu tak, v tomto případě z ní ještě její příspěvek nedělá významného jedince, aby se dal srovnávat s autory celorepublikových publikací. Pokud se tedy nejedná minimálně o práci disertační, neznamená to, že příspěvek musí být kvalitní a pro toto zpracování úplně reliabilní. K tomu lze také připojit, že pokud je osoba k uvedeným dokumentům připsána pouze jako jejich „další průvodce“, tudíž není samotným autorem, taktéž pro nás ztrácí na významnosti, protože je jen doplňkový, tedy ne hlavním „myšlenkovým“ autorem, a k dílu pouze přihlíží, v případě bakalářských a diplomových prací, z pozice vedoucího práce.
- jejichž uvedené dokumenty v Souborném katalogu České republiky neobsahují alespoň jedno „předmětové heslo“ nebo „klíčové slovo“ pedagogiky zážitku jako : hra/y (aktivita/y), dobrodružství, pedagogika, prožitek, příroda, reflexe (rozbor, debriefing, review, sharing, zpětná vazba), volný čas, výchova (vzdělávání), zážitek. Pokud není uveden ani jeden z těchto termínů, který nám v teoretické části práce definuje pedagogiku zážitku (viz Teoretická část - 1.1 Pedagogika zážitku), znamená to, že osobnosti nějakým dokumentem sice přispěly do Souborného katalogu České republiky, ale jejich uvedené texty se nevyjadřují a nevztahují přímo k tomuto tématu, tudíž jsou pro naši práci bezvýznamné.
- které jsou sice uvedené v Souborném katalogu České republiky, ale žádný rok vydání jejich dokumentu nespadá do období 1989-2011. Znamená to, že osoba sice publikovala, ale její dokumenty nejsou hlavním tématem současnosti.

Vyhledávání v elektronickém katalogu bylo uskutečněno v období od 7. do 15. ledna 2012.

V Příloze IV. (na přiloženém CD) je uveden seznam 27 osobností odpovídajících daným kritériím.

3 Analýza dat

3.1 Metoda vytváření trsů

Uvedené osobnosti z Přílohy IV. uspořádáváme do trsů, a to na základě jejich podobnosti podle typu lidí, které Profesní sdružení pro zážitkové vzdělávání dělí na: instruktor, senior instruktor, trenér/lektor a konzultant (viz Teoretická část - 1.1.1.3 Typy osobností organizující program).

Ze seznamu tedy lze **vyloučit** osobnosti:

- které v letech 1989-2011 nelze zařadit do žádné ze čtyř uvedených skupin, protože se zabývali tímto oborem vždy jen teoreticky. Znamená to, že i když osoba aktivně na české scéně působí, ale spíše v teoretickém okruhu, tzn. účastní se konferencí, setkání, vyučuje na fakultách, přispívá svými texty do elektronických či tištěných dokumentů, ale z praktického, aktivně fyzicky se účastnícího hlediska nikdy nepřispěla, zde nemá místo. Jinými slovy, sama kurzy nepořádala, nevstupovala do herní reality, nebyla aktivním organizátorem těchto programů, tudíž pro tuto práci podle daného termínu a daných kritérií „významná osobnost“ neodpovídá tak, jako osoba, kterou lze zařadit do jedné ze skupin, jak ji dělí Profesní sdružení pro zážitkové vzdělávání.
- které se sice aktivně podíleli v letech 1989-2011 v oboru, ať už jako instruktoři, senior instruktoři, trenéři/lektori či konzultanti, ale dnes už nežijí. Pokud tyto osoby dnes už nežijí, nemůžeme o nich mluvit jako o osobnostech současnosti.
- které sice lze zařadit do uvedeného dělení, ale v tomto dělení působí jen v zahraničí a ne na českém území. Osoba je sice aktivně činná, ale ne u nás, tudíž nespadá do tématu práce „současné české osobnosti pedagogiky zážitku“.
- které sice lze zařadit do nějakého Typu lidí podle PSZV, tuto pozici osobnost opravdu zastává, ale v jiném oboru, př. lektor v psychologickém poradenství.

		Instruktor	Senior instruktor	Trenér/lektor	Konzultant
1.	Bartůněk Dušan			x	
2.	Činčera Jan		x		
3.	Drahanská (Svozilová) Petra				x
4.	Franc Daniel				x
5.	<i>Gintel Allan</i>			x	
6.	Hanuš Radek				x
7.	Hladký Radim			x	
8.	<i>Holec Ota</i>			x	
9.	Hrkal Jan			x	
10.	Jirásek Ivo				x
11.	Kirchner Jiří			x	
12.	Lebeda Petr			x	
13.	Neuman Jan			x	
14.	Pelánek Radek				x
15.	Svatoš Vladimír				x
16.	Turčová Ivana	x			
17.	Zounková Daniela			x	

Tabulka 1 Seznam osobností podle dělení typů lidí PSZV

V Tabulce 1:

- je přehled všech významných osobností, které lze zařadit do dělení, jak jej uvádí PSZV, a které proto odpovídají všem daným požadavkům pro „významnost“;
- je u každé osobnosti vždy uvedené pouze nejvyšší dosažené vzdělání v tomto oboru, které nás bude zajímat, předcházející sloupce jsou tedy pro jedince samozřejmé, proto nejsou zaznačeny;
- jsou kurzívou zaznačeny osobnosti, které se dnes už aktivně nepodílejí na zážitkových programech, ale v letech dřívějších (od roku 1990) se aktivně podíleli, tudíž jim byl přidělen typ osobnosti, jak jej uvádí PSZV. Tyto osobnosti k dnešnímu dni působí pouze teoreticky, ale mezi významné osobnosti patří.

Instruktor	Senior instruktor	Trenér/lektor	Konzultant
Turčová Ivana	Činčera Jan	Bartůněk Dušan	Drahanská (Svozilová) Petra
		<i>Gintel Allan</i>	Franc Daniel
		Hladký Radim	Hanuš Radek
		<i>Holec Ota</i>	Jirásek Ivo
		Hrkal Jan	Pelánek Radek
		Kirchner Jiří	Svatoš Vladimír
		Lebeda Petr	
		Neuman Jan	
		Zouňková Daniela	

Tabulka 2 Metoda vytvoření trsů - Typy lidí

V Tabulce 2:

- jsou významné osobnosti rozděleny do sloupců podle typů lidí, jak je dělí PSZV;
- jsou označeny pouze nejvyšší stupně dosaženého vzdělání v tomto oboru;
- jsou kurzívou označeni jedinci, kteří se dnes už aktivně nepodílejí na zážitkových programech, ale v letech dřívějších (od roku 1990) se aktivně podíleli.

Metoda vytváření trsů probíhá dle výše uvedených instrukcí s tím, že jedinců uvedených v tabulce je 17, a všechny informace týkající se jejich osoby, jsou elektronicky vyhledávány v období od 10. do 12. února 2012.

3.2 Metoda srovnání a kontrastů

Tato metoda slouží k odlišení dvou identifikovaných kategorií, v našem případě právě skupin podle Typů lidí. Lze vidět, že i přesto, že osobnosti ve skupinách jsou na první pohled stejné, nalezneme rozdíly.

a) Instruktor

- PhDr. Mgr. **Turčová Ivana**, Ph. D. – Rogalewicz:
 - lektorka, ale v oblasti překladu a tlumočnictví;
 - asistentka a instruktorka sportů v přírodě na Fakultě tělesné kultury v Praze.¹⁵³

¹⁵³ Srov. *Gymnasion*, 8. s. 3.

b) Senior instruktor

• **PhDr. Činčera Jan**, Ph. D. – Orbis Kaktus :

- instruktor ekovýchovných programů i ve sdružení Brontosaurus, vedení seminářů o environmentální výchově a prožitkové pedagogice.¹⁵⁴

c) Trenér/lektor

• **PhDr. Bartůněk Dušan**, Ph. D. - Outdoored:

- lektor firemních vzdělávacích a zážitkových programů (zaměření na firemní klientelu od roku 1999);

- garant a přednášející lektor mezinárodního magisterského programu Outdoor Environmental Education and Outdoor Life na Univerzitě Linköping ve Švédsku.¹⁵⁵

• **PhDr. Gintel Allan**, Csc. – ke dni 31.12.2011 působí pouze jako teoretik.

• **Hladký Radim** – Project Eduaction, Hnutí GO a PŠL:

- senior lektor společnosti Project Education s.r.o. ;

- instruktor vodní turistiky a raftingu;

- instruktor lanových aktivit;

- šéfinstruktor Hnutí GO!;

- instruktor PŠL.¹⁵⁶

• **Ing. Holec Ota** - ke dni 31.12.2011 působí pouze jako teoretik.

• **Mgr. Hrkal Jan** - Hnutí Go a PŠL:

- lektor outdoorových kurzů;

- lektor na seminářích.¹⁵⁷

• **PhDr. Kirchner Jiří**, Ph. D. – Palestra Wellness a Aktivity v přírodě:

¹⁵⁴ Srov. *Orbis Kaktus: Lidé*. Dostupné [online].

¹⁵⁵ Srov. *Outdoored, s. r. o.: Naši lidé*. Dostupné [online].

¹⁵⁶ Srov. *Project Education, s. r. o.* Dostupné [online].

¹⁵⁷ Srov. *Hnutí GO, o. s.* Dostupné [online].

- lektor s bohatými zkušenostmi v oblasti outdoorových aktivit.¹⁵⁸

• **Lebeda Petr** – Coneo, Self -Employed a Outward Bound:

- lektor vzdělávacích programů pro manažery a pracovní týmy v oblasti outdoorového vzdělávání.¹⁵⁹

• **Doc. PhDr. Neuman Jan, Csc.** – Coody Outdoor a Projekt Odyssea:

- vedoucí a hlavní lektor kurzů a garant vzdělávání, odborník a specialista na osobnostní a sociální rozvoj a aktivity v přírodě.¹⁶⁰

• **Mgr. Zounková Daniela** – PŠL, Outward Bound a Instruktoři Brno:

- lektorka a outdoorová instruktorka pro Outward Bound a PŠL;

- dlouholetá instruktorka zážitkových kurzů Instruktorů Brno.¹⁶¹

d) Konzultant

• **MgA. Dražanská-Svozilová Petra, Ph. D.** – Outward Bound-Česká cesta a PŠL:

- lektorka a konzultantka specializující se na oblast komunikačních dovedností, trénink trenérů a rozvoj firemní kultury, uplatňuje metody dramatické výchovy, je tvůrkyní a odbornou garantkou originální metody Divadlo v managementu, používané pro trénink komunikace a řešení konfliktů;

- v Prázdninové škole Lipnice se podílí na interním vzdělávání lektorů a realizaci vlastních autorských projektů.¹⁶²

• **Franc Daniel, MSA** – Unisona a Expertis:

- ředitel společnosti, hlavní a dlouholetý lektor a konzultant manažerských dovedností, ale i šéf softwarového vývoje v oblasti e-learningu či autor mnoha konferenčních vystoupení a publikací.¹⁶³

¹⁵⁸ Srov. *Palestra Wellness*. Dostupné [online].

¹⁵⁹ Srov. *Gymnasion*, 5. s. 142.

¹⁶⁰ Srov. *Projekt Odyssea*. Dostupné [online].

¹⁶¹ Srov. *Gymnasion*, 9. s. 5.

¹⁶² Srov. *Outward Bound-Česká cesta, s. r. o.* Dostupné [online].

¹⁶³ Srov. *Unisona Studio, s. r. o.* Dostupné [online].

• Mgr. **Hanuš Radek**, Ph. D. – Project Education, Project Outdoor Slovakia, PŠL a Hnutí Go:

- instruktor a šéfinstruktor PŠL, iniciátor a spoluzakladatel Hnutí GO;
- jednatel společnosti Project Education s.r.o. ;
- jednatel společnosti Project Outdoor Slovakia s.r.o. ;
- konzultant a vedoucí divize komplexních vzdělávacích programů.¹⁶⁴

• Doc. PhDr. **Jirásek Ivo**, Ph. D. - Outward Bound-Česká cesta a PŠL:

- instruktorem Prázdninové školy Lipnice;
- v Outward Bound - České cestě povýšil od instruktorství a šéfinstruktorství až po konzultantství a školení nových instruktorů.¹⁶⁵

• Doc. Mgr. **Pelánek Radek**, Ph. D. – Instruktoři Brno:

- konzultant, ale v oblasti školení doktorských prací;
- jako lektor pořádá a organizuje akce pod hlavičkou Instruktorů Brno.¹⁶⁶

• PaedDr. **Svatoš Vladimír** – Outward Bound-Česká cesta, Argo d.t. a Akord Outdoor Training:

- konzultant a trenér v oblasti manažerského a týmového rozvoje.¹⁶⁷

Údaje v této části jsou vyhledány ke dni 10.3. 2012.

¹⁶⁴ Srov. *Project Education*, s. r. o. Dostupné [online].

¹⁶⁵ Srov. *IK-2012*. Dostupné [online].

¹⁶⁶ Srov. *Gymnasion*, 11. s. 5.

¹⁶⁷ Srov. *Gymnasion*, 8. s. 3.

3.3 Metoda zachycení vzorců

Zde dochází k vyhledávání a zaznamenávání v datech se opakujících vzorců, témat či struktur, které nás o dané osobě dopodrobna informují.

	1	2	3
Bartůněk Dušan	x39		
Činčera Jan			
Drahanská (Svozilová) Petra			x31 x55
Franc Daniel			144 148
Gintel Allan	16 99	x96 x132	30
Hanuš Radek	16 16 16 x55 59 60 61 61 61 x67	18 18 18 x76 108	18 x91 91 x96 x113
Hladký Radim			
Holec Ota			30 30 30
Hrkal Jan		18 108	91
Jirásek Ivo	x6 16 16 16 16 x90	18 x139	18 x151 x165
Kirchner Jiří	16 16 16	25	x65 x147
Lebeda Petr	x47 x78	x111	x133
Neuman Jan	16 16 16 23 39 x42 73 x95	18 x57 62 118	18 18 18 30 45 x71 79 91 146 147
Pelánek Radek			
Svatoš Vladimír	x47 x99		x108 x153
Turčová Ivana	x17 23		x19 79
Zouňková Daniela			

	4	5	6	7
Bartůněk Dušan				
Činčera Jan		x12		
Drahanská (Svozilová) Petra	x56 x60	x70 x74		
Franc Daniel	x129			
Gintel Allan	r89 94 94 94	x172		x4 5 6 24 24 30 32 33 37 39 41 42 47x9 r126 134 152 r173 x185 197
Hanuš Radek	164	x115	x78 x95	x17 36 41 42 42 42 42 49 49 49 49 62 x145 197
Hladký Radim				
Holec Ota	94 94	20		4 5 x6 6 29 30 33 37 39 x105 114 x132 142 x176 197
Hrkal Jan				62 142
Jirásek Ivo	36 94 x155 x159		40	36 42 43 49 x56 62 62 x182 197
Kirchner Jiří	x64	x78		
Lebeda Petr	x114 139	x143 146		
Neuman Jan	x69	x91 x175	x69 72	x17 41 41 41 42 42 43 44 53x10 197
Pelánek Radek				
Svatoš Vladimír	x49 139	x66 146	x56	41 49 x63 x79 81
Turčová Ivana				
Zouňková Daniela		x126	53	

	8	9	10	11	el. dokumenty + GA
Bartůněk Dušan	x64 75				
Činčera Jan			x98	79	
Drahanská (Svozilová) Petra	x57	x97	x53	x47	2x
Franc Daniel		24	76	54	
Gintel Allan		x86			1x
Hanuš Radek		38			
Hladký Radim					6x
Holec Ota	r145	x91		54	
Hrkal Jan		38			8x
Jirásek Ivo	33 37 37 x128	24 24 x25 28 28 x77 x78	x73	24 30 79	12x GA
Kirchner Jiří					
Lebeda Petr					
Neuman Jan	33 33 33 x69 75 75 x140 143 143	24			
Pelánek Radek			77	x67 71 71	
Svatoš Vladimír	37 x48	24 28			
Turčová Ivana	x23 35 75 75	24 28			
Zouňková Daniela		24 38 x65 x68		54	

Tabulka 3 Metoda zachycení vzorců (ze vstupní výzkumné sondy)

V Tabulce 3:

- jsou osobnosti přiřazeny k číslům tištěného Gymnasionu, dále k elektronickým Gymnasionům či časopisu Gymnos Akadémos podle toho, v jaké souvislosti je jejich jméno zmíněno. Pokud je tedy v tabulce:

- x + číslo strany (př. x 77) – osoba přispěla textem či článkem či se sama k tématu vyjadřuje,

- číslo strany (př. 77) – na jméno osoby je v textu odkazováno nebo je uveden bibliografický odkaz na dokument dané osoby,

- r + číslo strany (př. r77) – s danou osobou je veden rozhovor či je dotazována,

- číslo strany + x (př. 7x) – tolikrát osoba přispívá do elektronického Gymnasionu,

- GA – osoba přispívá do časopisu Gymnos Akadémos.

Metoda zachycení vzorců pro vstupní výzkumnou sondu probíhá z elektronických Gymnasionů dne 29.11.2011, 6.2.2012 je analyzován Gymnos Akadémos, ostatní informace pochází z tištěných monografií vydaných od roku 2004 do roku 2009.

3.4 Metoda zakotvené teorie

V této části, jak říká sám název, jde o integraci kvalitativních dat, díky jejíž analýze můžeme docházet k závěrům a teoriím. Díky využití způsobu kódování lze přejít z deskriptivní roviny do roviny hledání a nalézání toho, co je skryto za popisem jevu.

Z uvedeného je možné poznat, zda se osobnosti věnují pouze pedagogice zážitku či je tento pedagogický obor pouze vedlejším okruhem jejich zájmu. Naše pozornost se ale bude soustředit pouze na díla, jejíž předmětová hesla či klíčová slova odpovídají pedagogice zážitku (viz Teoretická část - 1.1 Pedagogika zážitku).

	neuvvedeno	almanachy	autobiografické vzpomínky	brožury	do k torské disertace	eseje	informační publikace	knihy	kolektivní monografie	populárně-naučné publikace	příručky (metodické)	romány	sborníky (konferenční)	studie	učebnice vysokých škol	učební texty	vysokoškolská skripta	výběrové bibliografie	výzkumné zprávy	CELKEM DOKUMENTŮ	Z TOHO DOKUMENTY ZÁŽITKOVÉ PEDAGOGIKY
Bartůněk Dušan										4		1								5	5
Činčera Jan	3									4		2	1	1		1				11	7
Drahanská (Svozilová) Petra				1																1	1
Franc Daniel	1									2										3	2
Gintel Allan			1							3										4	3
Hanuš Radek										3		2		2						7	6
Hladký Radim										1										1	1
Holec Ota										1										1	1
Hrkal Jan										2										2	2
Jirásek Ivo										1		3	2	2						8	5
Kirchner Jiří						2				5		6	1	2	1			1		18	13
Lebeda Petr	2	1								1		1	1	2						8	1
Neuman Jan	3									18					1		1			23	17
Pelánek Radek	1								1	5										7	5
Svatoš Vladimír										1										1	1
Turčová Ivana												2								2	2
Zouňková Daniela	1	1								3	1									8	3

Tabulka 4 Dělení dokumentů podle formy/žánru

V Tabulce 4:

- jsou zaznačeny všechny dokumenty, které patří dané osobě, tyto dokumenty jsou přiřazeny k formě čili žánru, stejně tak, jak je řadí Souborný katalog ČR;
- jsou celkově spočítány všechny dokumenty, které od dané osoby eviduje SKC;
- jsou zaznamenány pouze dokumenty týkající se pedagogiky zážitku, které taktéž eviduje SKC.

Následující údaje umožňují nahlédnout na dokumenty z pohledu zážitkově-pedagogické tvorby. Je tak možné spatřit nejen střed zájmu každé z osobností, ale i odlišný úhel a směr pohledu, kterými se o zážitkovou pedagogiku zajímá.

	pocet dokumentu	zážitkové pedagogiky	hra/y - aktivita/y	dobrodružství	pedagogika	proza/ek	příroda	relaxe	volný čas	výchova - vzdělávám	zážitek
Bartůněk Dušan	5	7					7			3	
Činčera Jan	7	5			3		1		1	6	1
Drahanská (Svozilová) Petra	1									3	
Franc Daniel	2	3			1		1		1	2	1
Gintel Allan	3	1					2				
Hanuš Radek	6	5			2		7		1	3	1
Hladký Radim	1	1								2	
Holec Ota	1								1		
Hrkal Jan	2	3					3			1	
Jirásek Ivo	5	4			3	1	1		2	2	2
Kirchner Jiří	13	5			2	6	5		1	5	2
Lebeda Petr	1	1					1			1	
Neuman Jan	17	44					9			2	
Pelánek Radek	5	8			2		2		1	3	2
Svatoš Vladimír	1	1					1			1	
Turčová Ivana	2	1					6			2	
Zounková Daniela	3	4			1		1		1	3	1

Tabulka 5 Dokumenty zážitkové pedagogiky

V Tabulce 5:

- jsou zaznačena všechna klíčová slova či předmětová hesla každého pedagogicko-zážitkového díla od jednotlivého autora. Veškerá klíčová slova a předmětová hesla budou vždy do tabulky z SKC započítána, pokud:

(příkladem nám poslouží např. slovo výchova)

- jsou ve tvaru podstatného jména, a to v jednotném, ale i množném čísle, v jakémkoli pádu (*výchova, výchovy, výchově*);
- jsou ve tvaru předmětu či podnětu, které jsou rozvíjeny (environmentální *výchova*);
- jsou brány jako rozšiřující přívlástek shodný či neshodný (*výchovné prostředí, výchova jedince*).

	počet dokumentů zázřtkov� pedagogiky	1977	1980	1990	1994	1996	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2007	2008	2009	2010	2011
		Bartůněk Duřan	5									1	1	1			2		
�in�era Jan	7					1								2	3		1		
Drahansk� (Svozilová) Petra	1												1						
Franc Daniel	2												1		1				
Gintel Allan	3	1	1	1															
Hanuř Radek	6					1	1	2				1					1		
Hladk� Radim	1														1				
Holec Ota	1				1														
Hrkal Jan	2						1	1											
Jirásek Ivo	5					1					1			1	1			1	
Kirchner Jiří	13									1		1	1	4	4	1	1		
Lebeda Petr	1													1					
Neuman Jan	17						1	1	1	1		5	4	3		1			
Pelánek Radek	5									1					1	1		1	1
Svatoř Vladimír	1													1					
Turčová Ivana	2														1		1		
Zounková Daniela	3												1		2				

Tabulka 6 Dokumenty „významných osobností“ podle roku vydání

V Tabulce 6:

- je  ten r informován o letech, kdy díla těchto „významných“ osobností vyřla či se dostala na  esk  trh;
- jsou zaznamenána vřdy pouze první vydání kařd ho z dokumentů.

Metoda zakotven  teorie probíhá dle vřše popsann ch instrukcí, elektronick  databáze k tomu potřebn  je vyuřita dne 18. 2. 2012.

4 Vyhodnocení a interpretace výsledků analýzy dat

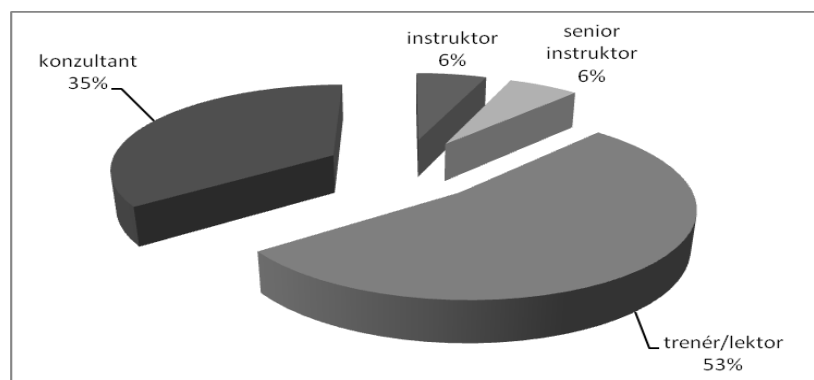
V této téměř závěrečné části empirické stati jsou nastíněny celkové výsledky a konečná stanoviska, které z celého šetření vyplývají, a které jsou pro tuto práci hlavním výstupem či cílem. Dochází zde ke konečnému shrnutí a závěrečným výsledkům celého snažení.

4.1 Vyhodnocení metody vytváření trsů

Následuje shrnutí a vytvoření závěrů z části 3.1 v Empirické stati.

Z Tabulky 1 vyplývá, že:

- všechny osobnosti, které jsou touto prací považovány, dle výše zmíněných kritérií, za významné, lze zařadit do Typů osobností, jak dělení uvádí PSZV, tudíž se aktivně, v letech 1990 až dodnes, podíleli nebo stále podílejí na pořádání, organizování či uvádění zážitkových programů;
- osobností, které odpovídají námi daným kritériím, je celkem 17;
- podle dělení PSZV na instruktora, senior instruktora, trenéra/lektora a konzultanta, jim procentuálně odpovídá - instruktor **6 % (0,06)**,
 - senior instruktor **6 % (0,06)**,
 - trenér/lektor **53 % (5,3)**,
 - konzultant **35 % (3,5)**.

Graf 1 Typy lidí podle PSZV z konečného vzorku 17 osobností (1990 až dodnes)

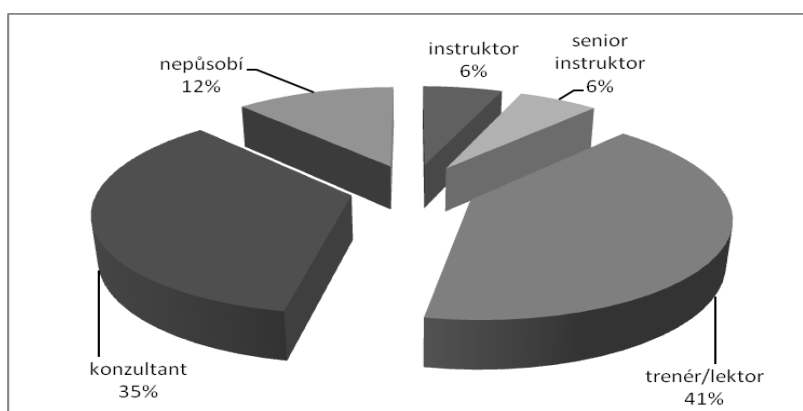
• pokud chceme být aktuální k datu 31.12. 2011, výše daným kritériím odpovídá opět 17 jedinců, ale někteří přispívají už pouze teoreticky, tzn. že po roce 1990 aktivně působili, ale dnes už nepůsobilí - instruktor **6 % (0,06)**,

- senior instruktor **6 % (0,06)**,

- trenér/lektor **41 % (4,1)**,

- konzultant **35 % (3,5)**,

- nepůsobilí **12 % (1,2)**.

Graf 2 Typy lidí podle PSZV z konečného vzorku 17 osobností (ke dni 31.12.2011)

Z výsledků (Graf 1,2) lze tedy říci, že nejvíce trenérů či lektorů v tomto oboru přispívá do aktuálních periodik současnosti, působí v teoretické rovině a zároveň i v rovině praktické či realizační. Poté následují konzultanti s koeficientem 3,5. Naopak Instruktorů a Senior instruktorů je zanedbatelně, dalo by se tedy předpokládat, že na této pozici většinou jedinec ještě není ve své kariéře tak daleko, aby odpovídal námi daným kritériím významnosti, tyto typy lidí zde můžeme hledat pouze ve výjimečných případech.

4.2 Vyhodnocení metody srovnávání a kontrastů

Shrnutí a vytvoření závěrů z části 3.2 v Empirické stati.

Z tohoto textu plyne, že:

- každá osobnost působí v nějaké organizaci či sdružení (nejsou počítána školská zařízení);

- některé osobnosti působí pouze v jedné organizaci či sdružení, jiní jedinci, i když patří do stejného Typu lidí, působí na více místech;
- každá organizace či sdružení se liší svoji strukturou, posláním, cíli, tudíž i každá osobnost vedená pod stejnou pozicí (př. lektor) na daném místě, má jiné povinnosti, jinou náplň práce i jiné platové ohodnocení a jiné individuální podmínky;
- nelze tedy jedince z tohoto úhlu pohledu mezi sebou srovnávat a přistupovat k nim stejně.

Z toho vyplývá, že dělení typů lidí podle PSZV nám sice určí konkrétní pozici, kterou jedinec v současnosti zastává, pořád je ale toto dělení pouze zavádějící a nedává jasnou hranici pro srovnání, protože významné osobnosti působí v odlišných místech, kde je na termín nahlíženo pokaždé jinak, jsou na něj vkládány rozdílné požadavky, tudíž může disponovat odlišnými kompetencemi.

Taktéž pokud tato osobnost nepůsobí pouze na jednom místě, stále jí ještě není přisuzován status „významnějšího jedince“ než jsou druzí, protože není možné kvalitativně zjistit její konkrétní náplň práce a objektivně porovnat.

Z výsledků je možné si ale všimnout, že čím je osobnost na vyšším stupni v Typologii lidí podle PSZV, tím je i více organizací či sdružení, ve kterých jedinec působí. Ve většině příkladů toto platí, není to ale vždy podmínkou. (Př. Instruktoři a Senior instruktoři většinou působí na méně místech než Trenéři/lektoři či Konzultanti).

4.3 Vyhodnocení metody zachycení vzorců

Shrnutí poznatků z části 3.3 v Empirické stati.

Z Tabulky 3 jsou významné osobnosti s Gymnasiony spojovány s následujícími tématy a odkazy. Uvedené poznámky se tedy týkají pouze jejich údajů a příspěvků v souvislosti s Gymnasiony.

- **PhDr. Bartůněk Dušan, Ph. D.**

Přispěl článkem, který se zabývá zážitkovou pedagogikou a výchovou v přírodě. Čtenáři tak nabízí několik námětů na činnosti a hry zaměřené k vnímání přírody. V dalším příspěvku nabízí opět náhled na přírodu, tentokrát jako na fenomén, který dnes všichni berou samozřejmě.

Odkazováno je zde na jeho dílo:

- *Outdoors sports in Education and Recreational Programme.*

Dalo by se tedy předpokládat, že je autor spojován především s termíny výchovy v přírodě.

• **PhDr. Činčera Jan, Ph. D.**

Autor v článku rozebírá problematiku pobytových akcí v oblasti environmentální výchovy, která oproti jiným umožňuje rozsáhlé využití výchovy prožitkem. Dále se zmiňuje o konferenci Asociace vzdělavatelů pedagogů volného času, a hrdě se hlásí k jejímu členství.

Lze se zde seznámit s jeho dílem:

- *Tři cesty k pedagogice volného času.*

Z uvedeného lze vyvodit, že se osobnost velkou měrou zabývá pedagogikou volného času, konkrétně environmentální výchovou, která ji dává spolu s prožitkem nový „zážitkový“ rozměr.

• **MgA. Drahanská-Svozilová Petra, Ph. D.**

Rozebírá způsob práce s praktickou dramaturgií a nejen v tomto článku vychází z metodiky dramatické výchovy. Čtenáře seznámí i s Českou improvizací ligou, občanským sdružením, které se skládá z týmu herců, kteří za pomoci komunikace vytvářejí v rámci hry nové příběhy, a Cirkusem Legrando, pouličním divadlem, s prvky zábavy a nových technik. Ukáže, jak lze propojit teoretické dějepisné učivo s novými metodami a technikami pro jeho osvojení. Povede rozhovor s osobami výměnného pobytu, kteří vytvářejí divadelní představení týkající se problematiky postavení ženy ve světě, ale i s organizátorkou festivalu a jejím tvořivým řešením problémů, či s tzv. hladovými herci a jejich kočovným divadlem, nechybí ani diskuze s etikoterapeutem, který se zabývá tématem zodpovědnosti člověka.

Lze tedy říci, že tato osobnost se primárně věnuje problematice divadla a jeho spojením se zážitkem a výchovou.

• **Franc Daniel, MSA**

V Gymmnasionech ojedinele recenzuje publikace.

Odkazováno je na něj v souvislosti s:

- členstvím v týmu na kurzu DoNitra Země;
- s publikací *Outdoor and Experiantial Learning: An Holistic and Creative Approach to Programme Design*;
- dále s publikací *Učení zážitkem a hrou: praktická příručka instruktora*.

Autor aktivně, prakticky působí u nás, ale v jiném jazyce, lze vidět, že je na něj spíše odkazováno, než že by sám do Gymnasionů přispíval.

• **PhDr. Gintel Allan, Csc.**

V Gymnasionech uvádí své autorské hry a řídí rozhovory s osobnostmi či známé osobnosti popisuje.

Je s ním veden rozhovor jako se zakladatelem „moderní zážitkové pedagogiky zážitku“ u nás, tudíž i Prázdninové školy Lipnice a jejího působení či vlivu na společnost.

Odkazováno je na jeho působení:

- jako na člena počátečního týmu PŠL;
- jako na držitele ceny Hubert roku 1983 a 1984, ale i ceny Hugo roku 1991;
- jako na účastníka konferencí zážitkové pedagogiky;
- v publikaci *Prázdniny v pohybu, aneb rukověť pro prázdninové pedagogy*.

Z uvedeného lze shrnout, že jméno tohoto autora je spojováno spíše s roky minulými, se vznikem PŠL, se vznikem tohoto oboru u nás a jeho následnému působení na dnešní společnost.

• **Mgr. Hanuš Radek, Ph. D.**

Ve člancích se věnuje uvedení známých sdružení jako Užitečný život, Lanová centrum Proud i Profesní sdružení pro zážitkové vzdělávání. Zabývá se tématy autorských her, tematikou i terminologií hry a zážitkovými kurzy pořádanými Fakultou tělesné kultury v Olomouci pro své studenty, jeho zájem se konkrétně týká rekreologie a výchovy v přírodě či dobrodružné výchovy. Jeho zmínky nechybí ani o legendární Prázdninové škole Lipnice a konferencích týkající se zážitkového směru.

V Gymnasionu představuje Hnutí Go, ve kterém taktéž sám působí.

Je brán jako jeden ze zakladatelů tohoto časopisu a zasluhuje mu patřičné nositelství Stříbrného listu PŠL.

Odkazy najdeme v textech dokumentů:

- *Efekty pohybového zatížení v edukačním prostředí tělesné výchovy a sportu;*
- *Celostátní studentská vědecká konference s mezinárodní účastí v oboru kinantropologie;*
- *Výchova v přírodě;*
- *Projekt Go;*
- *Pedagogika zážitku;*
- *Metodika vedení akcí;*
- *Probudit se a jít-Hnutí GO!;*
- *Zlatý fond her II.;*
- *Lanové překážky a lanové dráhy;*
- *Ceny jsou cenný;*
- *Výchova a pobyt v přírodě na konci 20. století;*
- *Fenomén hry. Teoretické a metodické příspěvky k tématu hry.*

Z množství příspěvků je vidět, že je tato osobnost opravdu klíčová pro české území. Nejen, že působí na Univerzitě v Olomouci, kurzy i sama pořádá, zúčastňuje se konferencí a využívá a zabývá se hrou ve všech jejich rozměrech. Za sebou má i velkou hromadu příspěvků, jak v časopisech, tak i v jeho vlastních publikacích či projektech.

• **Hladký Radim**

Jeho příspěvky v elektronických Gymnasionech se týkají především metodiky zážitkových kurzů, nejen v přírodě. Specializace se týká i odborných rad k vybavení a prostředkům či cílům kurzu.

Tento spíše „mladý“ jedinec na poli zážitkovém, je známý organizací mnohých kurzů a sbíráním zkušeností, výpravami do hor či cizích zemí.

• **Ing. Holec Ota**

Spojován se začátky PŠL jako místopředseda a hlavní vedoucí posádky, který se v té době nezabývá jen kurzy pro dospělé, ale i pro dospívající mládež. V rámci této

Prázdninové školy se věnuje i výzkumným otázkám vlivu rekreačního režimu aplikovaného na této škole. Zúčastňuje se pořádaných seminářů a konferencí, na kterých se i aktivně podílí. Už v té době požaduje zkvalitnění přípravy instruktorů při vedení prázdninových akcí. Dnes s radostí píše o historii PŠL a jejich kurzech, hrách, programech i metodě, a jsou s ním na tato témata vedeny mnohé rozhovory.

Odkazováno je v Gymnasionech na jeho působení, konkrétně:

- jako na nositele ceny PŠL Hubert roku 1984;
- v díle *Prázdninové škola Lipnice, Instruktorový slabikář*;
- v textu *Outdoor activities: Proceedings of international seminář Prague '94 Charles University*;
- *Prázdniny v pohybu, aneb rukověť pro prázdninové pedagogy*.

Z napsaného můžeme konstatovat, že jméno Oty Holce je spojováno se začátky pedagogicko-zážitkového směru u nás, stejně jako se začátky samotné PŠL. V posledních pěti letech se sice už aktivně nepodílí, ale bereme-li současnou dobu od roku 1990, má na jejím vývoji obrovskou zásluhu, není tedy divu, že se na něj i dnes každý obrací a rád na jeho texty odkazuje.

• Mgr. **Hrkal Jan**

Fenomén, jehož jméno je v elektronických Gymnasionech rozebíráno s hrou ve všech svých podobách a rozměrech. Setkáme se s Mauzoleem, Paříží-Dakar, Knoflíkovou válkou, Čichovým pexesem a dalšími.

Odkazy v textu jsou na:

- *Zlatý fond her II.*;
- *Lanové překážky a lanové dráhy*;
- *Sborníky závěrečných zpráv z kurzů PŠL*.

Autorovu tvorbu lze shrnout pod jeden termín, čímž je hra. Nejen, že vydal publikaci s touto tematikou, ale i jeho okruh zájmu se neubírá jiným směrem.

• Doc. PhDr. **Jirásek Ivo**, Ph. D.

V textech se zabývá fenoménem a pojmoslovím zážitkové pedagogiky, ale i historickým vlivem už od antiky, který se na nás dodnes z minulosti přenáší.

Gymnasion obohacuje o recenze a o jeho pohled na dění v dnešní zážitkové pedagogice. Jeho jméno je nejvíce spojováno se vznikem časopisu Gymnasion, jemuž je šéfredaktorem. Autor se pravidelně účastní konferencí a seminářů této problematiky, kde se jeho zájem opírá o pojem kalokagathia, ale také tematiku prožívání. V člancích časopisu se zmiňuje o realitě a virtualitě zážitkových kurzů.

V elektronických časopisech Gymnasion, občas i Gymnos Akademos, si většinou bere slovo na úvod a z filosofického pohledu vymezí situaci, ale i téma stávajícího čísla.

Jeho díla a ocenění, na které je odkazováno:

- Ambrož za čin roku (šéfredaktor časopisu Gymnasion);
- nositel Zlatého listu PŠL;
- *Významová diference prožitek - zážitek v českém jazyce*;
- *Prožitek a možné světy*;
- *Výchova v přírodě*;
- *Vymezení pojmu zážitková pedagogika*;
- *Publicus 1998-závěrečná zpráva*;
- *Realita a virtualita zážitkových kurzů*;
- *Filosofická kinantropologie: setkání filosofie, těla a pohybu*.

Jedna z nejvýznamnějších osobností současné české pedagogiky zážitku. Zabývá se oborem v rovině teoretické, ale i praktické. Jeho jméno je spojováno s časopisem Gymnasion. Klíčová postava v českém dění, která získala spoustu ocenění, a která veřejnosti nabídla, ale stále nabízí, hodnotné poznatky z oboru.

• **PhDr. Kirchner Jiří, Ph. D.**

Jedním z jeho uvedených článků je výprava do Lake District, přírodního parku v Británii, kde se zabývá pobytem v přírodě. Přírodou je natolik inspirovaný, že hledá přesah přírody do lidského nitra, a to za pomoci her. V příspěvcích najdeme i několik jeho recenzí na nově vyšlé publikace. Taktéž se dotazuje druhých na pohybové aktivity, které se snaží vždy tvořivě uchopit.

Odkazováno je na jeho díla:

- *Hra a prožitek v kontextu dnešní doby*;
- *Prožitek a tělesnost*;

- *Prožitek v kontextu dnešní doby.;*
- *Hry, cvičení v přírodě a lanové dráhy v terapii drogově závislých.*

Klíčovými termíny je pro tohoto zážitkového pedagoga především pohyb a příroda ve všech jejích pádech, rozměrech. V tomto okruhu se také snaží najít nové metody a přístupy, které vycházejí vždy v publikacích, jež si může na své konto připsat velkou spoustu.

• **Lebeda Petr**

Ve svých článcích se věnuje představení Outward Bound, ve které působí jako dlouholetý lektor. Jelikož pracuje jako bezpečnostní koordinátor a metodik, zmiňuje se zde o bezpečnosti, riziku, výzvách na kurzech, v důvěrových hrách, ale i na mnohých lanových překážkách. Píše taktéž o tom, jak všem těmto možným hrozbám předcházet. V rámci daných témat provádí rozhovory s jedinci, kteří mají s pedagogikou zážitku alespoň něco společného.

Odkazováno je na dílo:

- *Outdoor trénink pro manažery a firemní týmy.*

Zážitkový pedagog věnující se především firemní, manažerské a vzdělávací sféře zabývající se především otázkou bezpečnosti a rizika na programech.

• **Doc. PhDr. Neuman Jan, Csc.**

Ve článcích se v rámci rubriky Pohledy do světa zaobírá spojením naší zážitkové skutečnosti s novými pohledy ze zahraničí. V části Osobnosti představuje známé jedince tohoto oboru jako Kurt Hahn aj. Z důvodu dlouhého působení v zážitkové pedagogice, často představuje i PŠL a seznamuje čtenáře s jejími začátky u nás. Účastní se mnohých konferencí a workshopů, kde se věnuje především koncepci výchovy v přírodě, hře a dobrodružství.

Je považován za Čestného člena PŠL.

Odkazováno je na něj v souvislosti s díly:

- *Turistika a sporty v přírodě: přehled základních znalostí a dovedností pro výchovu v přírodě;*
- *Překážkové dráhy, lezecké stěny a výchova prožitkem;*
- *Dobrodružné hry a cvičení v přírodě;*

- *Outdoor activities: Proceedings of International seminar Prague 1994;*
- *European Institute for Outdoor Adventure Education and Experiential Learning;*
- *Outdoor Sports Education. Proceeding of the International Symposium;*
- *Dobrodružné hry v tělocvičně;*
- *Výchova v přírodě a perspektivy jejího rozvoje v rámci SSM. Teoretická praxe tělesné výchovy;*
- *Outward Bound. Ahoj na sobotu;*
- *Setkání s Outward Bound. Tělesná výchova mládeže;*
- *Oddělení nadšenců, aneb blízká setkání stejného druhu. Instruktorská pošta;*
- *Zur wissenschaftlichen und fachlichen Arbeit auf dem Gebiet Erlebnispädagogik in der Tschechischen Republik;*
- *Introduction to outdoor adventure education in Czech republic;*
- *Association for Experiential Education;*
- *Kurt Hahn - Politik bez úřadu a pedagog bez diplomu;*
- *Mírně stárnoucí Petr Pan;*
- *The Czech way of Outdoor Experiential Education;*
- *Outdoor activities: various opportunities of application and development;*
- *Czech Education in Nature: Turistika and Connections to Friluftsliv.*

Taktéž jedna z klíčových osobností české scény. Autor, který se dodnes podílí, jak na teoretické, tak v praktické rovině. Českou společnost obohatil o nepřeberné množství dokumentů, z kterých je možno plně čerpat. Hlavní okruh zájmu jsou otázky výchovy v přírodě a dobrodružství, většinou vždy založené na prvcích tělesné výchovy a pohybu.

- **Doc. Mgr. Pelánek Radek, Ph. D.**

V rubrice Inspirace píše texty s tematikou hry, konkrétně hry šifrovací.

Odkazy se týkají textů:

- *Příručka instruktora zážitkových akcí;*
- *Šifry a hry s nimi;*
- *Almanach Tmou.*

Podle výše uvedeného se tato významná osobnost zabývá především termínem hra a dramaturgií či přípravou zážitkových programů.

• **PaeDr. Svatoš Vladimír**

Uvedené příspěvky se týkají společnosti Outward Bound, ve které i sám působí. V Gymnasionech vede několik rozhovorů, ale často se na něj jedinci obracejí s otázkami, které se týkají Outdoor management trainingu a jeho dramaturgie i konečného rozboru, s prvky speciálních technik či skupinové diskuse. Nechybí ani na mnohých konferencích, panelových diskusích a workshopech.

Autor působí také v zahraničních organizacích, představuje proto i zahraniční možnosti zážitkové pedagogiky.

Známé je jeho dílo:

- *Outdoor trénink pro manažery a firemní týmy;*
- *Zážitková pedagogika - oblast, o níž chceme psát.*

Na české scéně brán jako trenér managementu. Jeho zájem tíhne k Outdoor management trainingu a vzdělávání. Zabývá se rozbohem a uvedením nových technik do programu. Působí nejen u nás, ale i v zahraničí.

• **PhDr. Mgr. Turčová Ivana, Ph. D.**

Na úvod přispívá článkem srovnání výchovy v přírodě u nás a na Novém Zélandu. Dále popisuje metody a aktivity české organizace Outward Bound. Zabývá se českou a anglickou terminologickou oblastí výchovy a aktivit v přírodě.

Odkazy na dokumenty či texty:

- *Sémantická analýza anglické odborné terminologie v oblasti „Výchova a aktivity v přírodě“;*
- *Outdoor Sports Education. Proceedings of the International Symposium;*
- *Navigating the OE ‚terminological jungle‘: Outdoor education in the Czech Republic;*
- *Diversity in language: Outdoor terminology in the Czech Republic and the UK;*
- *Outdoor sports in Educational and Recreational Programme. Proceedings 3rd International Mountain and Outdoor Sports Conference Hrubá Skála;*
- *Czech Education in Nature: Turistika and Friluftsliv;*
- *„Terminologická džungle“ - česká a anglická terminologie oblasti výchovy a aktivit v přírodě.*

Autorka na obor nahlíží spíše z teoretické stránky, která se týká terminologie. V oblasti praktického působení je pouze jako instruktorka, z toho jasně vyplývá, že oproti teoretickému působení bude ta praktická spíše doplňující.

• **Mgr. Zouňková Daniela**

K jménu její osoby se přičítají autorské hry, se kterými poprvé přišla. V článcích se občas vyjadřuje jako recenzent nových i starých publikací, ale její vyjádření a představení směřuje i k méně známých sdružením jako např. Cittaslow apod.

Odkazováno je na ní v souvislosti s:

- *Zlatý fond her III.;*
- *Učení zážitkem a hrou.*

Řadí se mezi lektorky a outdoorové instruktorky. Lze se s ní setkat i jako s tlumočnicí či překladatelkou. Na českém území je autorkou známých her i publikací s touto tematikou.

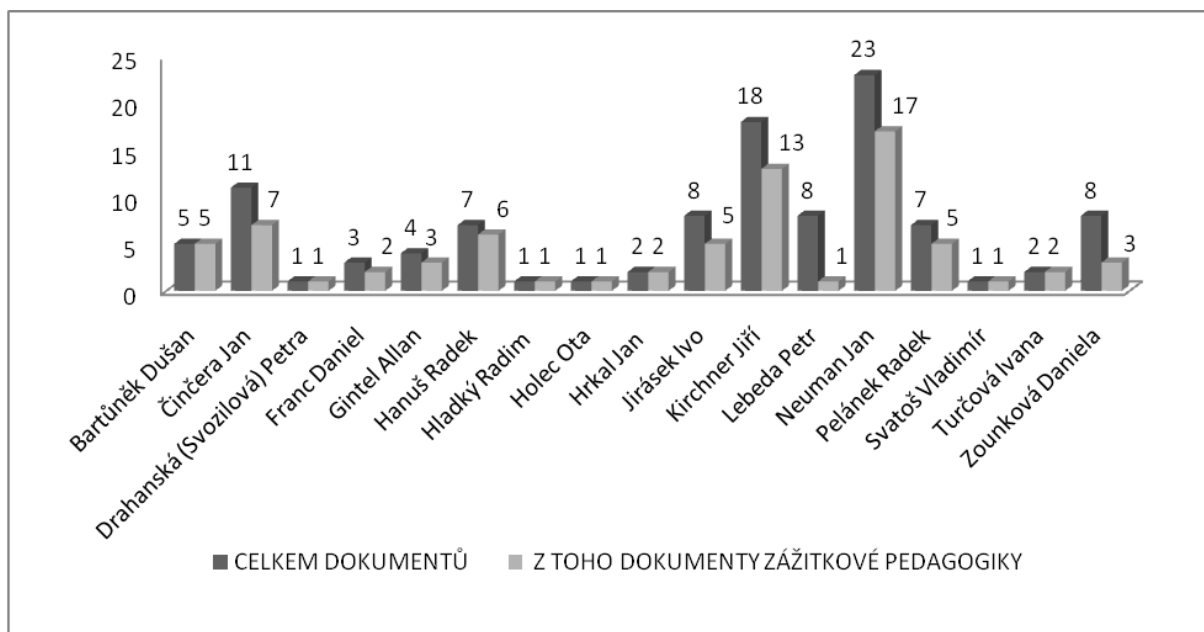
4.4 Vyhodnocení metody zakotvené teorie

Závěry v této části pramení z subkapitoly 4.3 v Empirické stati.

Podle Tabulky 4 by se dalo konstatovat, že (viz následující Graf 3):

- ze všech 17 zmíněných „významných osobností“:
 - 41 % (7 osob) vydalo dokumenty týkající se pouze zážitkové pedagogiky,
 - 47 % (8 osob) vydalo dokumenty, u kterých nadpoloviční většina z nich odpovídá pedagogice zážitku,
 - 12 % (2 osoby) vydalo více jinak zaměřených dokumentů než na pedagogiku zážitku.

Z toho plyne, že pokud v této práci považujeme osobu za významnou, je, až na 12 % (2 osoby), jejím hlavním středem zájmu pedagogika zážitku, a to je to hlavní a prioritní, na co se zaměřuje a prostřednictvím čeho se na českém území realizuje a představuje společnosti, a s čím si její jméno každý spojuje.

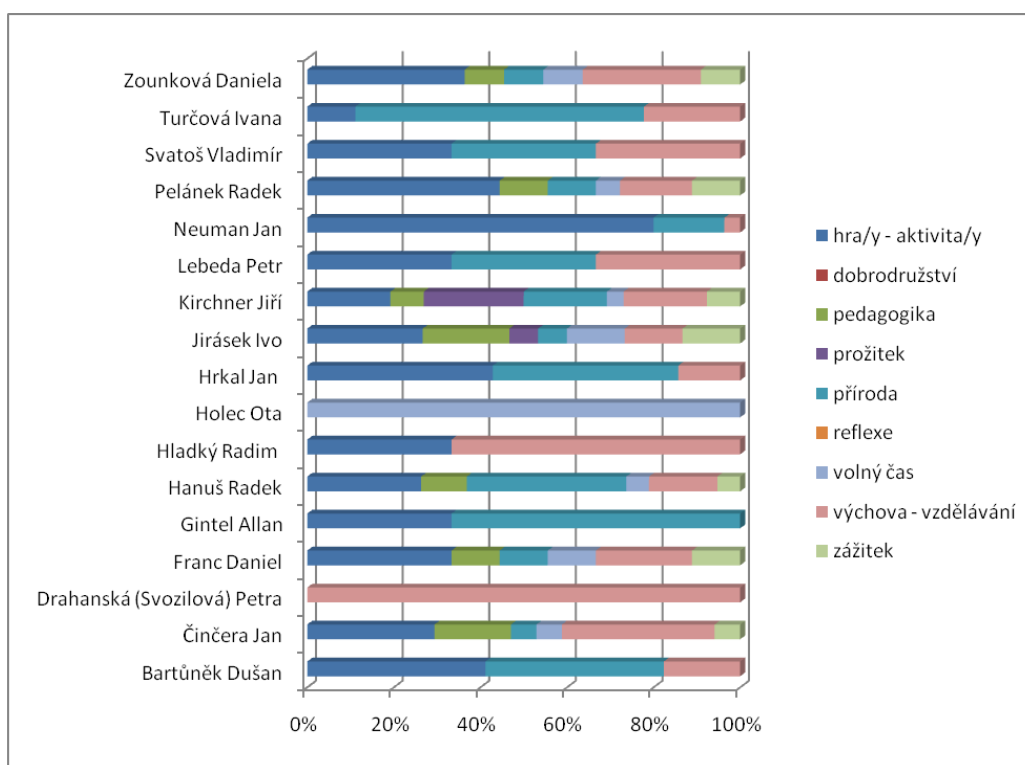

Graf 3 Dokumenty významných osobností podle SKC

Z Tabulky 5 a shrnujícího Grafu 4 lze zastávat tvrzení, že:

- kromě jednoho autora se všichni zabývají zcela jistě pojmy jako hra/y či aktivita/y;
- klíčová slova či předmětová hesla „dobrodružství“ a „reflexe“ nejsou v SKC uvedena ani u jednoho díla námi vybraných významných osobností;
- termín „příroda“ a „výchova či vzdělávání“ patří mezi jedno z nepoužívanějších hesel těchto dokumentů hned po pojmu hra/y, aktivita/y;
- s jistotou nemůžeme ale tvrdit, že se osoby nezabývají i jinými termíny, než je u nich uvedeno, protože klíčová slova či předmětová hesla ještě nezahrnují témata publikací a okruh každé autorovy rozebírané problematiky;
- máme pouze jistotu, čím se autoři rozhodně ve svých dokumentech zabývají a co je předmětem jejich zájmu.

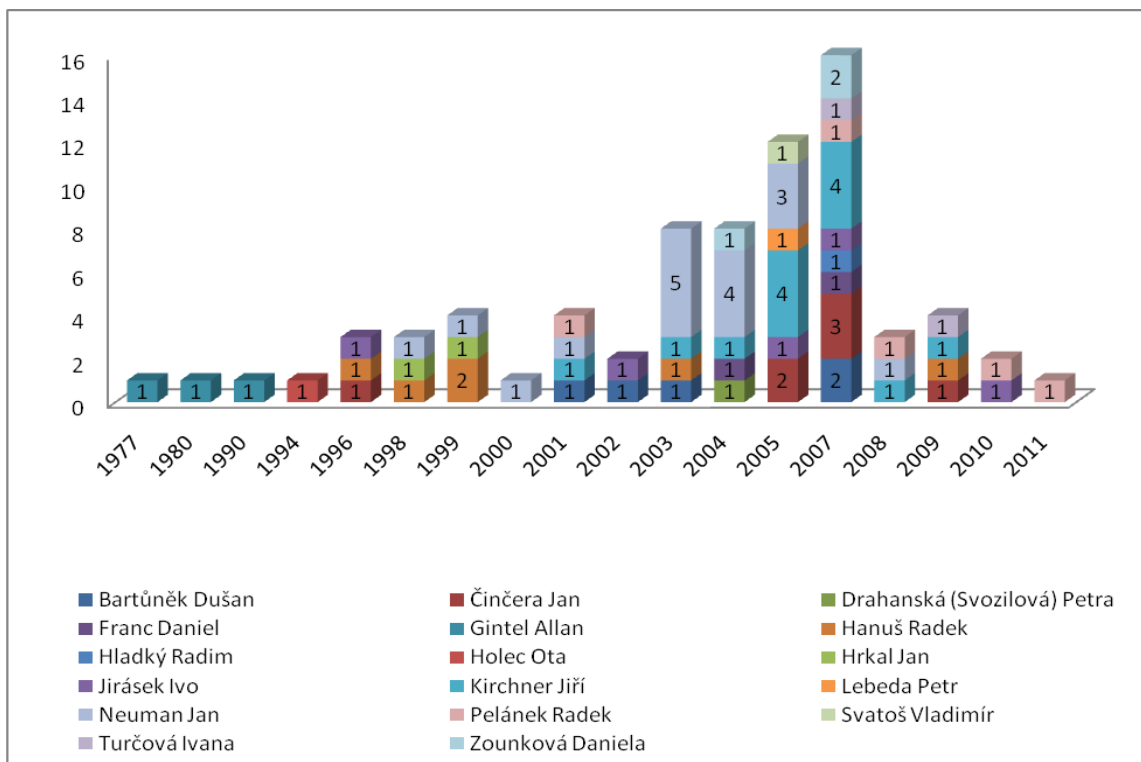
Z toho vyplývá, že na první pohled by se mohlo zdát, že klíčová slova nebo hesla „dobrodružství“ a „reflexe“ nejsou pro obor pedagogiky zážitku zásadními a typickými termíny, jelikož i na takovémto vzorku děl, chybí jejich uvedení mezi užitými. Naopak můžeme čekat, že za termíny jako „hra/y, aktivita/y, příroda, výchova“ se může skrývat právě pedagogika zážitku nebo jí něco podobného či příbuzného.

Graf 4 Dokumenty zážitkové pedagogiky podle klíčových slov a předmětových hesel SKC

Z tabulky 6 a následujícího Grafu 5 lze říci, že:

- před rokem a včetně roku 1990 vydával dokumenty pouze Allan Gintel, v té době byl na vrcholu tohoto svého působení a v oboru se prakticky i aktivně pohyboval, dnes působí pouze jako teoretik odvolávající se na jeho dřívější působení;
- od roku 2003 do roku 2007 vyšlo nejvíce dokumentů zabývajících se zážitkovou pedagogikou od námi „významných osobností“, lze tedy pro tuto práci, dané roky, konkrétně rok 2007, považovat, jako největší vrchol vydaných zážitkově pedagogických dokumentů od těchto autorů u nás;
- mezi významné osobnosti posledních let, které vydávají aktuálně dokumenty, patří Radek Pelánek, Jiří Kirchner, Jan Činčera a např. i Ivana Turčová.

Graf 5 Dokumenty podle roku vydání

Závěr

Nacházíme se v poslední části celé práce. Přes dlouhou přípravnou teoretickou část se čtenář přenesl do samotného řešeného problému. Bylo-li hlavním cílem práce dospět k nalezení odpovědi na otázku: „Kdo jsou významné současné české osobnosti zážitku?“, lze tuto práci považovat za zdárnou a odpovídající.

Definovali jsme si slovo „významný“, a poté, ze spousty nabízených jmen, jsme jedince zredukovali do skupiny těch nejdůležitějších. Nejen, že tyto osobnosti prošly podrobnou analýzou a popisem, ale taktéž byly vyhodnocovány a srovnávány.

Pro práci tedy bylo prioritní jasně určit, co si pod slovem „významný“ má čtenář představovat, tudíž lze i toto zpracování brát jako originální a jedinečné, protože jsme si určili terminologický význam tohoto slova, podle svého subjektivního řádně odůvodněného stanoviska.

Je možné všimnout si výsledku, že ze vzorku vybraných významných osobností, jich 53 %, tedy nadpoloviční většina, dnes působí v roli trenéra čili lektora, který kromě toho, že vede realizační týmy, se také zároveň stává partnerem pro klienta z hlediska vzdělávacích potřeb.

Všichni vybraní jedinci taktéž aktivně stále mezi léty 1990-2011 působí či své myšlenky realizují na zážitkových programech, tudíž jim je přičteno jedno nebo více členství v organizacích či sdruženích zabývajících se zážitkovou pedagogikou.

Z výsledků je také možné si zjistit, že se tito jedinci pohybují nejenom na kurzech a programech zážitkové pedagogiky, ale většinou i ve školských zařízeních, zúčastňují se konferencí a veřejných shromáždění, píší do odborných časopisů, zveřejňují své dokumenty české, ale i zahraniční společnosti, a lidé se na ně obracejí jako na odborníky, tudíž obohacují společnost nejen z jednoho místa či okruhu možného působení.

Dále, necelých 80 % z vybraných, se ve svém životě zabývá pouze, anebo z většiny, pedagogikou zážitku, tudíž lze vidět, že tato problematika pro ně není jen okrajovým bodem zájmu, ale celoživotním dílem.

Tito pedagogové zážitku uvádějí nejčastěji za klíčová slova či předmětová hesla svých příspěvků „hru, výchovu, dobrodružství“. Nejvíce dokumentů, od tohoto vzorku

jedinců, bylo Souborným katalogem České republiky registrováno mezi léty 2004 až 2007.

Pokud jsme výsledky uvedli do souvislostí a srovnali s textem v subkapitole Přístup k problému, lze říci, že předpoklad, že významnými osobnostmi budou lidé medializovaní a na první pohled viditelní, je pravdou. Protože pokud jedinec odpovídal daným kritériím významnosti, musel být alespoň z části pro společnost viditelný.

Zda ale jedinec v oboru působil delší dobu, není vždy úplnou podmínkou, je to pouze předpoklad k tomu, že by tato osoba měla lépe kritériím významnosti odpovídat než druzí, ovšem není to pravidlo.

Osobnost se ale za každých podmínek, alespoň s částí své tvorby, dělí s veřejností. Pokud jsou ale její příspěvky pouze teoretické a jedinec se sám neangažoval na aktivní realizaci programů, nelze ho brát pro naši práci jako důležitého.

Kvantita teoretických příspěvků tedy ještě neudělala z autora námi hledaný objekt.

Seznam použitých zdrojů

Monografické publikace

- BAKALÁŘ, E. *Psychohry*. Praha: Mladá fronta, 1989. ISBN 80-204-0079-6.
- BAKALÁŘ, E. *Psychohry 2*. Praha: Vyšehrad, 1995. ISBN 80-7021-139-3.
- BERNE, E. *Jak si lidé hrají*. Přel. G. Nová. 2. vyd. Most: Dialog, 1992. ISBN 80-85194-52-X.
- Bezpečnost & Riziko: Vedoucí rubriky*. In *Gymnasion: časopis pro zážitkovou pedagogiku*. Praha: 2006, roč. 3, č. 5. s. 142.
- ČINČERA, J. *Práce s hrou: Pro profesionály*. Praha: Grada, 2007. ISBN 978-80-247-1974-0.
- DISMAN, M. *Jak se vyrábí sociologická znalost*. Praha: Karolinum, 1993. ISBN 80-7066-822-9.
- FINK, E. *Oáza štěstí*. Přel. J. Černý, V. Koubová. Praha: Mladá fronta, 1992. ISBN 80-204-0224-1.
- FRANC, D. ; ZOUNKOVÁ, D. ; MARTIN, A. *Učení zážitkem a hrou: Praktická příručka instruktora*. Brno: Computer Press, 2007. ISBN 978-80-251-1701-9.
- HANUŠ, R. ; CHYTILOVÁ, L. *Zážitkově pedagogické učení*. Praha: Grada, 2009. ISBN 978-80-247-2816-2.
- HOFBAUER, B. *Děti, mládež a volný čas*. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-927-5.
- HOFBAUER, B. *Kapitoly z pedagogiky volného času: Soubor pojednání o volném čase a jeho výchovném zhodnocování*. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Teologická fakulta, 2010. ISBN 978-80-7394-240-3.
- HORA, P. et al. *Prázdniny se šlehačkou: malá instruktorská čítanka*. Praha: Mladá fronta, 1984. ISBN neuvedeno.
- HRKAL, J. ; HANUŠ, R. *Zlatý fond her: výběr her a programů připravených pro kursy Prázdninové školy Lipnice; II*. 4. vyd. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-265-2.
- HUIZINGA, J. *Homo ludens: O původu kultury ve hře*. Přel. J. Vácha. 2. vyd. Praha: Dauphin, 2000. ISBN 80-7272-020-1.
- INSTRUKTOŘI BRNO. *Fond her: 52 nejlepších her z akcí a kurzů*. Brno: Computer Press, 2007. 211 s. ISBN 978-80-251-1675-3.

- JIRÁSEK, I. *Gymnasion potřetí*. In *Gymnasion: časopis pro zážitkovou pedagogiku*. Praha: 2004, roč. 1, č. 1, s. 3-4.
- JIRÁSEK, I. *Prožitek a možné světy*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2001. ISBN 80-244-0256-4.
- JIRÁSEK, I. *Vymezení pojmu zážitková pedagogika*. In *Gymnasion: časopis pro zážitkovou pedagogiku*. Praha: 2004, roč. 1, č. 1, s. 15.
- JŮVA, V. et al. *Úvod do pedagogiky*. Brno: Paido, 1999. ISBN 80-85931-78-8.
- JŮVA, V. et al. *Základy pedagogiky: pro doplňující pedagogické studium*. Brno: Paido, 2001. ISBN 80-85931-95-8.
- JŮVA, V. ; LIŠKAŘ, Č. *Úvod do srovnávací pedagogiky*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1982. ISBN neuvedeno.
- KIRCHNER, J. *Psychologie prožitku a dobrodružství: pro pedagogiku a psychoterapii*. Brno : Computer Press, 2009. ISBN 978-80-251-2562-5.
- Lidé*. In *Gymnasion: časopis pro zážitkovou pedagogiku*. Praha: 2008, roč. 5, č. 9, s. 5.
- Lidé*. In *Gymnasion: časopis pro zážitkovou pedagogiku*. Praha: 2009, roč. 6, č. 11, s. 5.
- MARTIN, A. ; FRANC, D. ; ZOUNKOVÁ, D. *Outdoor and experiential learning: an holistic and creative approach to programme design*. Aldershot: Gower, 2004. ISBN 0-566-08628-X.
- MATOUŠEK, O. ; KROFTOVÁ, A. *Mládež a delikvence*. 2. akt. vyd. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-771-X.
- NEUMAN, J. *Dobrodružné hry a cvičení v přírodě*. 5. vyd. Praha: Portál, 2009. 325 s. ISBN 80-7178-292-0.
- NEUMAN, J. *Dobrodružné hry v tělocvičně*. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-555-5.
- NEUMAN, J. *Překážkové dráhy, lezecké stěny a výchova prožitkem*. Praha: Portál, 1999. ISBN 80-7178-292-0.
- NEUMAN, J. ; HANUŠ, R. *Kristova léta školy prázdninového času*. In *Gymnasion: časopis pro zážitkovou pedagogiku*. Praha: 2007, roč. 4, č. 7, s. 21.
- NĚMEC, J. et al. *Kapitoly ze sociální pedagogiky a pedagogiky volného času pro doplňující pedagogické studium*. Brno: Paido, 2002. ISBN 80-7315-012-3.
- PÁVKOVÁ, J. ; HÁJEK, B. ; HOFBAUER, B. et al. *Pedagogika volného času: Teorie, praxe a perspektivy výchovy mimo vyučování a zařízení volného času*. 3. akt. vyd. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-711-6.

- PELÁNEK, R. *Příručka instruktora zážitkových akcí*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-353-6.
- PELÁNEK, R. *Zážitkové výukové programy*. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-656-8.
- PETRÁČKOVÁ, V. ; KRAUS, J. et al. *Akademický slovník cizích slov*. Praha: Academia, 2001. ISBN 80-200-0982-5.
- PRŮCHA, J. *Moderní pedagogika*. 3. přepr. akt. vyd. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7367-047-X.
- PRŮCHA, J. *Přehled pedagogiky: Úvod do studia oboru*. 2. akt. vyd. Praha: Portál, 2006. ISBN 80-7178-944-5.
- PRŮCHA, J. ; WALTEROVÁ, E. ; MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*. 2. rozš. a přeprac. vyd. Praha: Portál, 1998. ISBN 80-7178-252-1.
- REITMAYEROVÁ, E. ; BROUMOVÁ, V. *Cílená zpětná vazba: Metody pro vedoucí skupin a učitele*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-317-8.
- REUYSOVÁ, E. ; VEIHOFFOVÁ, H. *Jak s dětmi trávit volný čas: náměty, nápady, návody pro děti od 4 do 14 let*. Přel. z něm. A. Pokorná, B. Urbánek. Praha: Portál, 1996. ISBN 80-7178-073-1.
- SAK, P. ; SAKOVÁ, K. *Mládež na křižovatce: sociologická analýza postavení mládeže ve společnosti a její úlohy v procesech evropeizace a informatizace*. Praha: Svoboda Servis, 2004. ISBN 80-86320-33-2.
- SKALKOVÁ, J. *Obecná didaktika*. 2. rozš. akt. vyd. Praha: Grada, 2007. ISBN 978-80-247-1821-7.
- SPOUSTA, V. et al. *Teoretické základy výchovy ve volném čase*. Brno: Masarykova univerzita, 1994. ISBN 80-210-1007-X.
- SURYNEK, A. ; KOMÁRKOVÁ, R. ; KAŠPAROVÁ, E. *Základy sociologického výzkumu*. Praha: Management Press, 2001. ISBN 80-7261-038-4.
- TRAMPOTA, T. ; VOJTĚCHOVSKÁ, M. *Metody výzkumu médií*. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-683-4.
- VÁŽANSKÝ, M. *Volný čas a pedagogika zážitku*. Brno: Masarykova univerzita, 1993. ISBN 80-210-0428-2.
- VÁŽANSKÝ, M. ; SMÉKAL, V. *Základy pedagogiky volného času*. Brno: Paido, 1995. ISBN 80-901737-9-9.

Vedení. In *Gymnasion: časopis pro zážitkovou pedagogiku*. Praha: 2007, roč. 4, č. 8, s. 3.

VECHETA, V. *Outdoor aktivity: 50 her a aktivit pro trénink, školení i zábavu*. Brno: Computer Press, 2009. ISBN 978-80-251-2650-9.

ZICH, F. *Co s volným časem?* Praha: Pressfoto, 1978. ISBN neuvedeno.

Zlatý fond her: hry a programy připravované pro kurzy Prázdninové školy Lipnice; I. 2. vyd. Praha: Portál, 2008. 160 s. ISBN 978-80-736.

ZOUNKOVÁ, D. ed. *Zlatý fond her: hry a programy připravované pro kurzy Prázdninové školy Lipnice; III.* Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-198-3.

Elektronické dokumenty

Adra training, s. r. o. : Teambuilding [online]. Olomouc: Adra training, © 2010 [cit. 2012-02-24]. Dostupné na WWW: <<http://www.andra.cz/nase-sluzby/teambuilding>>.

Alpinautic, s. r. o. : O nás [online]. Praha: Alpinautic, posl. aktualizace 2011 [cit. 2011-10-24]. Dostupné na WWW: <<http://www.alpinautic.cz/o-nas.php>>.

Atmosféra, o. s. : Co je zážitková pedagogika [online]. © 2006-2008 [cit. 2011-10-24]. Dostupné na WWW: <http://www.os-atmosfera.net/?id=zazitkova_pedagogika>.

Biokontakt: Váš životní kontakt není náhodný-Úvod [online]. Brno: Biokontakt, posl. aktualizace 9. 10. 2011 [cit. 2011-10-24]. Dostupné na WWW: <<http://biokontakt.cz/>>.

Česká republika-Objevte ČR-Fakta o ČR-Obecná fakta o ČR-Česká republika na mapě světa [online]. Posl. aktualizace 5. 1. 2010 [cit. 2011-10-24]. Dostupné na WWW: <<http://www.czech.cz/cz/67007-ceska-republika-na-mape-sveta>>.

Fakulta sportovních studií Masarykovy univerzity v Brně: Odpočinek-volný čas-rekreace a rekreologie [online]. Brno: Masarykova univerzita, [cit. 2011-12-13]. Dostupné na WWW: <http://www.fsps.muni.cz/~kse/vyuka/vyuka_dokumenty/rekreologie/rekre_002_odpoinek.pdf>.

Hnutí Brontosaurus: O nás [online]. Brno: Hnutí Brontosaurus, © 1974 – 2011 [cit. 2011-10-24]. Dostupné na WWW: <http://www.brontosaurus.cz/index.php?option=com_content&task=view&id=7&Itemid=15>.

Národní knihovna České republiky: Katalogy a databáze: Elektronické katalogy: Souborný katalog ČR [online]. Praha: Národní knihovna České republiky, © 2006 [cit. 2012-02-10]. Dostupné na WWW: <http://nkp.cz/pages/page.php3?navez=Elektronicke_katalogy&submenu2=12>.

Orbis Kaktus, kurzy environmentální výchovy: Lidé [online]. Liberec: Orbis Kaktus, © 2011 [cit. 2012-03-02]. Dostupné na WWW: <<http://orbiskaktus.cz/jan-cincera>>.

Outdoored, s. r. o., firemní vzdělávací a zážitkové programy: Naši lidé [online]. Týnec nad Labem: Outdoored, s. r. o., © 2011 [cit. 2012-03-02]. Dostupné na WWW: <<http://www.outdoored.cz/cz/nasi-lide.php>>.

Outward Bound-Česká cesta, s. r. o.: O nás: Naši lidé [online]. Praha: Outward Bound-Česká cesta, s. r. o., © 2011 [cit. 2012-03-03]. Dostupné na WWW: <<http://www.ceskacesta.cz/cs/o-nas/lide>>.

POSPÍŠIL, R. *Pedagogická fakulta Masarykovy univerzity: Úvod do pedagogiky* [online]. Brno: Masarykova univerzita, © 2009 [cit. 2011-10-24]. Dostupné na WWW: <http://is.muni.cz/do/1499/el/estud/pedf/ps09/uvod_ped/web/index.html>.

Profesní sdružení pro zážitkové vzdělávání: Slovníček pojmů, O nás [online]. Praha: Profesní sdružení pro zážitkové vzdělávání, © 2009 [cit. 2011-10-24]. Dostupné na WWW: <<http://www.pszv.cz/cs/slovnicek-pojmu.aspx>>.

Project Education, s. r. o. : O nás: Lektorský tým [online]. Olomouc: Project Education, s. r. o., © 2011 [cit. 2012-03-03]. Dostupné na WWW: <<http://www.project-education.cz/index.php?page=Strana-mgr-radek-hanus-phd&hl=cz>>.

Projekt Odyssea: osobnostní a sociální výchova, vzdělávací programy pro učitele a žáky: rozvoj metodických dovedností pro pořádání prožitkových kurzů v přírodě [online]. Praha: Projekt Odyssea, o. s. © 2011 [cit. 2012-03-03]. Dostupné na WWW: <<http://www.odyssea.cz/soubory/pozvanka-26-28-10-2011.pdf>>.

TRÁVNÍČEK, J. *Pedagogika zážitku-Handout* [online]. České Budějovice: Teologická fakulta, 2009 [cit. 2011-12-15]. Dostupné na WWW: <<http://www.tf.jcu.cz/getfile/1929fc3a655e41d1>>.

Unisona Studio, s. r. o. : Kdo jsme: Tým [online]. Brno: Unisona Studio, s. r. o., © 2011 [cit. 2012-03-03]. Dostupné na WWW: <<http://www.unisona.com/about/tym/>>.

Užitečný život o. s. : Kdo jsme [online]. Praha: Užitečný život, © 2007 [cit. 2011-10-24]. Dostupné na WWW: <<http://uzitecny-zivot.cz/index.php?clanek=2>>.

Vysoká škola tělesné výchovy a sportu PALESTRA s.r.o.: Palestra Wellness: Jiří Kirchner [online]. Praha: Vysoká škola tělesné výchovy a sportu PALESTRA s.r.o. , © 2011 [cit. 2012-03-03]. Dostupné na WWW: <<http://palestrawellness.webnode.cz/news/phdr-jiri-kirchner-ph-d/>>.

Web Design Pay & Soft: garance Vašeho úspěchu: Dobrý vyhledávač? Google [online]. Brno: Web Design Pay & Soft, © 2012 [cit. 2012-02-14]. Dostupné na WWW: <<http://www.webdesign.paysoft.cz/clanky/2005/google-vyhledavac/>>.

Seznam příloh

Přílohy: **Příloha I.**

Příloha II.

Příloha III.

Příloha IV.

Všechny výše zmíněné přílohy se nacházejí na přiloženém CD.

Abstrakt

ŠULCOVÁ, M. *Významné osobnosti současné české pedagogiky zážitku*. České Budějovice 2012. Diplomová práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra pedagogiky. Vedoucí práce O. Jíra.

Klíčová slova: pedagogika zážitku, významné osobnosti, Česká republika, 1990-2011, Allan Gintel, Prázdninová škola Lipnice, hra, příroda, výchova.

Práce se zabývá osobnostmi, které na našem území patří mezi ty významnější v tomto oboru. Cílem tohoto zpracování je tedy především objevit, a poté následně popsat, tyto jedince. Dále uvést, kde, a v jaké organizaci či sdružení působí, z jaké pozice se představují, jaké mají vzdělání, co propagují nebo zastávají. V práci nechybí ani představení jejich zveřejněných příspěvků, ale ani stručné shrnutí jejich celkového působení v naší zemi.

Abstract

Significant personalities of Czech experiential education in the present.

Key words: experiential education, significant personalities, Czech Republic, 1990-2011, Allan Gintel, Vacation School Lipnice, game, nature, education.

The work deals with personalities that are among the more significant in this field in our country. The aim of the research is to discover and to describe these individuals. Then to show, where and in which organization and association they work, from which position they are known, what have achieved education, what they propagate or hold. Will be presented their published posts and will be summarized their overall work.